

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE
MATERYAL KULLANIMI VE COĞRAFYA
SINIFLARININ GEREKLİLİĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sebahattin KURTKAYA

İstanbul, 2010

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE
MATERYAL KULLANIMI VE COĞRAFYA
SINIFLARININ GEREKLİLİĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sebahattin KURTKAYA

DANIŞMAN:
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÜNLÜ

İstanbul, 2010

ÖNSÖZ

Ortaöğretim coğrafya eğitiminde ciddi bir ihtiyaç olduğunu düşündüğüm materyallerle donatılmış coğrafya branş dersliklerinin gerekliliğini ortaya koymak amacı ile yapmış olduğum bu tez çalışmasında önemli katkıları bulunan;

Gerek lisans gerekse yüksek lisans eğitimimiz ve tez çalışmalarımızda coğrafi bilgi ve anlayış kazanmamızı sağlayan başta Sayın Prof. Dr. Ramazan ÖZEY ve Prof. Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU ile tüm saygıdeğer hocalarımıza,

Tez danışmanlığını kabul eden Yrd.Doç.Dr. Mehmet ÜNLÜ'ye,

İstanbul içinden yardımcı olan meslektaşım Murat ÖĞÜN'e

Yabancı dil konusunda yardımlarını esirgemeyen meslektaşım İsmail DİNÇ'e

Lisansüstü eğitim sürecinde görevli bulunduğum okulda kolaylık gösteren okul müdürüm İlker KALKANLI' ya

Ve manevi desteğini eksik etmeyen sevgili eşim İlknur KURTKAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Sebahattin KURTKAYA

ÖZET

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA EĞİTİMİNDE MATERYAL KULLANIMI VE COĞRAFYA SINIFLARININ GEREKLİLİĞİ

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nca coğrafya dersi öğretim programının amacı; “öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve tüm dünya ile ilgili coğrafi bilinç kazanmaları, gelecekteki yaşantılarında etkin bir şekilde kullanabilecekleri donanıma sahip olmaları” şeklinde açıklanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda ortaöğretimde coğrafya derslerinin en önemli özelliği, öğrencileri öncelikle yaşadığı coğrafi mekan ve sonrasında yakın çevresinden başlamak üzere geniş coğrafi alanlar hakkında detaylı bilgiler ile donatarak öğrencilerin bu bilgileri etkin şekilde kullanmasını sağlamak olduğu açıkça görülmektedir.

Bilgi iletişim teknolojilerinin ilerlediği günümüz dünyasında coğrafi bilgiye ulaşmak artık daha kolaydır. Ancak öğrencilerimizi coğrafi bilgi ile donatmak düz anlatım yolu ile mümkün değildir. Coğrafya derslerinin laboratuvarı doğanın kendisidir. Tüm öğrencileri bu laboratuardan faydalandırmak zaman ve mekan açısından mümkün olamayacağına göre yapılacak iş doğayı materyallerle donatılmış coğrafya sınıfı oluşturarak öğrencinin ayağına kadar getirmektir.

İşte bu noktada tezimiz coğrafya dersleri için kullanılacak materyaller ile donatılmış coğrafya branş dersliklerinin gerekliliğini ortaya koymak amacındadır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- Coğrafya eğitim öğretiminde çoğunlukla hangi metotlar kullanılmaktadır?
- Materyallerle desteklenen gösteri metodu coğrafya eğitim öğretiminde yeterince kullanılabilir mi?
- Okullarımızda materyallerin yeterince kullanılamamasının sebebi nelerdir?
- Coğrafya derslerinde kullanılacak materyaller neler olmalıdır?

- Okullarımızda materyallerle donatılmış sabit bulunan coğrafya branş derslikleri kurulabilmiş midir?
- Coğrafya branş dersliklerinin öğrenci başarısı üzerine etkili olacağına yaygın bir kanaat var mıdır?
- Hangi materyaller ne sıklıkla kullanılıyor?
- Bazı materyallerin yeterince kullanılamamasının nedeni neler olabilir?
- Kullanılan materyallerin sınıftan sınıfa taşınmıyor olması materyalin kullanılabilirliği ve kullanım ömrü üzerinde etkili midir?
- Öğretmenlerimiz coğrafya branş derslikleri ile mesleki verimliliklerinin artacağına inanıyorlar mı?

Bu amaç doğrultusunda çeşitli kaynaklar taranmış ve araştırma sahamızda görevli hem coğrafya öğretmenlerine hem de okul yöneticilerine yönelik anketler düzenlenmiş, ayrı ayrı anketteki sorular eğitim çalışanlarına yöneltilmiştir.

Sonuç olarak Coğrafya derslerinin ağırlıkla anlatım ve soru-cevap yöntemleriyle işlendiği ortaya çıkmaktadır.

Merkez ortaöğretim kurumlarında coğrafya derslerinde materyal destekli bir yöntemin her zaman kullanılamadığı anlaşılmıştır (%29).

Merkez ortaöğretim kurumlarında görevli coğrafya öğretmenlerinin bazı materyallerin yeterince kullanılamamasında ekonomik sorunların yanında fiziki yetersizlikler ve uygulama problemlerini de neden olarak görmekte-dirler.

Okul idarecilerimiz bilgisayar, projeksiyon gibi teknolojik ürünler ile daha kolay temin edilebilir küre ve haritaların yanında cd setleri, maketler ve gazete, dergi gibi kaynakları da coğrafya derslerinde kullanılabilecek materyaller olarak görmektedir. Ancak ağırlıkla ihtiyaç olarak bilgisayar - projeksiyon görülmektedir (%75).

Okulların %75'inde coğrafya branş dersliği yoktur.

Yöneticiler ağırlıkla materyallerle donatılmış sabit bulunan coğrafya sınıflarının öğrenci başarısı üzerinde etkili olacağına inanmaktadır (%92).

Coğrafya öğretmenleri ders materyali olarak ağırlıkla harita,atlaslar ile ders kitaplarını kullanmaktadırlar. Hiç kullanılmadığı ağırlıklı olarak ifade edilen maket, koleksiyon ve profil-kesitler gibi ders materyallerinin kullanılmayışını okullarımızda bu materyallerin yoksunluğuyla da ilişkilendirmek mümkündür. Coğrafya öğretmenlerinin %82'si taşınması gerekli materyalleri kullanışlı bulmamaktadır. Bu açıdan materyallerin her zaman kullanıma hazır ve taşınır değil sabit olması gereği ortaya çıkmaktadır.

Coğrafya öğretmenleri ağırlıklı olarak coğrafya branş derslikleri kurulursa mesleki açıdan verimliliklerinin artacağına inanmaktadır (%94).

MATERIAL USAGE AND GEOGRAPHY CLASSES IN SECONDARY SCHOOL GEOGRAPHY EDUCATION REQUIREMENT OF

ABSTRACT

Ministry of Education and Training Board training course geography curriculum for the purpose of their living space for students starting from the whole world about our country and geographical awareness of their future life can use effectively be equipped as described.

To achieve these objectives in secondary education the most important feature of the geography lesson students living primarily in the geographical space, and then starting from the immediate vicinity broad geographic areas with detailed information about the equipment that the students use the information effectively to ensure that is clearly visible.

Information and communication technologies to advance in today's world geographic information to achieve the very difficult now not seen but geographic information our students equipped with a flat expression possible through laboratory courses. All students benefited from this laboratory and authorities time to problems is possible in terms of students not to work to be done according equipped with various materials of nature by creating a geography class is to bring students up to the foot.

That's where our thesis can be used for geography lessons geography equipped with materials to demonstrate the necessity of industry aims classrooms.

For this purpose, the following answers to questions:

- Which methods are used mostly in geography education?
- Demonstration method in teaching geography education materials supported can be used enough?
- Schools are the reason for the materials sufficiently use?
- What materials can be used in geography lessons should be?

- Materials in schools and classrooms are equipped with a fixed rate could be the industry is geography?
- Students will be effective upon the success of the industry in geography classrooms a widespread conviction is there?
- Which materials are used, how often?
- What causes some materials may be underused?
- The material used is of the class has moved from the class of material is effective on the life and use?
- Do Geography teachers in classrooms and professional industry believe will increase efficiency?

Scanned for this purpose various sources and research in our field staff as well as to geography teachers and school administrators arranged for surveys; separate questions in the survey was directed training for employees.

As a result of geography lessons and question-answer methods widely expression was revealed with the job.

Geography courses in secondary schools in the center of the material at any time not used a method of assisted resulted. (29%)

Geography teachers in secondary schools of the center staff as well as some material physical deficiencies of the economic problems enough practice problems are seen as the cause.

School Administrators computer, such as projections and easier to technological products obtained by sphere and cd sets of maps, models, and in newspapers, magazines sources like material that can be used in geography lessons as needed. But weight as computer-projection can be seen. (75%)

Schools (75%) 'in the geography classroom is no industry. Our executive officers in our schools Kastamonu center is equipped with a fixed weight of material which will take effect on student achievement in geography class believes.

Geography teachers with course material weight maps, atlases and textbooks in use. Never expressed as widely models, collection and profile-like cross-section of the course material used in our schools deprivation of these materials can be associated with.

82% to transport the necessary materials useful teachers Geography doesn't exist. But always ready to use material respects and not fixed must be moved is revealed.

Geography teachers mainly geography classrooms is established industry believe will increase their productivity are professional respect (94%).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLOLAR LİSTESİ	XII
BÖLÜM I	1
1.1.GİRİŞ.....	1
1.2.PROBLEM.....	1
1.3.AMAÇ.....	3
1.4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
1.5.VARSAYIMLAR	5
1.6.SINIRLILIKLAR.....	5
1.7.TANIMLAR.....	6
BÖLÜM II	7
2.1. GENEL KAVRAMLAR	7
2.1.1.Eğitim Kavramı	7
2.1.2.Öğretim Kavramı	8
2.1.3.Öğrenme Kavramı	9
2.2.EĞİTİM-ÖĞRETİM KURUMLARININ EĞİTİMDE YERİ VE ÖZELLİKLERİ	11
2.2.1.Örgüt Olarak Okul.....	12
2.2.2.Okulun Görevleri	13
2.3.COĞRAFYA EĞİTİM-ÖĞRETİMİ	14
2.3.1.Coğrafya Nedir?	14

2.3.2.Ülkemizde Coğrafya Eğitim-Öğretimi	15
2.3.3.Orta Dereceli Okullarda Coğrafya Öğretiminin Amaçları	16
2.4.ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ VE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN KULLANDIKLARI YÖNTEMLER	17
2.4.1. Anlatım Yöntemi	21
2.4.2. Yazdırma (Not Tutturma) Yöntemi	23
2.4.3. Soru Cevap Yöntemi	23
2.4.4. Gezi-Gözlem Yöntemi	24
2.4.5. Proje Yöntemi	30
2.4.6. Tartışma Yöntemi	32
2.4.7. Gösteri Yöntemi	33
2.4.8. Örnek Olay Yöntemi	34
2.4.9. Rol Oynama Yöntemi	35
2.4.10. Problem Çözme Yöntemi	37
2.4.11. Coğrafya Dersi Öğretim Yöntemleri Seçiminde Etkili Olan Faktörler Ve Sorunlar	38
2.5. ÖĞRETMEN/BRANŞ DERSLİĞİ UYGULAMASI	41
2.5.1.Öğretmen/Branş Dersliği Uygulaması Nedir ?	41
2.5.2.Klasik Sistem İle Derslik Sisteminin Karşılaştırılması	43
2.5.3. Branş Dersliklerinin Düzenlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	44
2.5.4. İlk Ve Orta Öğretim Kurumlarında Derslerin Her Derse-Alana Ait Dersliklerde Yapılmasının Eğitim-Öğretime Katkıları.....	45
2.5.5. Branş Dersliği Uygulayan Bazı Örnek Okullar	48
2.6. COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER	50
2.6.1. Araç ve Gereçlerde Aranacak Özellikler	51

2.6.1.1. Konunun Amacına Uygunluk	51
2.6.1.2. Araç Ve Gereçlerin Doğruluğu	51
2.6.1.3. Araç Ve Gereçlerin Öğrenciye Uygunluğu	52
2.6.1.4. Araç Ve Gereçlerin Çekici Olması	52
2.6.1.5. Araç Ve Gereçlerin Kullanışlı Ve Dayanıklı Olması	52
2.6.1.6. Araç Ve Gereçlerin Sadeliği	52
2.6.1.7. Araç Ve Gereçlerin Ekonomikliği	53
2.6.2. Araç Ve Gereçler Öğretimde Neden Gereklidir	53
2.6.3. Coğrafya Derslerinde Kullanılan Bazı Araç Ve Gereçler.....	57
2.6.3.1. Bilgisayar	57
2.6.3.2. Video- Vcd	58
2.6.3.3. Tepegöz	59
2.6.3.4. Slayt (dia)	60
2.6.3.5. Opak projeksiyon makinesi	60
2.6.3.6. Küre	61
2.6.3.7. Maket	61
2.6.3.8. Haritalar	62
2.6.3.9. Coğrafya atlasları	63
2.6.3.10. Grafikler	63
2.6.3.11. Diyagramlar	64
2.6.3.12. Tablolar	64
2.6.3.13. Profil ve Kesit	65
2.6.3.14. Fotoğraflar	66
2.6.3.15. Diğer öğretim materyalleri	66
2.6.4. ABD’de İlk Ve Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Kullanılan Bazı Materyaller	68

2.6.4.1. Eğitim Setlerinden Bazı Örnekler	68
2.6.4.2. Harita, Poster Ve Panolardan Bazı Örnekler	69
2.6.4.3. Maket Ve Modellerden Bazı Örnekler	69
BÖLÜM III	71
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	71
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	71
3.3 VERİLERİN TOPLANMASI	72
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	72
3.5. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ VE YORUMLANMASI.....	73
3.6. ARAŞTIRMANIN NİTELİĞİ	73
BÖLÜM IV	74
BULGULAR VE YORUM	74
4.1. OKUL YÖNETİCİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	74
4.2 COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	78
BÖLÜM V	83
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	83
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	83
5.2. ÖNERİLER	86
EKLER LİSTESİ	88
EK-1 BRANŞ DERSLİK UYGULAMASINA YÖNELİK BAKANLIK YAZILARI	89
EK-2 İZİN YAZILARI	93
EK-3 OKUL YÖNETİCİ ANKETİ	95
EK-4 COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK ANKET	97
KAYNAKÇA	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1 Örnekleme Okulların Anket Uygulanan Yönetici ve Öğretmen Sayıları	71
Tablo-2 Okul Yöneticilerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	74
Tablo-3 Okul Yöneticilerinin Yönetici Olarak Çalıştığı Okula Göre Dağılımı ...	75
Tablo-4 Okul Yöneticilerinin Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Metodlara İlişkin Düşüncelere Göre Dağılımı	76
Tablo-5 Okul Yöneticilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Düşüncelere Göre Dağılımı	76
Tablo-6 Coğrafya Öğretmenlerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	78
Tablo-7 Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretmenliğe Branşlarına Bakış Açılarına Göre Dağılımı	78
Tablo-8 Coğrafya Öğretmenlerinin Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Metodlara İlişkin Düşüncelere Göre Dağılımı	79
Tablo-9 Coğrafya Öğretmenlerinin Materyallere İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı	79
Tablo-10 Coğrafya Öğretmenlerinin Okullarındaki Materyallerin Durumuna Göre Dağılımı	80
Tablo-11 Coğrafya Öğretmenlerinin Okullarındaki Materyalleri Kullanma Sıklığına Göre Dağılımı	81
Tablo-12 Coğrafya Öğretmenlerinin Coğrafya Dersinde Materyallerin Kullanımına İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı	82

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Elimizdeki bu çalışma ile ortaöğretim coğrafya eğitiminde materyal kullanımı ne düzeydedir sorusuna cevaplar aranmış ve coğrafya sınıflarının ne derece önem arz ettiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ortaöğretim kurumlarında görevli yönetici ve coğrafya öğretmenlerine anket uygulanmış, konuyla ilgili yabancı ve yerli kaynaklar taranmış, konumuzla ilgili daha önceden yayımlanmış kitap, makale ve istatistiki veriler incelenmiştir. Bu bölümde problem ortaya konularak, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar üzerinde durulmuştur.

1.2. PROBLEM

Tarihten bugüne çevreden maksimum faydalanmanın, ona hakim olmanın, müreffeh bir toplum olmanın değişmez temel şartı insanın yaşadığı çevreyi bilmesi ve kavramasıdır. Atatürk'ün "Coğrafyayı ve de kendi coğrafyasını iyi bilen milletler, onu korumasını ve ondan faydalanmasını da iyi bilirler" veciz sözleri de bahsettiğimiz tam bu konuda önemi ortaya koymaktadır. Bunun için de en temel şart ilköğretimden üniversiteye ideal bir coğrafya eğitimidir. İdeal bir coğrafya eğitiminden kasıt ortaöğretim düzeyinde temel coğrafya eğitimini aldıktan sonra herkesin en az kendi mesleğinin gerektirdiği kadar coğrafya eğitimi almasıdır. Dolayısıyla temel teşkil etmesi açısından orta öğretim coğrafya eğitiminin önemi tartışılmazdır.

Ülkemizde coğrafya hala çoğu yerde dağ tepe ismi ezberlemekten ibaret bir nakil bilimi olarak algılanmaktadır. Bunun en önemli sebebi ise ortaöğretim coğrafya eğitiminde olan aksaklıklar ve imkansızlıklardır.

Bu sıkıntıları sıralayacak olursak:

- Okulların bir çoğunun fiziki imkanları yetersizdir. Çoğu okulda bir coğrafya laboratuvarı veya özerk coğrafya sınıfları bulunmamaktadır.
- Okulların teknik yetersizliğinden dolayı öğretmenler ve öğrenciler bilgisayarı kullanamamaktadır. Çoğu okulda bilgisayar laboratuvarlarının amaç dışı kullanımı internetin olmaması öğretmenlerin hareket sahalarını kısıtlamaktadır.
- Bazı okullarımızın ek binalarında veya herhangi bir katında donatılmış bulunan bilgisayar laboratuvarları ders öncesinde hazırlık için ayrıca bir zaman gerektirmektedir. Laboratuvarın diğer dersler için de kullanılacak olması sebebiyle haftalık kullanım programına ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece bu laboratuvarlar coğrafya dersleri için etkin bir biçimde kullanılamamakta zaman problemleri ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde okullarımız özerk coğrafya sınıflarından mahrumdur. Öğretmenlerin bir çoğu coğrafi bilgi sistemlerinden ve teknolojiden yeterince yararlanamamakta, ders sunumlarını düz anlatım yoluyla yapmaktadırlar. Bu durum öğrencilerin derse karşı ilgisini azaltmakta, kısa sürede sıkılmalarına yol açmaktadır.
- Coğrafya eğitimi ezberden öte bir anlam bir bütünlük teşkil eder. Bilgilerin materyaller yardımıyla gerçek örneklerini sunmak ile ilgili yeterli bir çalışma yoktur.
- Görsel unsurların fazlaca bulunduğu coğrafya, sınıflara hapsedilmektedir. Böylece de anlatılan konular havada kalmakta ve coğrafi bilgiler kavratılmadan ezberletildiği için kolayca unutulmaktadır. Unutulmazsa bile ne işe yaradığı bilinmeyen bilgiler yumağı olarak öğrencinin beynini meşgul etmekte ve öğrendiğini kullanabilen değil bilginin hamallığını yapan bir öğrenci modeli oluşmaktadır.
- Ortaöğretim ders materyallerindeki eksikler ve mevcut materyallerin sınıflar arasında sürekli taşınıyor olması gibi kullanım zorlukları coğrafyanın tam olarak işlenmesine engel teşkil etmektedir.

- Coğrafya eğitimi için uygun ders araç-gereçleri ve materyaller geliştirilememiştir. Okullarımızda küre den ve bazı haritalardan başka coğrafya eğitiminde kullanılabilecek materyal bulunmamaktadır.
- Ülkemiz ortaöğretim okullarında yukarıda bahsi geçen birçok problem ile karşı karşıya olup bu problemlerin çözümünde bakanlıktan öğrencilerimize kadar herkese görev ve sorumluluk düşmektedir.

1.3. AMAÇ

- Gelişmiş ülkelerde coğrafya öğretiminde kullanılan araç gereçleri göz önünde bulundurarak ülkemizdeki materyal eksikliklerini ortaya koymak.
- Materyal kullanımında ortaya çıkan problemlere dikkat çekerek çözüm önerileri getirmek.
- Öğretmenlerin materyal ve ders araç-gereç kullanımından uzaklaşmasına sebep olan faktörleri ortaya koymak
- Coğrafya branş dersliklerine olan ihtiyacı belirlemek
- Bu amaç doğrultusunda Türkiye’de coğrafya şuurunun oturmasına katkıda bulunmak.
- Öğrenci ve öğretmenlerin coğrafyaya bakış açılarını şekillendirmek.
- Kişilerin coğrafyanın amacını anlamasını sağlamak.
- Kişilerin coğrafya eğitimi hakkında tutum geliştirmesini sağlamak.
- Öğretmenler için coğrafya öğretmeyi zorlaştıran etkenleri, öğrenciler için de öğrenmeyi zorlaştıran etkenleri teşhis etmek.
- Coğrafya eğitiminde mevcut şartlarda materyal kullanımının ne derece mümkün olduğunu ortaya koymak.
- Bu sorunların çözümüne yönelik öneriler getirme amacını taşımaktadır.

- Coğrafya eğitiminin amacı doğrultusunda bir çok konu kritiğe tabi tutulup Türkiye`de coğrafya şuurunun oturmasına katkıda bulunmak. Kritiğe tabi tutulabilecek başlıca konuları şöyle sıralayabiliriz:

Türkiye`de

- Genel olarak okulların yapısı ve fiziki ortamları nasıldır?
- Coğrafya öğretiminde hangi problemler yaşanmaktadır?
- Coğrafya öğretiminde kullanılan araç-gereçler ve özellikleri nelerdir?
- Coğrafya öğretiminde yeni materyaller geliştirilebilir mi? Yeni materyallerin kullanımı ne şekilde olacaktır?
- Coğrafya öğretiminde materyallerin kullanımında ne gibi güçlükler yaşanmaktadır
- Coğrafya öğretimini geliştirmek için neler yapılmalıdır?

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu bağlamda şu konular masaya yatırılıp çözüm ve öneriler sunulacaktır:

- Coğrafya eğitiminin gelişmesi önünde yer alan en önemli engeller,
- Coğrafya eğitiminin, toplumun tüm ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, başarılı olabilmesi için gerekli fiziki şartların tespiti,
- Coğrafya öğretiminde ne gibi araç-gereçlerin kullanılması ve bunların hazırlanması için nelerin yapılması gerektiği,
- Bu çalışma bundan sonraki çalışmalara da ışık tutması açısından önemlidir.

1.5. VARSAYIMLAR

Bu araştırmada,

- Türkiye’de orta ğretim düzeyindeki çeşitli okullarda gerçekleştirilen mülakatlarda ğretmen ve okul yöneticilerinin sorulara doğru bilgi verdikleri,
- Okul düzeyinde çeşitli resmi daireler, üniversitelerin ilgili birimleri ve okullara gönderilen e-postalara verilen cevapların doğru oldukları,
- Veri toplama araç ve yöntemlerinin araştırmanın amacına uygun bilgileri toplayabilecek geçerlilik ve güvenirliği tařıdėı,
- Örneklemin genel olarak evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Kullanılan araç teknik ve yöntemlerin araştırmanın kapsamına ve amacına uygun olduğu,
- Veri toplamak maksadıyla kullanılan araçların geçerlilik ve güvenilirlikleri konusunda yapılan çalışmaların sonuçlarının anlamlı olduğu varsayılmaktadır.

1.6. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma sonuçları,

- 2008-2009 Eğitim ğretim yılı ile sınırlıdır,
- Anket uygulaması Kastamonu merkez ortaöğretim kurumları ile sınırlıdır.
- Anket uygulanacak öğretmenler ve okul yöneticileri objektif bir örnekleme oluşturulması açısından farklı türdeki okullardan seçilecektir
- Branşı Coğrafya olmadėı halde coğrafya dersine giren öğretmenlere de anket uygulanacaktır.

1.7. TANIMLAR

Eğitim: Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü'nde, insanın kendisi ya da başkaları üzerinde bilinçli olarak istenen davranış değışikliklerini yapmak üzere etkide bulunması süreci olarak tanımlanmaktadır

Öğretim: Öğrenmenin gerçekleşmesi ve istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür

Coğrafya: Yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları tanımlayan, bu olayların insan ve çevre ile ilişkisini kuran ve bu olayların dünya üzerindeki dağılışını sebep-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır.

BÖLÜM II

2.1. GENEL KAVRAMLAR

2.1.1. Eğitim Kavramı

Eğitim insanlık tarihi ile başlar. İlkel toplumlardan zamanımıza kadar nitel ve nicel bakımdan farklı yapılmış olmasına rağmen temel hedef hep aynı kalmıştır. O da davranış değişikliğidir. Eğitime bakış açısı ve bu konudaki anlayış 1900'lerden zamanımıza kadar bilgi öğrenme ve bunu uygulama olarak ifade edilen eğitim bugün, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yolu ile kasıtlı olarak, istendik yönde değişiklik meydana getirme süreci olarak ifade edilmiştir.

Bireylerin davranışlarında meydana getirilen bu değişmelerin bütün toplumu etkilemesi kaçınılmaz bir olgudur. Günümüzde, çeşitli alanlarda ün yapmış bilim adamlarıyla siyasal liderlerin ve yöneticilerin eğitim yoluyla toplumların bir değişme süreci içine sokulacağına inanmış olmalarının bir nedeni de budur.

Bugün; değişme dediğimiz olgu başta ekonomik büyüme olmak üzere her türlü toplumsal, siyasal, yönetsel gelişmeyi içermektedir. Son yıllarda değişme terimi yerine, daha yoğun değişmeyi içeren yenilik terimi kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlamda yenilik, önceden tasarlanmış belirli bir değişmedir. Yenilik, bir rastlantıdan çok istenmiş ve planlanmış bir eylemdir. Yenilik planlı bir değişmedir.

Bugün eğitim, toplumsal değişme açısından bayındırlık, ulaşım, sanayi ve öteki ekonomik alanlara göre daha karlı bir yatırım olarak görülmektedir.

O halde eğitim;

- Kişileri yeni icad ve keşifleri daha kolay kabul eder hale getirir,
- İşgücü için gerekli potansiyeli sağlar, makineleşmeyi geliştirir,
- Üretim tekniklerinin avantajlı bir biçimde birleştirilmesini sağlar,
- Yeni teknik buluşların gecikmeden uygulanmasını sağlar,

- Hem ülke içinde, hem de uluslar arası alanda, işgücü ve girişim yeteneği hareketliliğini geliştirmekte etkili olur,
- Teknik, ekonomik ve siyasal kararlar verme durumunda olan sorumlulara, gerekli bilgi ve beceriyi kazandırarak, onların tehlikeli ve yanlış kararlar vermesini önler,
- Boş zamanların daha iyi değerlendirilmesini sağlar,
- Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar,
- Değişik görüşlere karşı hoşgörü kazandırır,
- Ekonomik ve toplumsal gelişmeyi dengeler.

Öyleyse eğitim, “hem bireyler olarak yüksek bir yaşama düzeyi elde etmemizin başlıca yolu, hem toplum olarak gelişme ve ilerlemenin, ileri ülkeler arasında yer almanın başlıca yoludur. Hem de ülkede demokratik bir siyasal ve toplumsal yaşamı gerçekleştirmenin temel bir yoludur” (Ünal ve Ada,2001;5).

2.1.2 Öğretim Kavramı

Öğretim kavramı için değişik tanımlar yapılmıştır. Böyle bir tanım farklılaşmasını doğal karşılamak gerekir. Öğretim daha çok teknolojik bir olaydır. Burada önemli olan tanımlardan çok “ öğretim” ile neyin anlaşılmasının gerektiğini ve bunun koşullarının belirtilmesidir. Aşağıdaki tanımlar bu konuda bir fikir vermektedir.

- Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür.
- “Öğretim” deyince en kısa ifade ile pedagojik formasyonu olan kimselerin bilgi ve maharetler kazandırmak veya bilgi ve maharet kazanmalarına yardım etmek sureti ile öğrenim müesseselerinde bulunan öğrencilerin fiziki ve zihni gelişmelerini hayat şartlarına kolayca intibak etmelerini sağlamak için yaptıkları etkinlikler anlaşılır.
- Öğretmenin herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyetidir.

- Herhangi bir eğitim kurumunda bir küme öğrenciye belirli konuda bilgi verme işi.
- Resmi veya gayri resmi durumlarda öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gerekli araç ve gereçleri sağlama ve rehberlikte bulunma eylemi.
- Belli bir şeyi öğretme, bilgi verme, bilgi ile donatma.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus “öğretim” kavramının “öğrenme” kavramı ile birlikte düşünülmesidir. Bununda nedeni öğretimin öğrenmeyi gerçekleştirdiği taktirde bir eğitsel değerin olmasıdır (Güngördü,2002;7).

2.1.3. Öğrenme Kavramı

Öğrenme, bireyin çevresi ile etkileşimi sonucunda oluşan kalıcı davranış değişmesidir. Bu değişimin planlı ve düzenli etkinlikler sonucu olması, davranışların istendik nitelikte olmasına olanak hazırlar. İstendik davranışları, öğrencilere davranış bilimlerinin verilerine dayalı olarak kazandırabilmek için öncelikle eğitimin hedeflerinin belirlenmesi, daha sonra hedefleri gerçekleştirci nitelikte öğretme-öğrenme ortamının düzenlenmesi ve istendik davranışların ya da değişikliğin oluşturulması, son olarak da elde edilen ürünün kalite kontrolünün yapılması gerekmektedir.

Okulda dersin hedeflerine ulaşılması, bir başka deyişle istendik davranışların ya da davranış değişikliğinin oluşturulması, eğitim durumlarının düzenlenerek öğrenme yaşantılarının öğrenciye kazandırılması ile mümkündür. O halde eğitim sisteminin işgörüsünü yerine getirmesinde, bir başka deyişle geçerli öğrenmelerin oluşturulmasında öğretme-öğrenme süreci merkezi bir öneme sahiptir. Bu nedenle öğretmeyi planlamada, öğrenmenin doğasını, insanda öğrenmenin nasıl oluştuğunu anlamak özel bir yer tutmaktadır.

Öğrenmenin hangi koşullar altında oluşacağını ya da oluşamayacağını ise öğrenme kuramları açıklamaktadır. Çeşitli kuramların dayandığı ilkeleri dikkate almak gerekmektedir.

Bu ilkelerden bazıları şunlardır:

- 1.Öğrenme yaşama, yapma, tepkide bulunma demek olduğuna göre öğrencinin katılımı sağlanmalıdır.
- 2.Öğrenme, etkinliklerin, sonuçlarından yararlanarak değişikliğe uğrar.
- 3.Hedeflerin gerçekçi olması ve bunların öğrenciler tarafından benimsenmesi öğrenmeyi olumlu yönde etkiler.
- 4.Bir eğitimsel yaşantının kazanılabilmesi, öğrenci için anlamlı, gerçekçi ve doyum sağlayıcı olmasına bağlıdır.
- 5.Öğrenmenin etkili olmasında, hedefe yönelik zengin yaşantıların düzenlenmesi önem taşır.
- 6.Öğrenme yaşantısı, öğrencinin ihtiyacını karşılayıcı ve amacını gerçekleştireci olduğu ölçüde güdüleyici olur.
- 7.Öğrenmenin oluşabilmesi için eğitim etkinliklerinin seçimi, örgütlenmesi ve gerçekleştirilmesinde bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır.
- 8.Öğrenme etkinlikleri öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine göre planlanırsa öğrenme kolaylaşır.
- 9.Öğrenci, öğrenme sonucu hakkında bilgi aldığı, kendi durumunu ve geliştirme düzeyini kavradığı sürece öğrenmede başarılı olur.
- 10.Öğrencinin geçmiş yaşantıları, öğretmeninden yararlanma derecesini ve biçimini etkiler.
- 11.Başarısızlığı göğüsleyebilmenin en güvenilir yolu, arka arkaya başarı getirecek etkinlikler düzenlemektir.
- 12.Öğrenme, öğrencinin başarılı olma şansını yüksek tutmak, güdülemek ve yüreklendirmek yolu ile daha etkili kılınabilir.
- 13.Öğrenme, fonksiyonel bir bütünlük içinde planlanmalı ve yürütülmelidir.

14.Öğrenme ürünleri, toplumsal açıdan yararlı davranışları, değerleri, anlamları, tutumu, yetenek ve becerileri kapsamalıdır. Bunlar gerektiğinde tek tek bağımsız olarak tartışılabilir biçimde planlanıp fonksiyonel ilişkilere ağırlık verilerek birleştirilmelidir. Böylece sentez düzeyine ulaşma sağlanabilir.

15.Öğrenme ürünleri ihtiyaç giderici ve anlamlı olursa öğrenmede başarı artar.

16.Öğrenme, öğrencinin öğrenme hızına göre ayarlanmalıdır.

17.Öğrencilerin yeni durumlara, problemlere işlere transferi, öğrencinin öğrendikleriyle kendisi ve çevresi arasındaki ilişkiyi görmesine, öğrenme sırasında ilkeleri çeşitli durumlara uygulayarak etkilerini izlemesine bağlıdır.

18.Pratik yapma ve ezberlemede tekrarın önemi büyüktür.

19.Aralıklı ve farklı biçimlerde yapılan tekrar kalıcılığı artırır.

Söz konusu ilkeler ve bu listede yer almamış olan diğer ilkeler eğitim durumunun düzenlenmesinde dikkatle izlenmelidir (Bilen,1996;30).

2.2. EĞİTİM - ÖĞRETİM KURUMLARININ EĞİTİMDE YERİ VE ÖZELLİKLERİ

Günümüzdeki hızlı toplumsal değişme ve gelişmeler, teknolojik gelişmeler, vatandaşlık görevinin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerleri, herkese aynı şekilde verilmesi ancak herkesin ortak bir eğitim sürecinden geçirilmesi ile mümkün olmaktadır. Her toplumun kendi değerlerine ve yapısına uygun insanı kendilerine özgü bir eğitim sistemi içinde yetiştirir. Bu nedenle de toplumlar kendi eğitim süreçlerinin amaçlarını ve içeriğini belirlemiş ve onu kontrol altına almışlardır, bu durum eğitimin okul olarak kurumlaşmasına neden olmuştur.

Okullar eğitim hizmetlerinin, bireylerin ve toplumların ihtiyaçları doğrultusunda planlı ve programlı olarak üretildiği yer olmalıdır.

Eğitim sistemi içinde okulların temel işlevi, öğrencilerine istenilen davranışları kazandırma ve belli öğrenme yaşantılarının öğrencilerle yaşanmasını sağlamak için çevreyi gerekli bir biçimde düzenlemektir.

Öğretmenler de mesleklerini bu eğitim kurumlarında, görev ve sorumluluklarını yerine getirerek yaparlar.

2.2.1. Örgüt Olarak Okul

Okul, önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına ulaşabilmek için mesleğinde ve alanında uzmanlaşmış kadrolar aracılığıyla eğitmek istediği öğrencilere programlı ve sistematik olarak bilgi beceri aktarımının gerçekleştiği kamu gözetimi altında işleyen bir sistem olarak tanımlanmıştır.

Okulda eğitim planlıdır. Okulun açısından kapanışına kadar: Yönetici, öğretmen öğrencilerin yapacakları çalışmalar günlere ve saatlere göre düzenlenmiştir. Okulda herkesin hangi saatte nerede olacağı ve ne yapacağı, hangi etkinlikleri gerçekleştireceği bellidir.

Okulda eğitim programlıdır. Eğitimin belli amaçlara göre önceden hazırlanmış programlara göre yürütülür. Öğretmenler bu programların uygulayıcısı olarak öğrencilerde istenilen davranış değişikliğini gerçekleştirmeye çalışırlar.

Okulda eğitim süreci öğretmen tarafından hazırlanır, çeşitli etkinliklerle uygulanır, öğrencilerdeki değişme ve gelişmeler sürekli izlenir ve belli aşamalarda değerlendirilir.

Okulda formal süreçler (amaçlı ve planlı olarak gerçekleştirilen) baskındır. Okulda öğrencilere bulundukları sınıf düzeyine ve okul türüne göre önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda planlı ve programlı bir eğitim verilir. Ancak bunun yanında, öğrenciler kendi aralarında oynarken, çalışırken, derste öğretmen ve arkadaşlarını dinlerken örnek alma yoluyla informal süreçleri (amaçlı ve planlı olmayan, yaşam içinde kendiliğinden oluşan) de işleterek, yeni davranışlar elde ederler. O halde okullar sadece formal değil aynı zamanda informal bir yapıya ve eğitime de sahiptir.

Okulda biçimsellik o kadar yerleşmiştir ki, öğrenci, öğretmen ve yöneticinin okul içinde ayrı yerleri, odaları vardır.

Okul sürekli olarak müşteri bulan bir kurumdur. Çünkü okul eğitimi toplumun tüm bireyleri için en önde gelen ihtiyaçlardan biri ve temel hakkıdır.

Görülüyor ki okul sistemi, insanların belli yaş döneminde gösterdikleri ortak davranış özelliklerine göre düzenlenmiş eğitim programları ve öğretim yöntemleri ise insan gelişiminin özelliklerine uygun olarak biçimlendirilmiş, diğer örgütlerden farklılıklar gösteren bir yapıda oluşturulmuştur.

2.2.2. Okulun Görevleri

Okulun görevleri aslında eğitimin görevleridir. Okulun görevleri birçok yazar tarafından değişik biçimlerde açıklanmıştır. Burada yapılan açıklamalar içinde en işlevsel olanı üzerinde durulmuştur. Bunlar eğitimin sosyal, politik ve ekonomik görevler olarak gruplandırılabilir.

Okulun sosyal görevi, öğrenciyi sosyalleştirmek, yani çocuğa toplumun kültürünü aşılamaktır. Okul bu görevini yaparken, kültürü hem korur, hem de değiştirir. Böylece hem kültürün kuşaktan kuşağa geçmesini, hem de kültürün yenileşmesini sağlar.

Okulun politik görevi; okulun yetiştirdiği bireylerin toplumun devlet sistemine bağlılık göstermesini, demokratik tutum ve davranışları benimseyen iyi vatandaşlar yetiştirmesini sağlamaktır.

Okulun ekonomik görevi ise; ülke kalkınmasında çok önemli rol oynayan ekonominin beyingücü ve insangücü ihtiyacını karşılamaktır. Okulun bu görevi yerine getirebilmesi, önce eğitimin bir yatırım olarak görülmesine, sonra da bu yatırımın ülke kalkınmasında en çok yararlanılacak biçimde kullanılmasına bağlıdır.

Ülkemizdeki eğitim sistemimizde, okullarımızın sosyal görevini yerine getirdiği söylenebilir. Politik görev sadece devlete ülkeye daha çok bağlılığı sağlamak olarak görülmekte ve gerçekleştirilmeye çalışılmakta, ekonomik görev ise en çok ihmal

edilen görevdir. Bunun için öncelikle eğitimin en önemli yatırım olduğu bilincinin yerleşmesi gerekmektedir (Ünal ve Ada,2001;71).

2.3. COĞRAFYA EĞİTİM – ÖĞRETİMİ

2.3.1. Coğrafya nedir?

Eski Yunanca Arzın tasviri (ge, arz ve graphe, tasvir) manasına gelen coğrafya, bu günkü anlamında, yeryüzü olayları arasındaki münasebetleri, bu olayların dağılışı ve bu dağılışı nedenlerini inceleyen bir ilimdir, şeklinde tarif edilebilir. Yeryüzü; atmosfer, litosfer ve hidrosferin temas sahası ve diğer bütün canlı varlıklarla birlikte insanın yaşama zeminidir. Bu şu demektir ki, yeryüzü arzın en hareketli kısmı ve en çeşitli, en karışık olayların bir karşılaşma ve buluşma alanıdır.

Bu olaylardan bir kısmı insanın varlığı ve faaliyeti ile ilgili olmayıp tabiidir. İklim, rölyef şekilleri, akarsular, buzullar, göller, denizler, toprak, tabii bitki örtüsü, hayvanlar tabii olaylardır. Fakat bu tabii olayların yanında ve onlarla birlikte, yeryüzünde insan toplulukları ve bu toplulukların hayat, faaliyet ve saha organizasyonu ile ilgili diğer bir takım olaylar yer almaktadır. Saha siyasi organizasyonunun bir ifadesi olarak ülkeler, şehirler, endüstri ve maden işletme merkezleri, köyler, tarlalar, bağlar, bahçeler, evcil hayvanlar, yollar. Münhasıran tabiatın eseri olan tabii olaylar yanında; başta insan toplulukların kendileri olmak üzere bu toplulukların tabiattan faydalanarak yarattıkları kendi hayat, faaliyet ve organizasyonları ile ilgili bütün yeryüzü olayları beşeri olaylar adı altında toplanabilir (Tanoğlu,1964). İşte coğrafyanın tetkik konusu budur: Tabii ve beşeri bütün yeryüzü olayları.

Coğrafya yeryüzü olaylarının diğer ilimler gibi doğrudan doğruya kendilerini değil; bu olayların yeryüzü ile münasebetlerini, dağılışı ve bu dağılışı nedenlerini araştırmaktadır.

2.3.2. Ülkemizde Coğrafya Eğitim-Öğretimi

Ülkemizde cumhuriyet öncesinde coğrafya, okullarımızda ilk olarak verilmeye başlanan derslerin başında gelir. Coğrafya eğitimi ilk olarak rüştiye mekteplerinde daha sonra sıbyan okullarında verilmeye başlanmıştır.

Sübyan okullarında, coğrafya eğitimi 1869 yılında Saffet Paşa'nın Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile bu okullara girmiştir. Dört yıllık eğitim veren bu okullar coğrafyanın özetini "Muhtasar Coğrafya" vermektedir. Kasabat mekteplerinde, 1892 yılında çıkan ders programına bakıldığında "Muhtasar Osmanlı Coğrafyası" dersinde coğrafyanın konularına yer verilmektedir.

Taşra ve köy mekteplerinde, 1892'deki programa bakıldığında coğrafya dersinin olmadığı görülmektedir.

Rüştiye mekteplerinde, 1892'deki programa göre ilk üç sınıfta Şifahi Malumat ve Malumat-ı Nafia dersleri adı altında coğrafya dersi öğretilmekteydi. Zaman, mevsimler ve hava olayları konularını ihtiva eden asıl coğrafya dördüncü sınıfta okutulmaktaydı.

Cumhuriyet devrinin, ilk programı olan ilk okulların müfredat programında(1924) coğrafya dersleri üçüncü sınıfta başlar ve konuları yurtla ilgilidir. Dördüncü sınıfta Türkiye, beşinci sınıfta dünyanın bütünü ile ilgili bilgiler verilmektedir (Eker,2002;21).

Günümüze geldiğimizde, coğrafyaya ait konular ilköğretimin ilk basamağında 4. ve 5. sınıflarında okutulan "sosyal bilgiler" dersinde yer almaktadır. İlköğretimin ikinci kademesinde 6. ve 7. sınıflarda okutulan "sosyal bilgiler" dersinin ilk bölümünü coğrafya konuları kapsar. Ülkemizde şu an ortaöğretim kurumlarında, coğrafya9, 10, 11, 12 adı altında bu ders okutulmaktadır.

2.3.3. Orta Dereceli Okullarda Coğrafya Öğretiminin Amaçları

Ortaöğretim kurumlarının coğrafya dersi programı; Talim ve Terbiye Kurulu'nun 8.7.1983 gün ve 107 sayılı kararı ile kabul edilmiş 29.8.1983 gün ve 2146 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan programın amaçları öğrencilere;

- Yakın çevrelerinden başlayarak yurdumuzu ve dünyayı tanıtmak; onlarla vatan, millet ve insanlık sevgisini daha bilinçli daha köklü kılmak
- Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini ve önemini belirterek ve onlarla ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek.
- Çeşitli coğrafi olayların (tabii, beşeri, ekonomik) yeryüzünde dağılışlarını, bunların sebep ve sonuç ilişkilerini ve yeryüzü canlılar, özellikle insan hayatı üzerindeki etkinliklerini inceleyerek, olayların farklı dağılışları sonunda yeryüzünde meydana gelmiş olan değişik karakterdeki alanların özelliklerini kavratmak
- İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı ilişkilerini, insan topluluklarının yaşama yerlerini ve geçinme yollarını inceleyerek onların, yurdumuzun ekonomik kalkınmasında faydalı birer eleman olarak yetişmelerini sağlamak.
- İnsanların yaşama alanı olarak yeryüzünün yaşama şartlarını imkan ve kaynaklarını tanıtmak; bu imkan ve kaynaklarının sınırsız olmadığını, bu sebeple onların israfından kaçınmak gerektiğini kavratmak; tabiatı sevdirmek ve ona koruma alışkanlığını kazandırmak.
- Milletlerin refah ve mutluluklarının coğrafi çevreden yararlanma derecesine ne kadar bağlı olduğunu, yurdumuzun henüz işlenmemiş olan tabii kaynaklarının ne kadar geniş çalışma alanı teşkil ettiğini örnekleriyle belirtmek.
- Komşu ve uzak ülkeleri, ülkemizi ilgilendiren yönleri ile tanıtmak, ülkeleri birbirleri ile karşılaştırarak onlar hakkında bilgi kazandırmak.

- Milletlerin birbirlerine muhtaç oldukları ve birbirleri ile işbirliği yapma zorunluluğundan bulunduklarını; ortak sorunlarının karşılıklı iyi niyetle çabalarla çözümlenebileceğini kavratmak.
- Türkiye'nin başlıca tarım ve endüstri ürünleri ile ticari ilişkileri hakkında bilgi kazandırırken dünya milletleri arasında ekonomik bağları incelterek ülkemizin dünya ekonomisindeki yerini ve önemini kavratmak.
- Bulundukları tabii çevrenin, bölgenin, diğer bölgelerin ve bütünü ile Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına yarayan yer üstü ve yer altı kaynakları ile turistik zenginliklerini tanıtmak.
- Çeşitli haritaları, resimleri, istatistikleri, grafik ve diyagramları yorumlamayı, bunlardan yararlanmayı öğretmek ve onlardan plan, kroki ve özellikle Türkiye haritası çizme becerisini geliştirmek.
- Öğrencilerin, milli servet kaynaklarımızı koruma ve değerlendirme gereğine inanmış ve bu yolda alışkanlıklar kazanmış vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlamak.
- Öğrencileri, yurdumuzun ve milletimizin sorunları üzerine eğilen, bunları inceleyip öğrenen ve bu sorunları yurt ve millet yararına çözümlenmesine içtenlikle katılan aydın yurttaşlar olarak yetiştirmek (Güngördü,2002;50).

2.4. ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ VE ORTAÖĞRETİMDE COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN KULLANDIKLARI YÖNTEMLER

Son yıllarda öğretmen adaylarında bulunması gereken roller konusunda üç alan belirlenmektedir. Bu alanlar; 1- Organizasyon-planlama ve öğretim yaklaşımları 2- Mesleki profesyonellik 3- Sosyal becerilerdir. Bu alanlardan öğretimin organizasyonu ve mesleki profesyonellik alanlarında değişik öğretim tekniklerinin kullanılması, yeni öğrenmelere açık olma ve öğrencilerin öğrenmelerini sağlayacak etkinlikleri kullanmak öğretmenlerin önemli özellikleridir. Bu özelliklere coğrafya öğretmeni sahip olursa; eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmen ile öğrenci arasındaki kanal daima açık olur.

Bir eğitimcinin öğretim faaliyetlerini yerine getirebilmesi için sadece alanı ile ilgili bilgilerinin yeterli olması yetmez. Bu bilgileri ideal bir şekilde öğrencilere aktarabilmesi için öğretmeyi de öğrenmesi yani çeşitli yöntem ve teknikler konusunda kendisini yetiştirmesi gerekir. “Biliyorum öyleyse öğretirim” anlayışı sistemli bir faaliyet olan eğitim için geçerli değildir. Bir öğretmen, alanı ile ilgili yeterli bilgilere ve pedagojik formasyona sahipse yukarıdaki veciz sözde olduğu gibi eğitim-öğretim alanında olumlu olan pek çok şeyi gerçekleştirebilir.

Öğretim süreci, içeriği nasıl öğretilir? Sorusuna cevap veren boyuttur. Bu süreç; belli zaman diliminde içeriğin öğretilmesi için yapılabilecek her türlü etkinliği kapsar. Öğrenci, içerik, öğretmen, çevre ve yöntem öğretim sürecinin öğeleridir.

Çağdaş eğitim ve öğretimin en önemli özelliği yöntemli faaliyetler ve süreçler olmalarıdır. Bu bağlamda öğrencilerin eğitim ve öğretiminde, yöntem ve teknikler özel önem kazanıyor. Eğitim ve öğretimde yöntemin tanımını yapmadan genel olarak “yöntem” nedir? sorusuna cevap vermek gerekir. Yöntem sözcüğü yerine bazen metot sözcüğü de kullanılmaktadır. Ancak dilimizde ağırlıklı olarak kullanılan “yöntem” sözcüğüdür. En genel anlamı ile yöntem, belli bir amaca ulaşmak için takip edilen yoldur.

Öğretimde yöntem ise; öğrencileri öğretimin öngördüğü amaç ve ilkelere ulaştırmak için uyulması ve uygulanması gereken en doğru ve en güvenilir yoldur.

Öğretim yöntemleri genel ve özel olmak üzere ikiye ayrılır. Genel öğretim yöntemleri her türlü öğretim faaliyetinin düzenlenmesi, yürütülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili genel ilke ve kurallar üzerinde durur. Eğitimin genel amaçları, öğretimin baslıca ilkeleri , öğretimde yararlanılması gereken metot ve teknikler genel öğretim yöntemlerine girer. Bununla birlikte genel öğretim yöntemleri tüm derslerde aynı ağırlıkta uygulanmazlar. Örneğin; gezi gözlem yöntemi tarih dersinde coğrafya dersinde olduğu kadar önemli değildir. Aynı şekilde deney ve problem çözme yöntemleri de coğrafya dersi için fizik dersinde olduğu gibi ağırlıklı değildir. Yöntemle birlikte derslerde kullanılan araç gereçler de farklılık gösterir. Bu nedenle; metodolojide özel öğretim yöntemleri adında bir alan ortaya

çıkıştır. Bu alan, branşlarda kullanılan öğretim yöntemleri ve araç-gereçler üzerinde ayrıntılı olarak durur.

Hiçbir ders için hiçbir yöntem sihirli bir değnek değildir. Yani bir derse özel yöntem yoktur. Öğretmen kendi kişisel çabaları ve duyarlılığı ile sınıfına en uygun gelen yöntemleri seçecek ve yine sınıfından aldığı sinyaller ile değişikliklere gidecektir. Önemli olan husus, öğretmenin konunun en iyi öğretimini sağlayacak yöntem zenginliğine gitmesidir. Kısacası bir ders boyunca öğretmen çok farklı yöntemler kullanmalıdır. Ders boyunca ne kadar farklı öğretim yöntemi kullanılırsa, öğrencilerin o kadar çok duyu organına hitap edilmiş ve dolayısı ile öğrenme de daha kalıcı bir hâl almış olur. Beş duyunun öğrenmeye etkisi şöyledir:

Görme duyusu %75, İşitme duyusu %13, Dokunma duyusu %6, Koklama duyusu %3, Tat alma duyusu, %3

Öğretmenlerin öğretim yöntemi seçiminde pek çok faktör etkilidir. Bunlar;

a- Öğretmenin Yönteme Yatkınlığı: Ülkemizde, coğrafya öğretmenlerinin genelde anlatım ve soru cevap metotları gibi geleneksel metotlara yatkın olduğu bir gerçektir. Bu durumun en önemli nedeni ise öğretmenleri yetiştiren öğretim elemanlarıdır. Günümüzde coğrafya öğretimi yapılan bölümlerdeki öğretim elemanlarının önemli bir kısmı, derslerinde klasik öğretim yöntemlerini uygulamaktadır. Aslında çok yerde, öğretim elemanları hangi öğretim yöntemini uyguladığının farkında olmadan dersini işlemektedir. Çünkü ülkemizde öğretim elemanlarına bu yönde bir formasyon kazandırılmadığı için “öğretim yöntemleri” kavramı pek çok öğretim elemanı için yabancı bir terimdir. Bu tür öğretim elemanları ağırlıklı olarak düz anlatım, yazdırma ve konuları öğrencilere paylaştırarak anlattırma gibi yöntemleri kullanmaktadır. Dolayısı ile bu pedagojik özelliklere sahip öğretim elemanlarının yetiştirdiği öğretmenlerin de büyük bir kısmı kendilerini yenilemeyip, benzer yöntemleri kullanmaktadır (usta-çırak ilişkisi gibi). işbirlikçi veya proje yöntemleri ile üniversite öğretimi boyunca karşılaşmayan bir coğrafya öğretmenin dünyanın çeşitli ülkelerini işlerken grup çalışmasına gereken önemi vermemesi doğaldır. Ancak öğretmenlerin bu açıklarının giderilmesi; çağdaş öğretim yöntemleri konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulmaları ile mümkün olabilir.

b- Zaman ve Fiziksel imkanlar: Pek çok coğrafya öğretmeni, klasik yöntemlere bağlılıklarında konular için zamanın yetersiz olmasının etkili olduğunu belirtmiştir. Örneğin; lise I. sınıfta coğrafya programının içerik yönünden çok yüklü olması nedeni ile konular için zaman yetmemektedir. Bu duruma bağlı olarak öğretmenlerin, öğrencilerin derslere aktif katılımlarını sağlayacak tartışma, proje çalışmaları gibi klasik yöntemlere göre daha fazla vakit alan uygulamalı çalışmalara yoğun bir şekilde başvurmaları imkânsızdır. Zaten mevcut sistemde, öğretmenlerden konuları programa uygun şekilde zamanında bitirmeleri istenmektedir. Konuların öğretiminde çağdaş öğrenme ve öğretme stratejilerinin kullanılmış veya kullanılmamış olması ikinci planda kalmaktadır.

Okullarımızda temel haritaların dışında özel haritaların, tepegöz, slayt makinesi, video ve bilgisayar gibi araçların veya bu araçlarda kullanılacak materyalin (video kasetler, CD-ROM’lar, diyalor, asetatlar) yeterince bulunmaması nedeniyle gösteri yöntemini coğrafya öğretmenlerimizin yeterince kullanmaları acaba mümkün müdür?

c- Maliyet: Çeşitli öğretim yöntemlerinin uygulanması beraberinde birtakım masrafları da getirir. Bu masraflar devlet tarafından karşılanmıyorsa öğretmene ve öğrencilere maddi bir yük getirir. Bu durumda da öğretmenler bu yöntemleri uygulamaktan uzak dururlar. Örneğin; gezi-gözlem yöntemi masraflı bir yöntemdir. Bu masrafın öğrenciler tarafından karşılanmaması durumunda öğretmenler de bu tür etkinlikleri yapmakta pek istekli davranmamaktadır.

d- Öğrenci Grubunun Büyüklüğü: Modern öğretim yöntemlerinin uygulanabilmesi için en fazla öğrenci sayısının kaç olması gerektiği sorusunun cevabı “mümkün olduğu kadar az” cevabıdır. Örneğin; tartışma yönteminde önemli olan tüm öğrencilerin birbirleri ve öğretmenleri ile fikir alışverişinde bulunmalarıdır. Liselerimizde sosyal alanlar bölümlerinde öğrenci sayısı genelde 40-50 civarındadır. Sınıf mevcudunun bu şekilde fazla olduğu sınıflarda tüm öğrencilerin problemle ilgili görüş belirtmeleri çok fazla vakit alır. Bu durumda konuların programa uygun bir şekilde zamanında bitirilmemesi gibi bir sorun ortaya çıkar. Coğrafya öğretimi için öğretmenlerimizin büyük bir kısmı tarafından kabul edilen en önemli sorun sınıf mevcutlarının çok kalabalık olmasıdır.

e- Konunun Özelliği: Bazı konular için bazı yöntemlerin uygulanması zorunludur. Örneğin; yerin iç yapısını anlatırken bir kesitin kullanılması konunun soyut olması nedeniyle gereklidir. Biraz önce verdiğimiz örnekte olduğu gibi meridyen, paralel, antiklinal, senklinal vb. soyut konuların anlatımında gösteri yöntemine daha fazla ihtiyaç vardır. Sanayi faaliyetleri konusu islenirken öğrencilerimizin yakın çevremizdeki bir fabrikaya götürülmesine (gezi-gözlem yöntemi) önem verilmelidir.

f- Öğretim Sonucunda Öğrencide Geliştirilmek istenilen Nitelikler: Coğrafya dersinin amaçlarından biri de öğrencilerin çevrelerindeki mekânsal sorunları analiz edebilmeleri ve çözüm önerileri üretebilmeleridir. Coğrafya öğretiminin bu isteği yerine getirebilmesi “alan çalışmaları” ile mümkün olabilir. (Tomal,2004)

2.4.1. Anlatım Yöntemi

Öğretmenlerin en çok kullandıkları bir yöntem olan anlatma yöntemi, öğretmen merkezlidir. Bu yöntemde öğrencilerin derse aktif katılımları söz konusu değildir. Anlatım yönteminde iletişim tek yönlüdür. Yani öğretmen konu ile ilgili mesajları öğrencilere gönderir. Ancak öğrencilerin bu mesajlara anında tepki vermesi beklenmez. Bu yöntem öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda, konunun islenmesi için ayrılan zaman sınırlı ise sözel bilgilerin öğrencilere kazandırılmasında daha çok kullanılır.

Coğrafyada her konuda mutlaka anlatım metodu kullanılmaktadır. Ancak bu yapılırken anlatım yönteminin bir ders boyunca kullanım süresine ve ilkelerine mutlaka dikkat edilmelidir. Öğretmenin konuşması, hareketleri, görünümü, anlatımdaki açıklık ve göz teması bu yöntemde çok önemlidir. Coğrafyada özellikle tanımlara, genel ilkelere, teorilere, modellere ilişkin bilgilerin öğrencilere verilmesinde anlatım yöntemi kullanılmalıdır. Ancak bu konularda, bu yöntem kullanılırken görsel materyalin mutlaka kullanılması gerekir. Yani anlatım yönteminin çeşitli yöntemler ile renklendirilmesi önemlidir. Örneğin, dünyanın şekli ve hareketleri konusunu anlatırken; model kürenin ve dünyanın kendi eksenini ile güneş etrafındaki hareketlerini gösteren elektronik bir düzeneğin kullanılması dersten sıkıcılıktan kurtardığı gibi soyut bir konunun daha iyi anlaşılmasını da sağlar. Coğrafyada meridyen, paralel, antiklinal, senklinal, yerin iç katmanları, nem, basınç

vb. pek çok soyut konu ve kavram vardır. Bunların sadece düz anlatım ile islenmesi zevkli ve kalıcı olmaz.

Anlatım, hangi yöntemi kullanırsanız kullanın mutlaka başvurmak zorunda olduğunuz bir yöntemdir. Örneğin; gezi gözlem yönteminde, öğrenciler sadece mekânı gezmezler. O mekân hakkında, gezi başkanı tarafından anlatım yöntemi ile öğrencilere bilgiler aktarılır. Önemli olan çok sık bir şekilde ve uzun süreli anlatım yöntemini kullanmamaktır. Ancak ülkemizde lise coğrafya öğretmenlerimizin öğrenci görüşleri doğrultusunda bu yöntemi kullanma durumları sorulduğunda; öğrenciler sık sık öğretmenlerinin anlatım yöntemini kullandığını ifade ederler. Olması gereken ara sıra anlatım yönteminin kullanılmasıdır. Ülkemizde anlatım yöntemi, öğretmenlerin isteği ile öğrenciler tarafından da uygulanmaktadır. Örneğin; ülkeler coğrafyasında öğretmen ülkeleri öğrencilere dağıtır ve öğrenciler de sırası geldikçe konularını anlatırlar. Bunun dışında konular dağıtılmadan öğretmen derste konuyu bir öğrencinin anlatmasını da isteyebilir. Konuların öğrencilere dağıtılması şeklindeki anlatım yönteminin kullanılması bir proje çalışması gibi görünse de; ülkemizde genelde öğrencilerin konuları ile ilgili yeterince araştırma yapmamaları ve ders kitabına çok fazla bağlı kalmaları nedeni ile görünüşte ideal gibi görünen bu uygulama amacına ulaşmaz. Ayrıca bu uygulamada sadece konuyu alan öğrencinin daha çok çalışması gibi bir durum da ortaya çıkabilir. Konular öğretmen tarafından dağıtılmadan rast gele öğrencilerin konuları anlatması ise daha çok öğretmenlerin kendi üzerlerindeki yükü atmaları şeklinde yorumlanmaktadır. İdeal olan, konuları her zaman öğrencilere anlattırmak veya hiçbir zaman anlattırmamak değildir. Proje çalışmasına uygun şekilde hazırlanmaları şartıyla öğrencilerin de ara sıra konuları anlatmalarına imkân verilmelidir. Coğrafya öğretmenlerimizin anlatım yöntemini sıklıkla kullanmasında etkili olan faktörler;

- 1- Bu yöntem ile yetişmeleri ve çağdaş öğretim yöntemleri konusunda bilgilerinin olmaması,
- 2- Öğretim yöntemleri konusunda öğretmenlerimizin hizmet içi eğitim görmemiş olmaları,
- 3- Sınıf mevcutlarının çok kalabalık olması,

4- Bazı coğrafya dersleri için programın yüklü olması ve buna karşılık haftalık ders saatinin yetersiz olması; lise I. sınıfta I. dönem genel fiziki coğrafya II. dönem ise Türkiye'nin coğrafi bölgeleri konuları okutulmaktadır. Daha önceki programda ise I. sınıfta bir yıl boyunca sadece genel fiziki coğrafya konuları okutuluyordu ve Türkiye'nin coğrafi bölgeleri konuları üzerinde durulmuyordu. Her iki I. sınıf programı içinde haftalık ders saati iki idi. Bu değişiklik, içeriğin genişlemesine karşın haftalık ders saatinin değişmemesi nedeni ile öğretmenler tarafından olumlu karşılanmamıştır. Öğretmenler bu duruma bağlı olarak programda planlanan zamanda konuları bitirmek için tartışma, harita vb. çeşitli şekillerin öğrenciler tarafından çizimi gibi yöntemlere fazla vakit ayıramamaktadır.

5- Okullarda genel haritalar dışında özel haritaların, bilgisayar, video, slayt makinesi, opak projeksiyon vb. araçların yeterince bulunmaması.

2.4.2. Yazdırma (Not Tutturma) Yöntemi

Öğretmenler önceden hazırlamış oldukları ders notlarını okuyarak öğrencilere yazdırmaktadır. Yazdırılan bu metinler bazen çok eski, hatta öğretmenin öğrenciliği sırasında tuttuğu notlar bile olabilmektedir (10-15 yıllık bir öğretmen için). Öğretmen bu notları yazdırırken öğrencilere soru sorma fırsatı genellikle vermemektedir. Çünkü öğrenci yazdırılanları yetiştirebilmenin gayreti içindedir. Coğrafya öğretmenlerimizin bir kısmı sık sık dersi yazdırarak işlemektedir. Bu değerlerin yüksekliği öğretim açısından olumsuz bir durumdur. Öğretmenin alanı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması, bu olumsuz durumun en önemli sebebidir. Önemli olan öğrencinin bağımsız kısa notlar tutmasıdır. Kısa notlar ile ilgili ayrıntılı çalışmalar (rapor gibi) eve bırakılmalıdır.

2.4.3. Soru Cevap Yöntemi

Anlatım yöntemi kadar yaygın olmasa da coğrafya öğretmenlerimizin yaygın olarak kullandığı bir yöntemdir. Anlatım yönteminden farklı olarak burada iletişim çift yönlüdür. Konu ile ilgili öğretmenden öğrenciye, öğrenciden de öğretmene mesaj gitmektedir. Öğretmenlerimiz bu yöntemi genelde dersi anlatım yönteminin monotonluğundan kurtarmak amacı ile kullanırlar. Bu yöntem öğrencilerin konu ile

ilgili görüşlerinin alınmasına yol açtığı için demokratik bir tutumdur. Soru-cevap yönteminde yalnız öğretmen soru sormaz öğrencilerde soru sorar.

Sorular bilgiye, kavramaya, analize, senteze ve uygulamaya dönük olabilir. Coğrafya dersinde kavramaya (50 yıl sonra dünyanın önemli çevre sorunlarının neler olacağını söyler misiniz?), analize (Japonya'nın gelişmesinde etkili olan faktörler nelerdir?), senteze (herhangi bir grafiğin yorumlanması) ve uygulama (grafik çizme, profil çıkarma vb.) yönelik sorular ağırlıklı olmalıdır. Özellikle de teorik bilgilerin kalıcı olması açısından uygulamaya yönelik sorular coğrafyada çok önemlidir. Uygulamaya yönelik anahtar sorular coğrafi becerilerin gelişmesine yol açar. Özellikle coğrafya öğretmenlerimiz grafikleri, haritaları, profilleri, kesitleri yaptırmaya yönelik soruları yanında bunları yorumlamaya yönelik sorulara önem vermeleri gerekir. Bir ülkeye ait tablolara, grafiklere vb. materyallere bakarak o ülkenin gelişmişlik durumu hakkında çok şey söylenebilir. Kısacası coğrafya dersinde sorular gelişi güzel değil coğrafi becerileri kazandırmaya yönelik olmalıdır.

Yalın anlatım metoduna göre öğretmenlerimizin öğrencilere konular ile ilgili sorular sorması eğitim-öğretim açısından daha uygundur. Ancak ideal olan değildir. Soru cevap yönteminde öğrencilerin de sorular sormasına fırsat verilir. Özellikle öğretmenlerimizin büyük bir kısmının öğrencilerimizin sorular sormasına fırsat vermeleri öğretmenlerimizin öğrencilerin öğretimde aktif rol almalarını istemeleri ile ilgili bir durumdur. Coğrafya öğretmenlerimiz öğrencilerin yanlış cevaplarını hoş görmeleri ve bu yanlışlıkları bizzat öğrencilerin düzeltmesine fırsat vermeleri gerekir. Bu sayede yaparak yaşayarak öğrenmede gerçekleşmiş olur. Liselerimizde coğrafya öğretmenlerimizin önemli bir kısmı anlatım metodu ile soru-cevap metodunu birlikte kullandığı görülmektedir (Tomal,2004).

2.4.4. Gezi-Gözlem Yöntemi

Geniş anlamıyla gezi - gözlem metodu, olayların meydana gelmiş olduğu ve bizzat devam ettiği mekanlara giderek gözlem yapmak,yerinde değerlendirmelerde bulunarak, olaylar arası korelasyonları saptamaktır. Bütünüyle eğitim ve öğretimde önemli yeri olan gezi - gözlem metodunun coğrafya öğretiminde de geniş bir uygulama alanı vardır. Uygulanabilirlik açısından düşünüldüğünde, coğrafya

alanında gezi - gözlem metoduyla deney metodu az çok birbirinin karşılığı olarak ve iç içe girmiş şekilde görülürler. Bilindiği üzere, fizik, kimya, biyoloji gibi fen bilimlerinde deney metodu bizzat laboratuarlarda uygulanır. Coğrafya öğretiminde ise, laboratuvar şartları araştırmacılar tarafından oluşturulamadığından, olaylar kapalı mekanlarda gözlenemez. Coğrafi araştırmaların laboratuvarı coğrafi mekanın bizzat kendisidir. Bu mekanın ölçeği ise, araştırmanın amaç ve kapsamına bağlı olarak fazlasıyla değişken olabilmektedir. Yani coğrafi yer yüzünün bütününe esas alan bir laboratuvar da çok farklı boyutlarda ve özelliklerde sayısız coğrafi mekan parçalarının varlığı muhakkaktır. Coğrafi olaylar bu mekanlarda ya oluş halinde ya da olayların sonuçları şeklinde gözlenirler. Örneğin, bir çok iklim olayının yada meteorolojik verileri sağlayan aletlerin yerinde gözlenmesi ve ya her hangi bir endüstri kuruluşunun yerinde incelenmesi gibi. Yada bir taşkın olayının meydana geldiği alanın izlenmesi, hava kirliliğinin etkili olduğu günlerin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi, her hangi bir yerleşme alanının incelenmesi gibi. Bu konuda sayısız örnekler verilebilir. Bazı coğrafi olaylarda özellikle de fiziki coğrafya olaylarında şartları insanlar tarafından hazırlanması mümkün değildir. Şartlar bizzat tabiatın kendisi tarafından oluşturulduğundan, bu olayları bir kez daha tekrarlayarak gözlemlemek imkan dahilinde değildir. Bu gibi olayların arazide ancak sonuçları gözlemlenebilir. Örneğin kütle hareketleriyle yer değiştirmiş kayalar ve bloklar, heyelanlar, toprağın tahribiyle yüzeye çıkmış ana kayalar, doğal bitki örtüsünün tahribiyle çevrede meydana gelmiş olan değişiklikler, orojenez, volkanizma, depremlerin yaratmış oldukları sonuçlar gibi. Yada dış güçlerin aşınım ve birikim faaliyetlerinin ortaya koyduğu şekiller, bu konuda verilebilecek örneklerden sadece birkaç tanesidir. Coğrafyada gözlem öylesine önemlidir ki, bu tür çalışma yolundan hareketle coğrafyayı bir gözlem bilimi şeklinde tanımlayanlar olmuştur. DeneySEL metodun başlıca amaçları arasında bulunan bilimsel bir gerçeği gözlemek ve göstermek, bir varsayımı ispatlamak gibi hedefler, gezi - gözlem metodunun da vazgeçilmez hedefleridir (Garipağaoğlu,2001;13-30).

Coğrafya adından da anlaşıldığı gibi tasvir ilmidir. Tasvir içinde gözlem yapmak gerekir. Tasvir olmadan izaha gitmek kuru bilgileri öğrencilere vermekle eşdeğer bir uygulamadır. Bu bağlamda liselerde coğrafya öğretiminin en önemli eksiği gezi-gözlem yönteminin yapılamıyor olmasıdır.

Gezi gözlem yöntemini çok az sayıda öğretmenimizin kullanmasının nedenleri;

1- Gezi için izin almanın çok zor olması ve masraflarının devlet tarafından karşılanmaması,

2- Öğretmenlerin geziye katılan öğrencilerden sorumlu tutulmaları,

3- Eğitim-öğretim işi planlı ve programlı bir iştir. Gezi-gözlem yöntemi ile gerçekleştirilecek bir alan araştırmasının hangi konu ile bağlantılı olarak gerçekleştirileceğinin programda belirtilmemiş olması, başka bir deyişle eğitim amaçlı geziler için programda ayrılan bir zaman yoktur. Bu duruma bağlı olarak da öğretmenler gezi- gözlem yöntemini uygulamakla kendilerini yükümlü hissetmemektedirler (Tomal,2004).

Ortaöğretim ve Liselerde Gezi - Gözlem Metodunun Coğrafya Öğretiminde Uygulanması:

Coğrafya öğretiminin ilk basamağı sayılan ortaöğretim ve liselerde bu metod, kısa süreli yakın çevre gezileri şeklinde planlanmalı ve uygulanmalıdır. Çünkü bu öğretim basamağındaki grup, uzun süreli uzak mesafe gezilerine bir çok sebepten dolayı yeterince iştirak edemez. Zaten coğrafya öğretiminin bu basamağında asıl amaç, coğrafi olayları,yada olayların sonuçlarını yerinde gözlemek ve diğer öğretim metodlarıyla bağdaştırmaktır. Bunun için ders öğretmeni yıllık müfredatı esas alarak, yıllık planında metodlar arasına önceden gezi – gözlem metodunu yazmalıdır. Böylece ders öğretmenin hangi konuları işlerken bu metoda baş vuracağı önceden tespit edilmiş olur. Ayrıca, ders öğretmeni işlediği coğrafya derslerinin isimlerine ve içeriklerine bağlı kalarak, gezi ve gözlem yapmak üzere nerelere veya hangi kurum ve kuruluşlara gidilecekse bunları yıllık planında belirtmelidir. Ancak, öğrencilerin bilgi düzeyleri, ilgileri, ekonomik durumları ve yaşları göz önüne alındığında, bu gezilerin kısa süreli ve yakın çevre gezileri şeklinde düzenlenmeleri uygun olur. Aksi halde uzun süreli ve uzak mesafeli gezilere bu gruplardan katılım az olabileceği gibi, ilgi azlığı, bıkkınlık gibi olumsuz davranışlarla da karşılaşılabilir. İstenilen amaca ulaşamadığı takdirde bu tür geziler, turistik bir anlam taşımaktan öteye geçemezler. O halde ortaöğretim ve lise basamağında daha verimli ve amaca en uygun geziler,

yakın çevreye yapılan ve kısa süreli tutulan gezilerdir. Ortaöğretim ve lise basamağındaki coğrafi geziler de süresi ve mesafesi ne olursa olsun, baştan sona bir dizi organizasyon ve hazırlık çalışmalarını gerektirir. Böyle bir gezide sırasıyla şu aşamalar birbirlerini takip ederler:

A - Planlama Aşaması: Hazırlık dönemi de diyebileceğimiz bu aşamada bilindiği gibi gezi - gözlemin düzenleneceği yerler, incelenecek konular ve zaman gibi unsurların bir planlaması yapılır. Bu aşamada şu hususlar sırasıyla birbirini izlemelidir.

1 - İlgili coğrafya dersinin müfredatıyla yakın çevre şartları arasındaki bağıntılardan hareketle hangi konularda nerelere ve hangi kurum ve kuruluşlara gezi düzenleneceği önceden ders öğretmeni tarafından yıllık planda belirtilir.

2 - Yıllık planda belirtilen tarih doğrultusunda yapılacak olan gezi - gözlemlerin planlaması ve ön hazırlıkları coğrafya öğretmeni yada zümre öğretmenleri tarafından iş birliği içerisinde yürütülmelidir.

3 - Gezi yapılacak yerin güzergahı, kurum ve kuruluşların adları açık bir şekilde belirtilir. Bunun için gerekiyorsa bir plan yada bir harita oluşturulur. Harita veya plan üzerinde uğranacak noktalar gösterilir. Öğrencilere duyurulmak üzere okulun ilan panosuna asılır.

4 - Bu tür gezilerin ayrıca yasal sorumlulukları olduğu için ders öğretmeni tarafından okul idaresi, yetkili mülki amirler ve öğrenci velilerinden izin alınmalıdır.

5 - Gidilecek merkezlerin, kurum ve kuruluşların yönetim amirliklerine okul yönetimi kanalı ile resmi yazılar yazılarak önceden izin alınmalıdır.

6 - Öğrencilere gezi - gözleminde ne gibi araç – gereç bulunduracakları hakkında açıklamalar yapılmalıdır. Ayrıca mevsime ve gidilen yerin özelliklerine uygun tarzda giyinmeleri için öğrenci grubu uyarılmalıdır.

7 - Gezi - gözlemin hangi vasıta ile yapılacağı belirlenir. Gerekiyorsa kişi başına yol maliyeti açıklanır. Ulaşım aracı hususunda öncelikle okulun ve diğer kurum ve kuruluşların imkanları araştırılır. Bu yollardan araç sağlanamıyorsa, masrafi geziye katılanlar tarafından karşılanmak üzere diğer yollar denenir.

8 - Gezi - gözlem planıyla birlikte geziye katılan öğrenci ve öğretmenlerin listesi okuldan ayrılmadan önce okul idaresine teslim edilmelidir.

B - Uygulama Aşaması : Gezi - gözlemin başlangıcından sonuçlandırıldığı ana kadar geçen süreyi ve yapılan işleri kapsar. Gezi - gözlemler iyi bir planlama aşamasının arkasından iyi bir uygulama safhası ile devam ettirilmelidir. İyi bir uygulama ise, şu özellikleri içermelidir.

1 - Gezi gözlem süresi boyunca grubun başkanlığını coğrafya öğretmenlerinden en kıdemli ve tecrübeli olanı üstlenmelidir. Böylece gezi başkan tarafından yönetilir ve yönlendirilir. Böyle bir uygulama ile yetki kargaşası önlenmiş olur. Grup başkanının kararlarına öğretmenler dahil,bütün öğrenciler uymak durumundadırlar.

2 - Gezi - gözlem süresince önceden belirtilen nokta, kurum ve kuruluşlarda gözlem ve değerlendirmeler yapılır. Bütün bu bilgilerin öğrenciler tarafından not almaları sağlanır. Gerekliyse resim – slayt çekimine izin verilir. Gözlemler sırasında öğrencilerin soru sormalarına ve görüş belirtmelerine de yer verilmelidir.

3 - Gezi - gözlem sırasında bir noktadan diğerine hareket sırasında grup muhakkak kontrol edilmeli, eksik yoksa kalkış komutu verilmelidir. Belli noktalarda ihtiyaç gidermek üzere mola verilecek ise, serbest bırakılan gruba gezi başkanı tarafından hareket yeri ve saati muhakkak surette bildirilmelidir.

4 - Gezi grubu tarafından konaklanan ve kullanılan mekanın temiz bırakılmasına özen gösterilmelidir. Bunun için öğrenciler önceden uyarılmalı ve gerekli denetim sağlanmalıdır.

5 - Gezi - gözlemin amacına uyması, grubun disiplinli ve uyumlu davranış biçimi ile yakından ilgilidir. Bunun için gezi başkanı uyulması gereken kuralları sert ve kinci olmadan sık sık hatırlatmalı, uymayanları ihtar etmelidir.

6 - Gezi sırasında, grubun en doğal ihtiyaçlarından birisi olan yemek ihtiyacının ne şekilde ve nerede karşılanacağı da önemlidir. Bu bakımdan çeşitli yollar izlenebilir. Eğer bir şehirde yada kasabada bulunuluyorsa yemek grup halinde her hangi bir yerde yenebilir. Şayet arazide yenecekse kumanya usulü ihtiyaç giderilebilir. Ancak,

gezilerde mevsime göre yemek tercih edilmeli ve rahatsız edecek yiyeceklerden kaçınılmalıdır.

C - Sonuç Aşaması : Bu aşama, gözlem ve araştırma aşaması sonrasında yapılacak işleri kapsamaktadır. Gezi grubunun edindikleri bilgiler, kazandıkları tecrübeler, varsa sorular ve problemler bir araya toplanarak, yapılan uygulama bir rapor haline getirilir. Bu raporun hazırlanması için uygulamaya katılan öğrenciler en az üç gruba ayrılır ve her grup için birer grup başkanı seçilir. Daha sonra her grup tarafından hazırlanan raporlar, grup başkanlarıyla birlikte coğrafya öğretmenin de katıldığı bir komisyonca değerlendirilir. Çalışmanın sonunda bilgiler tek rapor içerisinde toplanır. Hazırlanan bu raporların örneklerinden bir tanesi coğrafya öğretmeninde kalmak üzere grup başkanlarına ve okul idaresine de verilir. Son şeklini almış olan raporlar, öğrenciler tarafından okunduktan sonra, sınıfta öğretmen tarafından genel bir değerlendirilmesi yapılarak, gezi sonuçlandırılmış olur. Gezi sonrasında oluşturulan rapor, gezi - gözlem boyunca eğitim - öğretimle ilgili çalışmaların resmi bir belgesi sayılabileceği gibi, bilimsel bir araştırma niteliği de taşıyabilmektedir. Özellikle ortaöğretim ve lise coğrafya öğretiminde gezi – gözlem metodu uygulandığı sırada diğer öğretim metot ve ilkeleri ile de ilişkilendirilmektedir. Örneğin araziye herhangi bir endüstri tesisine, bir şehre, bir kurum yada kuruluşa gözlem yapmak üzere götürülen öğrencilere, öncelikle gidilen yerin özellikleri hakkında öğretmen tarafından bilgi verilir. Böylece öğretim metotlarından biri olan anlatım metodu kullanılmış olur. Gezi - gözlem yerinde gerek anlatılanlara, gerekse gözlenen olaylara dair öğrencilere sorular sorulur ve cevapları alınır. Ayrıca bu süre zarfında öğrencilerinde soru sormalarına imkan tanınmalıdır. Bu durumda öğretimde kullanılan önemli metodlardan soru - cevap metodu yerinde uygulanmış olur. Öğrencilere gözlemledikleri olaylar hakkında yorum yapma, çözüm önerileri üretme ve genellemeler yaparak, bazı sonuçlara ulaşmaya yönlendirilerek, öğretimde problem çözme metodundan da faydalanılmış olur. Zaten gezi - gözlem boyunca öğrenciler, fiziki, beşeri yada ekonomik olayları yerinde görecekları, izleyecekleri için öğretimin gösteri metodunu da kendiliğinden kullanmış olurlar. Sonuç aşamasında öğrencilere gruplar halinde gezinin raporlandırılması görevi verilerek de öğrencilerin iş metodunu kullanmaları sağlanmış olur. Deney metodu ise, daha önce de bahsedildiği gibi, coğrafi anlamda gezi - gözlem metodunun karşılığı

sayılmaktadır. Görülüyor ki, coğrafi bir gezi - gözlemde başından sonuna kadar ortaöğretimde kullanılması gereken metodlar, yerli yerinde ve hep bir arada uygulanabilmektedir. Ayrıca, gezi - gözlem metodunun belirtilen amaçları ve diğer öğretim metodları ile olan ilişkileri dışında eğitim ağırlıklı amaçları da vardır. Çünkü, gezi - gözlem boyunca öğrenci grubuna birlikte ve kontrollü hareket etme alışkanlığı kazandırılır. Dostluk ve arkadaşlık duyguları güçlendirildiği gibi, aym ortamı paylaşma ve gerektiğinde yardım edebilme gibi vasıflar da öne çıkartılır. Ayrıca, öğretmen – öğrenci grubunun sınıf dışındaki davranış ve özellikleri keşfedilir ve taraflar birbirlerini daha yakından tanıma ve değerlendirme imkanı bulmuş olurlar. Öğrencilerin bir çok sosyal özellikleri de öğretmenleri tarafından teşhis edilir ve değerlendirilir (Garipağaoğlu,2001;13-30).

2.4.5. Proje Yöntemi

Proje, öğrencilerin serbest bir biçimde seçtiği ve isteyerek üzerinde çalıştığı her türlü etkinlik ve harekettir. Proje konuları hayatın içindeki problemler ile ilgili olmalıdır. Öğrenci bu problemleri okulda devamlı çöze çöze herhangi bir sorunu çözmek için gerekli deneyim ve beceriyi kazanır. Dersin ünitelerinin öğrencilere isteklerine göre dağıtılması şeklinde proje çalışmaları yapılabileceği gibi ünitelerin değil de üniteler ile ilgili güncel olayların ve konuların öğrencilere istekleri doğrultusunda dağıtılması şeklinde de proje çalışmaları yapılabilir. Ünitelerin öğrencilere dağıtılması durumunda öğretmen öğrencilere çalışmalarda rehberlik eder. Proje çalışmaları hazırlanıncaya kadar haftanın belli günleri (dersin işlendiği gün olabilir) öğretmen çalışmaların gidişi hakkında proje gruplarından bilgi alır ve çalışmalarında onlara rehberlik eder. Konu ile ilgili güncel olayların proje şeklinde dağıtıldığı durumlarda ise ders normal şekilde işlenir. Ancak proje sunularına öğretmen yine rehberlik eder. Coğrafya projeleri hazırlanırken yapılacak ilk iş; problem durumunun ortaya koyulması ve çalışma alanının sınırlarının çizilmesidir. Çalışma alanında faktörlerin karşılıklı ilişkisi üzerinde durulur. Daha sonra elde edilen sonuçlar ile problem durumu karşılaştırılır ve bir rapor hazırlanır. Bu tür çalışmalar için sergi, duvar gazetesi ve okul gazetesi gibi etkinlikler de düzenlenebilir. Projenin sunulmasında rol oynama, tartışma gibi farklı gösteri teknikleri kullanılabilir. Bu öğretim yönteminde, sınıf öğretimi yerine “küme” ve küme içinde “bireysel” öğretime önem

verilir. Projeler tek basına da hazırlanabilir. Ancak okullardaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinde sınıf mevcutları nedeni ile küme çalışmaları şeklinde gerçekleştirilmeleri daha kolaydır. İşbirliği ve yaparak öğrenme bu öğretim yönteminin en önemli özellikleridir.

Liselerimizde coğrafya derslerinde öğrencilerin aldıkları yıllık ödevler proje çalışması gibi görülebilir. Ancak bu çalışmaların önemli bir kısmının yeterince araştırma yapılmadan hazırlanmış olmaları nedeni ile bu tür çalışmalara proje çalışması diyemeyiz. Yıllık ödev dışında proje çalışması olarak kabul edebileceğimiz araştırma ödevlerini öğretmenlerimizin hemen hemen yarısı hiçbir zaman vermiyor. İşbirliğine dayalı öğrenme metodunun yansıması olan grup çalışmalarının proje çalışmalarında kullanılması durumunda öğretim açısından aşağıdaki faydaları söz konusu olur;

- 1- Grup üyelerinin birinin başarısız olması durumunda tüm grubun başarısız olacağı düşüncesine grup üyelerinin sahip olması nedeni ile dayanışma ön plandadır.
- 2- Gruptaki her üyenin çalışmadaki performansı öğretmen tarafından değerlendirildiği için bireysel sorumluluğun gelişmesine katkıda bulunur.
- 3- Grup üyeleri birbirleri ile iletişim hâlinde oldukları için sosyalleşmelerine katkıda bulunur.
- 4- Grup üyelerinin yaptıkları çalışmayı ve kendilerini değerlendirmeleri çalışmada verimin artmasını sağlar.

Burada su hususu da belirtmek gerekir; proje nedir? hangi konular proje konusu olabilir?, proje nasıl hazırlanır?, proje sonuçları nasıl rapor hâline getirilir ve sunulur? sorularının cevapları konusunda öğretmenlerimizin büyük bir kısmı bilgi sahibi değildir. Öğrencilerimiz ise bu yönteme tamamı ile yabancıdır. Etkin öğrenmenin önemli unsurlarından biri de öğretmenlerin yanında öğrencilerinde öğretim yöntemleri konusunda bilinçli olmalarıdır. Yani öğrenmeyi öğrenmeleridir.

Lise coğrafya derslerinde, ünitelerin proje çalışmaları hâlinde islenmesinin dışında proje konusu olabilecek pek çok güncel problem durumu mevcuttur. Bunlara aşağıda

örnekler verilmiştir; Global ısınma, ozon tabakasının delinmesinin insanlık yaşamına etkileri, asit yağmurları sorunu, çölleşme, hava kirliliği, şehir ekolojisi, tehlike altındaki Antarktika, Tropikal Yağmur Ormanlarının tahribinin sonuçları, nükleer kirlenme, çarpık kentleşme sorunu, ekolojik tarım ve sürdürülebilir kalkınma gibi proje çalışması olabilecek pek çok konu coğrafyada mevcuttur. Çünkü coğrafya güncel olaylar ile ilişkili bir bilimdir. Yukarıda belirttiğimiz konular genel konulardır. Bunlar il, ilçe şartlarına göre çeşitlendirilebilir ve artırılabilir.

2.4.6. Tartışma Yöntemi

Grup tartışması yöntemi özde, öğrencilerin bir konu yada sorun üzerinde birlikte konuşarak mümkün olan çözüm yollarını aramalarına dayanır. Büyük grup tartışması, münazara, parlamenter münazara, forum, panel, seminer, vızıltı grupları, fikir taraması (beyin fırtınası) ve altı düşünce şapkası gibi türleri vardır.

Tartışma yönteminin uygulanabileceği pek çok konu coğrafya derslerinin içeriğinde mevcuttur. Bunların bazıları şunlardır; nükleer enerji insanlık için ideal midir?, ülkemiz için nükleer santraller gereklidir?, çok nüfus bir ülke için avantaj mıdır?, ekonominin globalleşmesi ve Türkiye'ye etkileri olumlu mudur?, iklimin korunması için tek tek vatandaşların yapması gerekenler nelerdir? vb. konular tartışma yöntemi için uygundur. Okullarımızda sınıf mevcutlarının fazla olması nedeni ile büyük grup tartışmalarının yapılması daha uygun olur. Büyük grup tartışmalarında öğretmenin belirlediği konu üzerinde bütün sınıf söz alıp konuşabilir. Burada iletişim sadece öğretmenle öğrenci arasında değildir. Aynı zamanda öğrenci ile öğrenci arasında da görüşleri eleştirme ve destekleme şeklinde iletişimler kurulmaktadır.

Büyük grup tartışması, münazara, forum, panel ve seminer vb. yöntemler sayesinde öğrenciler coğrafya dersinde güncel olaylar hakkında bilgi sahibi olurlar. Kendilerini ifade etme, delil getirme, birlikte çalışma vb. sosyal becerileri kazanırlar. Kısacası coğrafya öğretmenlerimiz derslerini genelde tartışma ortamı içinde işlemiyorlar. Tartışma demokratik bir tutumdur. Dolayısı ile öğrencilerimizin büyük bir kısmı bu tutumu kazanamıyorlar. Vızıltı grupları, fikir taraması ve altı düşünce şapkası gibi grup tartışmaları ise genelde coğrafya öğretmenlerimizin yabancı olduğu yöntemlerdir.

2.4.7. Gösteri Yöntemi

Öğrenmelerin dolaylı ve dolaysız olmak üzere ikiye ayrıldığı üzerinde daha önceden durmuştuk. Coğrafyada dolaylı öğrenmenin gerçekleşmesinde gösteri ve çalışma araçları çok önemlidir. Soyut konuların somutlaştırılmasında, dersin daha ilgi çekici hâle gelmesinde ve ezberden kurtarılmasında harita, grafik, fotoğraf, slayt makinesi, CD ROM, televizyon vb. görsel çalışma araçlarının ve materyallerinin kullanılması gereklidir.

Gezi-gözlem yönteminin yeterince uygulanamadığı coğrafya derslerinde bu durumun yarattığı olumsuzlukları gidermek için gösteri yöntemine daha fazla ihtiyaç vardır. Peribacalarına öğrencileri götüremiyorsak; CD ROM'lar, video kasetler ve fotoğraflar ile peribacalarını sınıfa taşımamız gerekir. Coğrafyada uzak ve komplike yerler hakkında bilgi vermek ancak gösteri yöntemi ile mümkün olabilir.

Coğrafyada gösteri ve çalışma araçlarının elle yapılması çok önemlidir. Bu durum öğrencilere seçme olanağı sağladığı gibi özenli ve sabırlı olma özelliklerini de kazandırır. Bu bağlamda; harita, kroki, plan, profil gibi çeşitli şekillerin çizimleri, oyun hamurlarından çeşitli yer şekillerini, toprağın yerin iç yapısını gösteren maketleri yapmaları öğretmenler tarafından istenebilir. Bu sayede öğrenciler yaparak ve yaşayarak da öğrenmiş olurlar. Yaparak öğrenilenlerin % 90'ının hatırlanması bu faaliyetin önemini ortaya koymaktadır. Bu tür materyalleri hazırlamaları öğrencilerden sık sık istenmelidir.

Gösteri yöntemi için çok çeşitli araç-gereçlerin kullanılması gereklidir. Lise coğrafya öğretmenlerimizin çoğu araç-gereçleri hiçbir zaman kullanmıyor. Gösteri araç ve gereçlerini az kullanmalarının sebebini öğretmenler; bu araç gereçlerin yeterince bulunmaması ile açıklamaktadır. Ancak asıl sebep, öğretmenlerimizin büyük bir bölümünde araç-gereç kullanma alışkanlığının olmamasıdır. Elektronik araçların hassas olmaları nedeni ile; sınıflara taşınmalarının bozulmalarına sebep olabileceği düşüncesi de bu araçların az kullanılma nedenlerindendir.

Elektronik medyanın internet vb. imkânlarından coğrafya derslerinde mutlaka yararlanmak gerekir. Çeşitli gösteri ve çalışma araçlarını kullanma yeteneğini

kazanmak aynı zamanda coğrafi bir beceridir. Bu beceri insanları gelecek yasama ve mesleklere de hazırlar. Ülkemizde coğrafya derslerinde yaygın olarak kullanılan anlatım ve soru cevap metotlarını gösteri ve çalışma araçları ile daha ilgi çekici hâle getirebiliriz.

2.4.8. Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay yönteminde öğrencilerin sorunlu bir olaya aktif olarak katılmaları söz konusudur. Sorunlu olay gerçek yada hayali olabilir. Olayı anlatan bir rapordan öğrenciler; olayı öğrenirler ve verileri analiz ederler. Tartışarak olayın nedenlerini ortaya koymaya ve sorunlarını çözmeye çalışırlar. Bu yöntemin faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1-Öğrenciler belli bir sorunla ilgilendikleri için ilgileri ve güduları yüksektir.
- 2-Öğrenciler ders dışındaki materyallerden (olayı anlatan rapor) yararlanabilir.
- 3- Problem çözme yetenekleri gelişir.
- 4- Öğrencilere diğer öğrencilerle çalışma imkânı sağlar.

Bu yöntemin başarıya ulaşması için öğretmenin çok iyi hazırlanması birinci şarttır. incelenecek konuya uygun düşen bir örnek olay hazırlamak için; öğretmenin örnek olay metnini yazmaya başlamadan önce hangi sorulara cevap arayacağını belirlemesi gereklidir.

Özellikle sosyal bilimlerde pek çok konu örnek olay yöntemi ile islenebilir. Aşağıda coğrafya ile ilgili bir konunun örnek olay yöntemi ile nasıl isleneceği verilmiştir.

Konu: Yakın Çevremizde Çevre Sorunları

Örnek Olay Metni (Öğrencilere dağıtılan rapor):

Lise coğrafya öğretmeni Ahmet Bey, öğrencilerinin Ankara çayındaki kirlilik hakkında bilgi edinmeleri için bir gezi düzenler. Gezi yerine gittiklerinde çaydan gelen kötü kokundan dolayı öğrencilerinin rahatsız olduklarını fark eder. Bu durum üzerine coğrafya öğretmeni öğrencilerinden Ali'ye bu çayın neden bu kadar kötü

koku yaydığını sorar. Ali “fabrikaların atıklarını bırakması nedeniyle” diye cevap verir. Daha sonra çayın kenarındaki ölü balıkları gören öğrenciler bu durumun nedenini öğretmenlerine sorarlar.

Metin ile ilgili öğretmenin soruları;

- 1- Sizce Ali’nin verdiği cevap yeterli midir?
- 2- Sizce coğrafya öğretmeni öğrencilerine ne cevap vermiş olabilir?
- 3- Ankara çayının metinde belirtilenler dışında çevreye olumsuz etkileri olabilir mi?
- 4- Çevrenizde Ankara çayındakine benzer çevre sorunları ile karşılaştınız mı?

Yukarıdaki sorulardan anlaşıldığı gibi öğrencinin olaydaki aktörlerin yerine kendisini koyması ve olayı kafasında canlandırması çok önemlidir. Kısacası benzetişim tekniği, soru-cevap yöntemi ve tartışma teknikleri bu yöntemde yoğun olarak kullanılır. Ancak hakkında bilgi verdiğimiz bu yöntemin ne olduğu ve coğrafya derslerinde nasıl uygulanabileceği hakkında bilgi sahibi olan coğrafya öğretmenlerimizin sayısı çok azdır.

2.4.9. Rol Oynama Yöntemi

Rol oynama yönteminde bir fikir, durum, sorun yada olay bir grup önünde dramatize edilir. Grubun üyeleri yalnızca dinlemek yada tartışmak yerine olayın nasıl oluştuğunu da izlerler. Rol oynama yöntemi özel bir değere sahiptir. Çünkü bu yöntemde öğrenciler başka bir kimsenin kimliğine bürünürler, başkalarının nasıl hissettiğini ve düşündüğünü hissederler. Dramada roller öğretmen tarafından dağıtılır. Ancak bu rolün nasıl oynanacağını öğrenci belirler. Bu yöntemin faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1- Grup önünde sergiledikleri oyunlar ile öğrencilerin sosyalleşmesi sağlanır.
- 2- Aktif öğrenme gerçekleşmiş olur.
- 3- Bu yöntem sayesinde öğrencilerin problem çözme, karar verme yetenekleri gelişir.

4- Öğrenciler öğrenme sürecine bizzat katıldıkları için öğretim olayı zevkli geçer. Coğrafya derslerinde pek çok konuda bu yöntemi uygulamak mümkündür. Aşağıda; Türkiye’de deprem konusunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacı ile 1999 Marmara depremi sonrası bir sivil savunma ekibinin üyesinin Adapazarı şehrinde basından geçenlerin öğrenciler tarafından rol yöntemi ile dramatize edilmesi yapılmıştır. Bu tür bir çalışmada olaylar tamamı ile hayal ürünü de olabilir.

Konu: Türkiye’de Deprem Oyun: Deprem Sonrası Adapazarı Şehri

Deprem sonrası şehre ulaştığımızda Adapazarı adeta ölü bir şehirdi. Elektrikler, sular, telefonlar kesilmiş, her yer binaların enkazları ve cesetleri ile doluydu. Enkazların altından kurtarılmayı bekleyen yaralıların sesleri geliyordu. Cesetlerin etrafa yaydığı kokular insanın içine siniyordu. Şehirdeki evlerin önemli bir kısmı yıkılmıştı. Bir an Japonya’da aynı hatta daha şiddetli depremlerde çok daha az insanın öldüğünü ve mal kaybının meydana geldiğini düşündüm ve kendime “biz ülke ve millet olarak neleri yanlış yapıyoruz” diye sordum.

Yukarıdaki metni sınıftaki öğrencilerden birisi canlandırır. Daha sonra öğretmen bu oyun ile ilgili aşağıdaki soruları öğrencilere sorar;

- 1- Sizce bu oyunu oynayan arkadaşınızın kendisine yönelttiği sorunun cevabı nedir?
- 2- Daha önce böyle bir doğal afet yasadınız mı?
- 3- Sizce deprem sonrası oyunda belirtilenlerin dışında şehirde ne gibi olumsuz durumlar ortaya çıkmış olabilir?

Depremin gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda ne kadar yıkıcı ve önemli bir doğal afet olduğunun öğrenciler tarafından anlaşılması için olay mümkün olduğunca dramatize edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede öğrencilerin hissederek öğrenmesi sağlanmış olur. Bu yöntem coğrafya öğretmenlerimiz tarafında bilinen ve uygulanan bir yöntem değildir.

2.4.10. Problem Çözme Yöntemi

Bu yöntem, komplike problemlerin çözümünde ve hipotez teşkilinde özel öneme sahiptir. Yaşam kavramından doğrudan etkilenen problemler, yalnızca öğrencilerin soru ufkuunu açmaz aynı zamanda ilgilerinin de bu problemlere yönelmesine sebep olur. Yapıları ve süreçleri anlamak, sonuçlar çıkarmak, bağımsız buluşlar yapmak bunların hepsi probleme dayanır. Bu yöntemde şu aşamalar takip edilir; 1- Problemi tanıma 2- Geçici hipotezler formüle etme 3- Veri toplama, organize etme, değerlendirme ve açıklama 4- Sonuca ulaşma 5- Sonuçları test etme. Problem çözme yönteminin kullanılması durumunda, öğrencilerin hipotezlerle anlayış kazanması sağlanmış olur. Coğrafyada yapılacak bir çalışmada bu yönteme karar verilmişse aşağıdakiler yapılır;

- 1- Dolaylı (çeşitli gösteri ve çalışma araçları yardımıyla bilgi edinme) ve dolaysız (arazi çalışması) öğrenmenin değişik yöntemlerine ihtiyaç duyulur,
- 2- Öğrencilerin mekân ile ilgili algılayışları, tecrübeleri ve düşünceleri benimsenir,
- 3- Bağımsız ve işbirlikli öğrenmeler için uygun durumlar sağlanır,
- 4- Öğrenme stratejileri hazırlanır, öğrenme davranışlarının planlaması teşvik edilir,
- 5- Neden-sonuç ilişkisi kurma ve bağlantılı düşünme geliştirilir ve teşvik edilir,
- 6- Soyutlama ve analiz yapma yeteneği istenir,
- 7- Yaratıcı çözüm yolları teşvik edilir,
- 8- Öğrencilerin çok yönlü olarak olayları tartışmaları sağlanır,

Problem çözme yöntemi, problem durumunun formüle edilmesi ile baslar, ortaya atılan savın kabul edilmesine veya çürütülmesine kadar devam eder. Hayatta pek çok olayın karşımıza problem olarak çıktığı gerçeğinden hareketle bu yöntem coğrafya için çok önemlidir. Coğrafya derslerinde pek çok konuda bu yöntemi uygulamak mümkündür. Örneğin; Gecekondulaşma, tropikal yağmur ormanlarının yok olması,

ozon tabakasının incelmesi, küresel ısınma, trafik sıkışıklığı gibi sorunların hepsi karsımıza birer problem olarak çıkmaktadır (Tomal,2004).

2.4.11.Coğrafya Dersi Öğretim Yöntemleri Seçiminde Etkili Olan Faktörler Ve Sorunlar

Liselerde coğrafya öğretiminde yöntem çeşitliliği çok önemlidir. Ancak coğrafya öğretmenlerimizin büyük bir kısmı derslerinde genelde anlatım ve soru-cevap metodunu yoğun olarak kullanmaktadır. Öğretmenlerimiz tarafından soru-cevap metodu anlatım metodunu renklendiren bir yöntem olarak görülmektedir. Bu iki yöntemin yaygın olarak kullanılmasında;

- 1- Çağdaş yöntemler konusunda öğretmenlerimizin bilgilerinin yetersiz olması ve öğretim yöntemleri ile ilgili hizmet içi eğitim görmüş olmamaları,
- 2- Üniversitelerde bu yöntemler ile öğretim görmüş olmaları,
- 3- Görsel materyal ve çalışma araçlarının okullarda yetersiz olması,
- 4- Lise coğrafya programlarının genelde çok yüklü olması ve bu duruma karşın haftalık ders saatinin yetersiz olması nedeniyle tartışma, proje çalışması gibi çağdaş yöntemlere fazla vakit ayrılmaması,
- 5- Sınıf mevcutlarının çok kalabalık olması,

Liselerimizde azımsanamayacak oranda öğretmenimiz coğrafya derslerinde yazdırma yöntemini kullanmaktadır. Öğrencilerimiz için yorucu ve sıkıcı olan bu yöntem metodoloji kitaplarında öğretim yöntemleri arasında yer verilmemiş olması yazdırma yönteminin eğitim ve öğretim açısından geçerli bir yöntem olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak coğrafya derslerinde bu yöntemin çok sayıda öğretmen tarafından kullanılması düşündürücüdür.

Tabiat, coğrafyanın laboratuvarı olduğu için coğrafya derslerinde mutlaka araziye çıkılmalıdır. Dört duvar arasında coğrafya öğretimi gerçek manada gerçekleştirilemez. Kimya, biyoloji için laboratuvar neyse coğrafya içinde araziye çıkmak odur. Arazi çalışmaları öğrencilerin çevrelerindeki olayları algılama, analiz

etme ve gözlemlleme yeteneklerini geliştirir. Coğrafi olayların ve özelliklerin orijinali ile karşılaşma öğrencilerdeki güdülenmeyi kuvvetlendirir. Pek çok faydası olan gezi-gözlem yöntemi liselerimizde coğrafya derslerinde hemen hemen hiç uygulanmamaktadır. Bu yöntemin eksikliğini telafisi mümkün değildir. Mutlaka her dönem bir kere yakın çevremizdeki yerlere ders konuları ile bağlantılı eğitim amaçlı geziler yapılmalıdır(günübirlik geziler). Bir ve birkaç gün süren il veya bölge dışına yönelik geziler ise yılda bir kere düzenlenmelidir. Yıl boyunca islenen konuların hepsinin orijinalleri ile karşılaşmak uzun mesafeli geziler de daha olanaklıdır. Programlarda eğitim amaçlı geziler mutlaka belirtilmeli ve masraflar devlet tarafından karşılanmalıdır. Başka hiçbir yöntem coğrafyada gezi-gözlem yöntemi kadar önemli değildir.

Liselerimizde gezi-gözlem yönteminin eksikliğini belli ölçüde gidermek için gösteri yönteminin daha fazla kullanılması gerekir. Bu yöntemin yoğun bir şekilde derslerde uygulanması, çeşitli coğrafi özelliklerin sınıf ortamına taşınmasını sağlar. Başka bir deyişle; travertenleri görmeye Pamukkale'ye gidemiyorsak gösteri yöntemi sayesinde Pamukkale'yi sınıfa taşımış oluruz. Kısaca uzaktaki komplike coğrafi olaylar hakkında bilgi edinmek görsel araç-gereçler ile mümkün olabilir. Gösteri araç-gereçlerinin öğrenciler tarafından yapılması onları yaratıcılıklarını ve coğrafi becerilerini geliştirir.

Öğrenci gruplarının hazırladığı proje çalışmalarına coğrafya derslerinde öneme verilmelidir. Bu tür çalışmalar öğrencilerin araştırmacı yönlerini geliştirir, aralarındaki işbirliğini ve iletişimi güçlendirir. Gerek proje gerekse arazi çalışmalarında işbirliğine dayalı grup çalışmalarına önem verilmelidir.

Coğrafya öğretmenlerimizin çağdaş öğretim yöntemlerini öğrenmeleri ve bunlar ile dersi işlemeleri kadar öğrencilerinde bu yöntemler hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Yani öğrenciler proje çalışması nasıl yapılır?, rapor nasıl hazırlanır?, arazi çalışmalarında nelere dikkat edilir?, proje çalışmaları nasıl sunulur? gibi konularda eğitilmelidirler. Bu sayede coğrafya derslerinde aktif öğrenme gerçekleşebilir.

Öğrenci, bilgi yığılan bir nesne olmaktan çıkarılıp, anlama ve bilgi üretme dönemine giren bir özne vasfını kazanınca daha ilkokuldan başlayarak ezberlemeye değil;

anlamaya yönelik bir eğitim gördüğünde, yüksek öğretim sırasında artık yalnız öğretim üyesinden bir şeyler öğrenen kişi olmaktan çıkıp, kendisi de bir şeyler inceleyen, araştıran, derse katkıda bulunan bir kişi olacaktır. Ancak coğrafya derslerinde yöntem seçiminde bazı sorunlar göze çarpmaktadır:

Coğrafya dersi öğretim sorunu olarak; başta coğrafya dersinin işlendiği sınıf ortamı olmak üzere, coğrafya dersinin amaçları, ders programları, ders kitapları, dersin işleniş şekli ve ezberci öğretim sayılabilir. Coğrafya öğretiminde dersin amaçları, programlar, ders kitapları ve dersin sınıf içindeki işleniş şekli, ezberci öğretimin de temel nedenidir. Ezbersiz öğretim için amaçların, programların, kitapların yenilenmesi, derslerin drama, münazara, diyalog, soru- cevap ve uygulamalı olarak işlenmesi gerekir.

Başarılı bir öğretimde sınıf ortamının rolü çok önemlidir. Çağdaş bir sınıf ortamının şu özelliklere sahip olması gerekir:

- Sınıfın aydınlık, temiz, ılık, düzenli, havadar, estetik düzenin olması, yerleşim düzeninin uygun olması, sessiz, güvenli olması ve öğrenci sayısı önemlidir.
- Temizlik insan sağlığı açısından önemlidir ve sınıfta yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıra ve masaların ve diğer eşyaların temizliğinin düzenli olarak yapılması gerekir.
- Ders işlemeye elverişli materyallerle donatılmış olması. Temel materyal olarak yazı tahtası, tebeşir, silgi, sıralar, masalar, panolar, öğretmen kürsüsü vb. bulunmalıdır.
- Sınıf ortamının iyi bir şekilde düzenlenmiş olması, öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlıklarının gelişmesine arkadaş ilişkilerinin artmasına, öğrenmelerine ve öğretmenin sınıfta kontrolü sağlamasına katkıda bulunabilir.

Bu standart araç ve gereçlerin dışında, coğrafya dersinin daha canlı geçmesi için bazı araç ve gereçlere de ihtiyaç duyulur. Bunlar: Duvar atlasları, şemalar, tablolar, tepegöz, slayt makinesi, cd, tv, bilgisayar vb. Bu materyallerin sınıf sınıf gezdirilmesi pratikte çok kolay değildir. Gerekli materyallerin, malzemelerin

bulunduğu bir coğrafya sınıfı oluşturmak daha çağdaş bir uygulama olur. Öğrencilerin fizik, kimya laboratuvarlarına gitmesi gibi, coğrafya dersleri için de, coğrafya sınıfında ders görmesi gerekir. Özel okullarımızın bir kısmında coğrafya sınıfı uygulamasına geçilmiştir. Fakat devlet okulları dahil, birçok okulda coğrafya için oluşturulmuş bir sınıftan söz edemeyiz. Başarılı bir coğrafya öğretimi için coğrafya sınıfına gereksinim bulunuyor. Okul idarecilerinin ve coğrafya öğretmenlerinin biraz gayret etmeleri ile bu tür bir sınıf oluşturulabilir (Sekin ve Ünlü,2002;49).

2.5. ÖĞRETMEN/BRANŞ DERSLİĞİ UYGULAMASI

2.5.1. Öğretmen/branş Dersliği Uygulaması Nedir ?

Daha önceden uygulanan eğitim modelinde sınıfta öğretmen, ders kitabı ve öğrenci, kapalı bir sistem oluşturmaktaydı. Oysa yeni uygulanmaya başlanan eğitim modelinde bu kapalı sistem açık hale getirilmiştir. Eğitim sürecine yeni mekânlar ve zamanlar girmiştir. Öğrenci merkezli yeni bir eğitim modelinin seçilmesi, sınıf içinde ve sınıf dışında değişik yeni eğitim modellerinden yararlanılmasını gündeme getirmektedir. Öğretmenin kritik önemi yeni uygulanmaya başlanan eğitim modelinde daha da artmaktadır. Bu model, öğrenciden olduğu kadar öğretmenden de çok şey beklemektedir.

Branş dersliği ya da bir diğer adıyla kabinet sistemi öğrenme ortamını geliştirmeyi, öğrenmeyi zenginleştirmeyi, öğrenciyi pasif halden aktif hale geçirmeyi amaçlamaktadır. Branş dersliği uygulamasının öğretmenler, öğrenciler ve kurum açısından faydaları şöyledir:

A) Öğretmenler ;

Branş dersliği uygulamasının asıl uygulayıcısı öğretmen olacağından sistemin öğretmene neler sağlayacağını öğretmenin iyi bilmesi gerekir.

1. Bu sistem öğretmene yeni gelişen eğitim tekniklerinin tümünü kullanabilme imkânı sağlar.

2. Bu sistem öğretmene okul içinde özel bir odaya sahip olma imkânı verir. Öğretmen kendi dersliğinde, kişisel ve mesleki gelişimi adına planlama yapabilir, dersine daha kolay hazırlanabilir.
3. Bu uygulama öğretmeni doküman taşıma zahmetinden kurtarır.
4. Öğretmen dersle ilgili kaynaklarını sınıf dolabında hazır bulundurduğundan, istediği kaynağa ders anında bile çok çabuk ulaşır.
5. Dersliğinde yapacağı iyi bir planlama ile öğretmen, hem öğrencileriyle hem de velileriyle daha verimli görüşmeler yapabilir.
6. Bu sistemde öğretmenlerin, sınıflarla öğretmenler odası ve diğer odalar arasında sürekli gidip gelerek yorulmayacak ve verimliliği artacaktır.

B) Öğrenciler

Branş dersliği uygulamasından en fazla etkilenecek olan öğrencidir. Bu nedenle öğrenciye bu sistem yeterince iyi anlatılmalı, öğrenci ikna edilmelidir.

1. Branş dersliği uygulaması görsel öğrenmeyi hedefler. Öğrenci haritadan, fotoğraflardan, görüntülü filmlerden faydalanacak ve öğrenme daha üst seviyede olacaktır.
2. Öğrencilerimizin görsel malzemelerle göz göze olması ve birçok malzemeye dokunması, incelemesi, kaynak eserlere ulaşabilmesi mümkün olmaktadır. Bu ise öğrenmeyi daha kalıcı yapar.
3. Branş dersliği uygulaması öğrenciyi pasif halden aktif hale geçirmeyi amaçlamaktadır. Bu sistem ile öğrenciler derslerine ilişkin pek çok uygulamayı sınıf ortamında yapma imkânı bulurlar.
4. Bütün bir yıl boyunca aynı sınıfta aynı sırada ders dinlemek, öğretmene ve tahtaya sürekli aynı açıyla bakmak bir monotonluktur. Branş dersliği uygulaması bu monotonluğu yok eder.

5. Öğrenciler kullandıkları öğrenci dolaplarının sorumluluğunu alarak sorumluluk sahibi bir öğrenci olma ve sorumluluğunu yerine getirme özelliğini de kazanmış olmaktadır.

C) Kurum

Bu düzenleme başlangıçta kurum için maliyetli görülebilir. Ancak dersliklerin donatımında veliler ve okul-aile birliği devreye sokulduğunda bu maliyet en aza indirgenecektir.

1. Bu sistem okulun ileriki yıllar için belirlemiş olduğu hedeflerine ve vizyonuna katkı sağlar.

2. Öğretmenlerin yetiştirilmesine katkı sağlar. Bu sistem öğretmenleri teknolojiyi kullanmaya zorlayacaktır. Bu da çalıştığı okulun başarısına yansıyacaktır.

3. Sınıfların öğretmene teslim edilmesi ve sürekli öğretmenin sınıfta olması nedeni ile ders araç gereçleri daha iyi korunacak, böylece okulun yıpranması en aza indirgenecektir. Bir de materyallerin gezmesinden kaynaklanan yıpranma ortadan kalkacaktır.

2.5.2. Klasik Sistem İle Derslik Sisteminin Karşılaştırılması

1. Klasik sistemde öğrenci derslerin tamamını bir derslikte görmektedir. Derslik sisteminde öğrenci tüm dersleri o dersin kendi dersliğinde görecektir.

2. Klasik sistemde öğrenci öğretmeni ve dersi bekleyen pasif bir konumdadır. Derslik sisteminde öğrenci derslik değiştirme zorunluluğu olduğundan dersleri takip eden aktif bir konuma geçmektedir.

3. Klasik sistemde derslikler amacına uygun düzenlenememektedir. Derslik sisteminde her dersin ayrı dersliği olduğundan derslikler dersin özelliğine göre rahatlıkla düzenlenebilmektedir.

4. Klasik sistemde öğretmenlerin tamamı bir dersliğe girdiğinden öğretmenlerin sınıfı ve dersi algılama düzeyinde farklılık olmamaktadır. Derslik sisteminde dersliği

öğretmen ve öğrenciler birlikte düzenleyeceğinden dersi ve dersliği algılama düzeyi üst seviyelerdedir.

5. Klasik sistemde öğretmenlerin , öğretmenler odasından başka özel mekanları bulunmamaktadır. Derslik sisteminde öğretmen kendi dersliğini diğer öğrenci ve veli görüşmelerini de yapabileceği bir büro olarak tasarlayabilmektedir.

6. Klasik sistemde öğretmenler ve öğrencilerin proje çalışmalarını yapacakları ve bu çalışmaları saklayacakları mekanları bulmaları her zaman kolay olmamaktadır. Derslik sisteminde proje çalışmaları yapılabilecek ve bu çalışmaların muhafaza edilecekleri yerler üretilmektedir.

7. Klasik sistemde öğrenci oturduğu sıra ile neredeyse özdeşleşmiş durumdadır. Bu durum öğrenci için sonraki dönemlerde farklı öğrenme ortamlarına girdiği zaman öğrenmesini engelleyecek ortamların oluşmasına sebep olabilir. Derslik sisteminde öğrenci öğrenmeyi ve yaşamayı farklı ortamlarda gerçekleştirdiğinde sonraki dönemlerde farklı öğrenme ortamlarına girmesinden fazla etkilenmemektedir.

8. Klasik sistemde sürekli aynı ortam içerisinde bulunan öğrenci ve öğretmenler ortam içerisindeki fiziksel olumsuzlukların farkına varmamaktadır. Derslik sisteminde sürekli ortam değişikliği yapıldığından ortamlardaki olumsuz fiziksel değişimler öğrenci ve öğretmenler tarafından fark edilmektedir.

2.5.3. Branş Dersliklerinin Düzenlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

1. Öncelikle binanın derslik olarak kullanılabilecek tüm alanları tespit edilmelidir.
2. Alanların tespitinden sonra muhtemelen öğretmen sayısı derslik sayısından gene de fazla olacak ve bu nedenle bazı derslikler ortak kullanılacaktır. Bu da detaylı düşünülerek planlanacak bir aşamadır.
3. Bir diğer önemli nokta dersliklerin yerlerini belirlemektir. Bu kısımda dikkat edilecek en önemli nokta aynı branşları ya da yakın bölümleri bir araya getirmektir
4. Derslik programı yapılırken öğrencilerin derslikler arası dolaşımı göz önüne alınmalıdır. Öğrencinin çok fazla gezmesinin en aza indirilmesi gerekir.

5. Sınıf ortamının zenginleştirilmesi ve geliştirilmesi, ders kalitesinin artırılması, yeni ders anlatım metotlarının daha iyi uygulanabilmesi için dersliklerde kullanılacak teknik malzemenin belirlenmesi gerekir.

2.5.4. İlk Ve Orta Öğretim Kurumlarında Derslerin Her Derse-Alana Ait Dersliklerde Yapılmasının Eğitim-Öğretime Katkıları

Eğitimde iyileştirme ve geliştirme çalışmaları son yıllarda eğitimin niteliğini artırmaya yöneliktir. TTK başkanlığı tarafından geliştirilen öğretim programları ve alanda denenerek geliştirilen Öğrenci Merkezli Eğitim uygulama modeli çalışmalarında görüldüğü gibi öğrencinin akademik becerilerinin yanında yaşam becerilerini geliştirilecek süreçler de verilmelidir.

İlk ve orta öğretim kurumlarımızda günümüzde geçerli olan ortam düzenlemesinde, öğrenciler sınıf ve şubelere ayrılmakta ve her dersin öğretmeni bu sınıf ve şubelerde ders dağıtım çizelgesine uygun bir şekilde eğitim ve öğretimi sürdürmektedir. Yani her dersin öğretmeni ders sırası kendine geldiğinde sınıfta yerini almaktadır. Bu durumda sınıflarda (yönetmeliklere göre) masa, sıra, dolap, askı, harita, tahta vb. araç gereç standart olarak bulunmakta bunların dışında derslerin işlenişinde kullanılacak ders araç gereçleri, donatım malzemeleri sınıflarımızda yer almamaktadır.

Eğitim yaşantıları bu ilkeler doğrultusunda yapılmaktadır. Öğrencinin anlamlı öğrenmesini geliştirilecek uygun yöntem teknik ve stratejilere yer verilmiştir. Bu yeni arayışlar ve geliştirme çalışmaları arasında disiplinler arası bağlantı ve her disiplin alanına özgü eğitim sınıfları öngörülmektedir. Bu sınıflar eğitim yaşantılarının zenginliğini artırdığı gibi öğrenme niteliğini de artırmaktadır. Öğrencinin ilgi düzeyini artırarak motivasyon sağlamaktadır. Materyaller birbirini destekleyici şekilde ve anlamlı kullanılmaktadır. Yaparak yaşayarak öğrenmeye uygun ortam sağladığı için öngörülen bir yöntemdir. Öğrencinin eğitime etkin katılımını da sağlamaktadır.

Eğitim ortamlarının düzenlenmesi günümüzde eğitim biliminin öncelikli alanlarından biridir. Eğitim ortamlarında, ortamdaki kişi sayısından, eğitim ortamının fiziksel koşullarına (ışığın yönü, tahtanın-ekranın bulunacağı yer eğitim ortamının genişliği

havalandırma durumu vb.), eğitim ortamında bulunacak donatım araçlarına ve ekipmanlara kadar planlanması ve dikkate alınması zorunlu etkenler bulunmaktadır.

Bugün, Okul Gelişim Modelinin uygulanmaya başlamasıyla Okul Gelişim Modelinin fiziksel standartları arasında yer alan Müzik Odası, Resim Odası, Fen (Fizik, Kimya, Biyoloji) Laboratuvarı, Spor Salonu, Çok Amaçlı Salon, öğretmen Çalışma Odası, iş eğitimi Atölyeleri oluşturulması çalışmaları okullarımız tarafından gündemlerine alınmakta ve okullarımız çalışmalarını bu mekanları oluşturma yönünde sürdürmektedir. Bu mekanların oluşturulması ya da fiziksel şartları uygun olan okullarımızda uygun bir planlamayla (ders dağıtım çizelgelerinin ve mekan planlamasının uygun olarak yapılmasıyla) derslerin her derse - alana ait dersliklerde yürütülmesi gereklidir.

Derslerin "Dersliklerde Yürütülmesi Gerekliliği Niçin Ortaya Çıkmaktadır?"

Öğrencilerden beklenen bildiklerini, duyduklarını, düşündüklerini; yazıyla, sözle, sesle, çizgiyle, renkle, sayıyla anlatabilmeleri ve aktarabilmeleridir, özellikle, Matematik, Türkçe, Yabancı dil, sosyal bilgiler alanında " hedef tam öğrenme" olmalıdır. Bu dersler için ayrılmış derslikler, gerekli araç ve gereçlerin yer alacağı bir biçimde özenle düzenlenmeli ve hedefe ulaşılmalıdır. Fen konularında çağdaş yeniliklerin hızına ayak uydurabilmek için "Müfredat programlarının" eksiklerini giderecek etkinliklere yer ve zaman ayrılmalıdır. Müfredat programlarında da fen bilimlerinin değeri kabul edilmiştir. Ancak, ekoloji, sibernetik, elektronik, bilgisayar teknolojisi vb. konular henüz resmi programlarda gerekli yeri. ve düzeyi bulabilmiş değildir.; Bu amaçla, koşulları uygun olan okullarımızın Fen Laboratuvarları bu yeni bilim alanlarına uygun bir şekilde düzenlenerek aktif kullanımı sağlanmalıdır.

Öğrenciler, güzelliğin değerini bilmeli ve verebilmelidirler. Güzelliği yaratmak ve korumak için gerekli ilgi, sevgi, sezgi ve bilgilerini geliştirebilmelidirler. "Estetik duyarlık" müfredatlarımızda yer alan Resim-İş, Müzik ve İş Eğitimi dersleri ile geliştirilebilir. Bu derslikler yalnız ders işlemek için değil ders dışı etkinliklerin(Sergi, konser, tiyatro etkinlikleri, atölye çalışmaları vb.) planlanıp uygulanması için de kullanılabilir.

Öğretmen toplumsal dokunun bir ögesidir. Ayrıca bir bilgi kaynağı olarak öğretim donanımı olarak da görev yapar. Ancak, öğretmene bu iki bileşenden ayrı, kendine özgü bir boyut katan özelliği, O' nün diğer sistem bileşenlerini düzenleme, denetleme, değerlendirme ve değiştirme (4D) yetkisi ve yeteneğidir.

Çağdaş eğitim teknolojisi, öğretmenlerin sıradan işlerini üstlenecek araçları getirmektedir, öğretmenler artık bir bilgi çeşmesi, ya da öğüt verici olmayacaklardır. Bilgisayar, etkileşimli video vb. iletişim araçları kara tahtanın ve not defterinin yerini almaktadır. Ancak bu araçların sınıfın toplumsal dokusunu yönetmekte, öğrencileri yaratıcılığa özendirmekte, değerlendirmeyi güncelleştirmekte öğretmenin yerini alması yakın gelecekte olası görünmüyor.

Fiziksel açıdan incelendiğinde Ülkemizdeki eğitim kuruluşlarının hemen hemen hepsinde her bir öğrenci grubuna ait bir sınıf vardır, öğretmenler program çerçevesinde bu sınıfları dolaşarak derslerini işlemeye çalışırlar. Aynı sınıfta bir saat önce fen bilgisi dersi işlenirken, bir saat sonra matematik ya da müzik dersi işlenebilmektedir.

ABD'deki sınıfların büyük bir kısmında ise, daha farklı bir yaklaşım izlenmektedir. Buna göre sınıf öğretmenin ofisi olarak düzenlenmiştir. Yani sınıflar öğretmenlere aittir. Her bir matematik öğretmenin ya da resim dersi öğretmenin bir sınıfı vardır, öğretmen bu sınıfı kendi dersinin ihtiyaçlarına göre donatır ve dersi için adeta bir laboratuvar haline getirir, öğretmen sınıftaki tüm malzemeleri bildiğinden, eksiklerini ve ders için gerekli hazırlıkları önceden görme ve giderme şansına sahiptir. Bu sistemde öğrenciler programlarına göre bu sınıflara giderek derslerini alırlar. Bu durumda öğrencilerin de kendi yeteneklerine göre farklı programlarının olma şansı artmaktadır. Aynı zamanda sınıfların her bir ders için gerekli özel malzemelerle donatılması ve bu malzemelere öğretmenin hakimiyetinin artması sağlanmaktadır. ABD'de Kansas eyaletinde yapılan bir araştırmada öğretmenlerin derslik düzeni ile ilgili sorulara verdiği şu yanıt ilginçtir:

"Eğer tuzluk masada ise onu yemeğime dökerim ama iki kat aşağıda mutfakta ise tuzu getirmek için aşağıya inmem "(Kürşat Çağıltay,). Öğretmen kendi dersi ile ilgili araç ve gerecin kendi dersliğinde olmasını istemekte başka bir yerde ise o araç-gereci

kullanmayacağını bildirmektedir. Bu yaklaşımı okullarımızda da görmekteyiz, öğretmenlerimiz (özellikle sınıf öğretmenlerimiz) okullarında yer alan Fen Laboratuvarlarını ve işlikleri kullanmaktan kaçınmakta dersi ile ilgili araç ve gereci kendi sınıfında bulundurmaya çalışmakta bunda da uygun ortam düzenlemeleri yapılmadığı için başarısız olmaktadır. Bu durumda dersler amaçlarına uygun işlenememektedir.

Her dersin öğretmenine; kendi dersliğini düzenleme, sürekli kullanılacak araç ve gereçleri bulundurma, koruma ve kullanma görev ve sorumluluğu verilerek öğretmenleri "yemekleri tuzsuz yemek" olumsuzluğundan kurtarmak gereklidir (<http://ttkb.meb.gov.tr/> web adresinden 2009 yılında edinilmiştir).

Bu hususta sonuç olarak son sözümüz; bir diş hekiminin muayenehanesi olmadan, dişçi koltuğu bulunmadan, gerekli aletlerden yoksun olarak hastalarına hizmet vermeye çalışması ne kadar güç olursa coğrafya öğretmenlerinin de materyallerle donatılmış coğrafya branş derslikleri bulunmadan öğrencilerine coğrafya eğitimi vermeye çalışması da o kadar güç olacaktır

2.5.5. Branş Dersliği Uygulayan Bazı Örnek Okullar

Tekirdağ Milli Piyango Fen Lisesi

Tekirdağ MP Fen Lisesi'nde branş dersliği sistemi uygulanmıştır. Bu sistemle ilgili olarak okul müdürü şu açıklamayı yapmıştır;“Bu sistem sayesinde öğrenci bilgiyi bekleyen değil talep eden konuma geçti. Öğrenciler derslikte misafir konumundalar. Böylelikle dersi kaynatma olayı en aza inmiştir. Öğrenciler her derste yanlarında farklı birini bulduğundan,şiddeti tetikleyecek ortam bu sayede kaybolmuştur. Sistemle birlikte yapılan sınavlarda öğrencilerin başarısı arttı. Uygulamayla ilgili velilerden de olumlu tepkiler alındı. Eğitimdeki verim arttı. Öğretmenler daha huzurlu ve gürültüsüz bir ortamda ders işleme imkânı yakaladı.

Konya Akşehir Bahçelievler İlköğretim Okulu

2003–2004 eğitim öğretim yılında Türkiye’de ve Konya’da ilk defa branş dersliği uygulaması yapan okul olmasından dolayı Bahçelievler İlköğretim Okuluna başarı

belgesi verildi. Okulun A bloğunda 17 derslik, 2 Fen Laboratuvarı, 1 Bilgisayar Laboratuvarı, 1 Resim Atölyesi, 1 İşlik, 1 Beden Eğitimi Salonu, 1 Müzik Sınıfı olmak üzere 24 adet derslik ile B bloğunda 8 derslik bulunmaktadır. 1.nci kademede toplam 18 sabit derslikte 537 öğrenci, 2.kademede toplam 12 derslikte 295 öğrenci bulunmaktadır. Her ders kendi dersliğinde işlendiği için okuldaki derslik sayısından tasarruf edilmiştir. Öğrencilerin ders değişimlerinde yanlarında bulunan çanta vb eşyaları taşımamaları için öğrencilere ait dolaplar yaptırılmıştır. Branş dersliklerinde öğrencilerin araç ve gereç kullanma yoluyla sistemli düşünmesi, çalışma alışkanlığının kazandırılması, hayal ve yaratıcılık gücünün artırılması sağlanıyor. Ayrıca dersliklerde o branşa ait kitap, doküman, araç gereç, televizyon ve VCD bulunuyor. Bu sayede öğrencilerin el becerileri ile hayal güçleri birleştirilerek çok yönlü gelişme sağlanıyor.

Van Erciş Yahya Kemal Beyatlı İ.O.

992 öğrencinin eğitim öğretim gördüğü okulda 11 derslik ve 23 şube bulunmaktadır. Okuldaki öğrenci sayısının fazlalığı, derslik yetersizliği okul idarecilerini çeşitli arayışlar içine itmiştir. Bunun üzerine idareciler Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının web sayfasında bulunan 17.08.2006 -8738 sayılı Öğretmen/ Branş Dersliği uygulaması ile ilgili yazıyı görünce okulda uygulamak istemişlerdir. Bütün branş öğretmenlerine ayrı ayrı sınıf verme imkanı olmayan okulda ders sayısı az olan yakın branşları aynı derslikte birleştirerek ders programlarını buna göre düzenlemişlerdir. (Sosyal Bilgiler / Din Kül. Ahl. Bil.- Müzik /Görsel Sanatlar/Teknoloji Tasarım gibi) Sistem oturmaya başladıktan ve olumlu yönleri ortaya çıktıktan sonra uygulama pratikleşmiş ve kabul görmeye başlamıştır.

Bu uygulama sonucu elde edilen kazanımları okul idaresi şu şekilde sıralamaktadır:

1. Her sınıfa ait etkinliklerin aynı ortamda bulunması öğrencilerin yaratıcılık ve rekabet duygularını geliştirmektedir. Üst sınıflar alt sınıflara rehber olmakta alt sınıfların başarısı üst sınıfları harekete geçirmekte dolayısıyla daha fazla ürün sergilenmekte ve yeni ürünler ortaya çıkmaktadır.

2. İngilizce sınıfında kelimeler her zaman asılı durduğundan her ders aynı işlemi tekrarlamamak zaman kazandırmaktadır. Öğrencilerin bütün çalışmaları derslikte durduğu için yan öğrenmeler meydana gelmektedir.

3. Branş sınıfı uygulamasına geçince bir derslik boşa çıktığı için sınıf mevcutları 50'nin üzerinde olan birinci sınıflara beşinci şubeyi eklenmiştir. Böylece sınıf mevcutları ortalama 40 civarına gelmiş ve daha uygun sınıf ortamı sağlanmıştır. (<http://ttkb.meb.gov.tr/> web adresinden 2009 yılında edinilmiştir)

2.6. COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER

Coğrafya öğretiminin temel problemlerinden birisi konular işlenirken soyut olan kavramları somut hale getirememedir. Bu yüzden de konuların öğrenen tarafından anlaşılır hale gelmesi zorlaşmaktadır. Dolayısı ile anlaşılır olmayan bir konuyu zevkle dinlemek ve öğrenenin konuya motive olması mümkün olmayacaktır. Her ne kadar öğretmenin tatbik ettiği öğretim yöntemi önemli olsa da bu yöntemi süsleyen araç ve gereçler de konunun anlaşılır olmasında önemli bir fonksiyondur. Araçlar, ders anlatımında canlılık getirerek öğrenciyi klasik anlatım tarzından uzaklaştırır. Sonuç olarak öğrencinin araçlar sayesinde öğrenme arzusu artar.

Coğrafya öğretiminde araç ve gereçlerden nasıl istifade edilir? Bu konuya yer vermeden önce araç ve gerecin ne olduğunu açıklamakta yarar vardır.

Herhangi bir fikrin açıklanması, somut hale getirilmesi veya ispatlanması için ihtiyaç duyulan eşyalara ve aygıtlara araç denir. Örnek: Coğrafya öğretiminde haritalar, grafikler, diyagramlar, resimler, tepegöz, slayt makinesi birer araçtır.

Bir iş veya eylem yapmak için gerekli olan malzeme ya da materyale gereç denir. Dersi işlerken kullandığımız tüketim maddeleridir. Kalem, defter, silgi vb.

Bir düşüncenin ispatlanması veya görsel hale getirilmesi ile bir düşüncüyü anlatmak için gerekli olan materyal ayrı ayrı nesnelerdir. Bu ikisi arasında ufak bir nüans vardır. Düşünce veya fikri ispat için mevcut bilgilerin yanında çeşitli araçlara ihtiyaç vardır. Ancak ispat istemeyen sadece anlatılan konuya gerekli materyaller ise gereç olarak değerlendirilir.

Araç ve gereç kavramlarını bir çatı altında toplamayı tercih eden John Dewey ekolü ise konuya şöyle bir boyut kazandırmıştır:“Öğretim faaliyetlerini kolaylaştıran, daha iyi öğrenmeyi ve öğretmeyi sağlayan bütün öğretim ilkeleri, öğretim yöntemleri, araç ve gereçleri, hatta öğretmen bile öğretim aracı olarak düşünülebilir.” demiştir.

Coğrafya derslerinde araç ve gereçler yardımıyla bir olayı görsel hale getirmek, olayı rasyonel bir şekilde açıklamaktır. Dünyanın yuvarlaklığı öğrenci için soyut bir kavram olmaktadır. Halbuki “küre” bu kavramı somutlaştırarak öğrencinin dünya ile ilgili diğer kavramları öğrenmesini kolaylaştırır. Çünkü araç ve gereçler öğrencinin ilgisini çekmekle kalmaz duyu organlarına da hitap ederek kalıcılık etkisini gösterir.

2.6.1. Araç Ve Gereçlerde Aranılan Özellikler

2.6.1.1. Konunun Amacına Uygunluk

Amaca, hizmet eden araç ve gereç konunun anlaşılmasını ve öğrenilmesini kolaylaştırır. Örnek: Dünyanın eksen eğikliğini anlatırken bir dünya haritasından istifade etmek mümkün değildir. Yine bir portakal veya top alarak dünyanın eksen eğikliğini anlatmak çok güçtür. Ancak bunun yerine dünyanın eksen eğikliğini gösteren bir kürenin bulunması konunun amaca ulaşmasını ve anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Türkiye’de yerşekilleri konusunu öğretirken morfografya haritasını kullanmalıyız.

2.6.1.2. Araç Ve Gereçlerin Doğruluğu

Araç ve gereçler, amaca uygun kullanılabilmeleri için öncelikle doğru olmalıdır. Doğruluğu tartışılmayan araç ve gereçlerden faydalanılmalıdır. Doğruluğu tartışılır bilgiler daha çok haritalardaki yer adları ve yükseltilerde bu problem olmaktadır. Örneğin: Ağrı Dağı’nın bir haritada yüksekliği 5137m. iken diğer haritada 5134m.’dir. Acaba bu rakamlardan hangisi doğrudur? Öğretmen doğruyu bilmelidir. Yine Ağrı şehrinin bazı haritalarda Karaköse, bazılarında ise Ağrı olarak geçmesi yanlış olmamakla beraber karmaşaya sebebiyet vermektedir. Bu gün kullanılması gereken ismin doğruyu yansıtması gerekir.

2.6.1.3. Araç Ve Gereçlerin Öğrenciye Uygunluğu

Her düzeydeki öğrencinin müfredatına uygun araç ve gereç düzenlenerek yapılmalıdır. Öğrencinin seviyesini aşan ve seviyesine hitap etmeyen araç ve gereç öğretim açısından pek fayda getirmeyecektir. Örnek: Lise öğrencilerine ilköğretim atlası nasıl uygun olmazsa yine ilköğretim öğrencisine de büyük lise atlası uygun olmayacaktır. Yine lise ders kitaplarında anlatılan meridyen- paralel-enlem- boylam konusunun ilköğretim seviyesinde anlatılması veya meridyen ve paralel konusunu işlemeden öğrenciye enlem ve boylam kavramlarını anlatmanın bir manası yoktur.

2.6.1.4. Araç Ve Gereçlerin Çekici Olması

Araç ve gereçlerin öğrencinin ilgisini çekmesi, merakını gidermesi, aracı kullanma arzusunu arttırma niteliğinde olmalıdır. Çekici olan araç ve gereç öğrencinin konuya motivasyonunun sağlanması ve öğrenmeyi kolaylaştırması adına çok önemlidir. Örnek: Turizm coğrafyası konusunda peribacaları anlatılırken sadece haritalarda Nevşehir, Ürgüp, Göreme'nin yerini gösterip, peribacasının nasıl oluştuğunu tahtaya çizip kısaca anlatması öğrencinin motivasyonunu geciktirebilir. Ancak bu konu ile ilgili Turizm Bakanlığının çıkardığı çeşitli broşürler ve o yerle ilgili çeşitli fotoğrafların, filmlerin gösterilmesi öğrencinin ilgisini çekecek ve öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

2.6.1.5 Araç Gereçlerin Kullanışlı Ve Dayanıklı Olması

Araç ve gerecin kolay kullanılmasının yanında sağlam olması da önemlidir. Materyalin rahatça kullanılabilen, dayanıklı bir yapıdan oluşması gerekir. Kullanışlı olmayan materyal ders esnasında konunun amacına ulaşmasını ve öğrencinin dikkatini dağıtarak öğrenmesini engelleyecek veya azaltacaktır. Yine dayanıklı olmayan materyal uzun süreli kullanılamaz.

2.6.1.6. Araç Ve Gerecin Sadeliği

Kullanılabilen araç ve gereç ne kadar sade, açık ve net olursa amaçlanan hedefe o kadar çabuk varılır. Öğrencinin, konunun anlaşılır hale gelmesi ile öğrenme arzusu bir kat daha artar. Örneğin; ders kitabı içerisindeki yağış konusu ile ilgili grafiğin

hem yağış, hem sıcaklık, hem de nemi göstermesi öğrencinin onu yorumlamasını, anlamasını zorlaştıracaktır. Fakat grafiklerin ayrı ayrı olması konuyu daha anlaşılır hale getireceklerdir. Ayrıca haritalar da belli bir amaca göre yapılmıştır. Birden fazla amaca hizmet eden haritalar, fazla yoğun olmakta ve karmaşa oluşturmaktadır. Dolayısı ile dersin konusu hedefinden uzaklaşmaktadır. Bu yüzden konuya hitap eden araç sade ve anlaşılır olmalıdır.

2.6.1.7. Araç Ve Gereçlerin Ekonomikliği

Ekonomiklikten kastımız araç ve gereçlerin ucuz, kaliteli, uzun süre kullanılabilir olmasıdır. Öğretime, araç ve gereçleri katabilmek için ekonomik olmasına dikkat etmek zorundayız. Hem ucuz hem de kaliteli olursa o araç ve gereci alıp kullanabiliriz. Pahalı olan araç ve gereç öğretime hizmet etmekten uzaktır. Bu yüzden de insanların istifade etmesini zorlaştıracaktır.

Araç ve gereçlerin belli başlı özelliklerini açıkladıktan sonra bu materyallerin temininde dikkat edilmesi gereken hususları ise şöyle sıralayabiliriz:

Araç ve gereçlerin; doğruluğuna, sade oluşuna, yeni oluşuna, dayanıklılığına, ekonomikliğine, yapı özelliğinin iyi olmasına, öğretim seviyesine hitap etmesine, kalitesine, kullanışlı olmasına dikkat etmeliyiz (Güngördü,2002;118).

2.6.2. Araç ve Gereçler Öğretimde Neden Gereklidir?

Eğitim ve öğretimi ezber olmaktan kurtaracak en etkin yol, amaca uygun araç ve gereçler kullanarak eğitim yapmaktır (Doğanay,2002;187). Aşağıda coğrafya eğitim öğretiminde materyallere neden gereksinim duyulduğu açıklanmaya çalışılmıştır:

Çoklu Öğrenme Ortamı Sağlarlar: Okuduklarımızın %10'unu, işittiklerimizin %20'sini, gördüklerimizin %30'unu, hem görüp hem de işittiklerimizin %50'sini, söylediklerimizin %70'ini, yapıp söylediklerimizin %90'ını hatırlarız. Eğer öğretimimiz sadece anlatımdan meydana geliyorsa, öğrencilerimiz duyduklarının %20'sini hatırlayacaklardır. Görsel materyallerin kullanımı, öğrettiklerimizin %50'sinin hatırlanmasına katkı sağlayacaktır. Öğrencilerin ayrıca derse katılımlarının sağlanması, öğrendiklerinin %70'ini hatırlamalarına yardımcı

olacaktır. Bir ödev veya bir etkinlik tamamlandığında öğrenciler öğrendiklerinin %90'ını hatırlayacaktır. Dolayısıyla araç ve gereçlerin kullanımı, öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olacaktır.

Öğrencilerin Bireysel İhtiyaçlarının Karşılmasına Yardımcı Olurlar:

Öğrenciler farklı öğrenme stil ve öğrenme ihtiyaçlarına sahiptirler. Bu nedenle, bütün öğrenciler aynı öğretme-öğrenme etkinliklerinden yararlanmazlar. Öğrencilerden bazıları en iyi ders ve tartışmaları dinleyerek, bazıları en iyi görerek, bazıları en iyi okuyarak, bazı öğrenciler de en iyi bilgiler farklı araç-gereçlerle sunulduğunda (dersleri dinlemek yanında, sunulan bilgilerle ilgili görsel materyalleri inceleyerek) öğrenebilirler. Kısaca, insanlar farklı biçimlerde öğrenirler. Bu farklı öğrenme biçimleri öğrenme stilleri olarak adlandırılır. Öğretimde kullanılan araç - gereç sayısı arttıkça, her bir öğrencinin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına uygun bir öğretim kanalının bulunması ihtimali de artacaktır. Diğer yandan, araç-gereçler öğrenme içeriğini, öğrencilerin kolaylıkla algılayabilecekleri, kullanabilecekleri ve özümseyebilecekleri; miktar, zaman ve sunuluş olarak üzerinde kontrole sahip olabilecekleri bir biçimde sunar. (Örneğin; bir videokasette hücrelerin nasıl bölündüğü gösterilebilir. Öğrenci görüntüleri istediği kadar ileri geri sararak tekrar tekrar izleyebilir.)

Dikkat Çekerler: Geleneksel öğretim ortamlarında öğrenciler ders süresinin önemli bir kısmını öğretmenin sözel açıklamalarını, tartışmaları, diğer öğrencilerin soru ve açıklamalarını dinleyerek geçirirler. Çoğu sınıflarda yüz yüze sözel iletişim belki de tek başına en çok kullanılan iletişim metodudur. Durum böyle olunca, bilgilerin görsel/işitsel araç-gereçler yoluyla sunulması sonucu ortaya çıkan göreceli yenilik, öğrencilerin dikkatlerini çekecek, duygusal tepkiler yaratarak motive edecektir.

Bilişsel kurama göre çevreden algılanan uyarıcılardan çok az bir kısmı seçici algı yoluyla kısa süreli belleğe gelir. Kısa süreli belleğin kapasitesi dikkate alındığında dikkatlerin çekilmesinin ne kadar önemli olduğu kendiliğinden anlaşılacaktır. Dikkat çekmek için yarışan bütün uyarıcılara karşın, öğrenenlerin amaçlanan mesaja odaklanmasını sağlamak ancak, ilgi çekici uyarıcılar sunarak gerçekleştirilebilir.

Hatırlamayı Kolaylaştırır: Bilgilerin uzun süreli belleğe nasıl kodlandığı ve saklandığı ile ilgili en önemli kuramlardan biri ikili kodlama (dual coding) bellek kuramıdır. Bu kurama göre bilgi uzun süreli bellekte hem sözel hem de görsel olarak kaydedilir. Dolayısıyla, hem görsel hem de sözel olarak sunulan bilgilerin hatırlanma ihtimali daha yüksektir. Yapılan araştırmalarda somut kelimelerin soyut kelimelerden ve resimlerin de kelimelerden daha fazla hatırlandığı bulunmuştur. Görsel sembollerle sözel önermeleri birlikte kullanmak, bilginin bellekten geri çağırılmasına yardımcı olan çoklu yollar sağlar.

Bir kavramın hem sözel hem de görsel olarak kaydedilmesi, kavram hakkında bir şeyler okunduğunda görüntüsünün, görüntüleri ile karşılaşıldığında sözel açıklamalarının hatırlanması ihtimalini artırır.

Soyut Şeyleri Somutlaştırır: Araç – gereçlerin öğretme- öğrenme sürecindeki en önemli rollerinden biri soyut, karmaşık kavramları, anlaması güç olgu ve olayları basitleştirmesidir.

Birinin bize, hakkında fazla bir bilgimiz olmayan bir eşyayı, eşyanın bütün özelliklerini uzun ve detaylı olarak açıklayarak, tanıtmaya çalıştığını düşünelim. Sonuçta, anlatılanları, verilen tanım ve açıklamaları anlamamız zor olacaktır. Çünkü, kelimeler görsel gereçler gibi simgelediklere şeylere benzemezler. Anlatılanlara ancak, eşyanın büyüklüğü, şekli ve eşyayı oluşturan parçalar hakkında bir fikir elde ettikten sonra bir anlam vermeye başlayabiliriz. Görsel gereçler bilinmeyen bir şeyin nasıl görüldüğünün ve bilinen diğer şeylere göre ne kadar büyük olduğunun kavranmasına yardımcı olur. Diğer bir anlatımla görsel gereçler sözel fikirlere daha kolayca hatırlanabilecek bir ilişki yaratılmasına hizmet eder. Kaldığı görsel gereçler ikinci bir iletişim kanalı görevi görür. Yani sözlü ya da yazılı bilgilerle birlikte kullanıldığında, bazı öğrencilerin sözel olarak anlamadıklarını görsel olarak kavramalarına yardımcı olur.

Zamandan Tasarruf Sağlar: “Bir resim bin kelimeye bedeldir” ifadesi uyarınca, araç-gereçlerin öğretim ve öğrenme zamanından tasarruf sağlaması beklenir. Örneğin, “suyun dönüşümü” gibi bir konuyu ele alalım. Suyun dönüşüm evrelerini öğrencilere en etkili ve yararlı şekilde nasıl sunabiliriz: Anlatım ve tartışma yoluyla

mı yoksa basit bir çizim ile mi? Elbette, bir saydam bir karton ya da bir slayt üzerinde gösterilen bir çizim yoluyla. Öğrenciler görselde kullanılan sembollerin ne anlama geldiklerini biliyorlarsa, suyun dönüşümü konusunu daha kısa sürede daha etkili olarak öğreneceklerdir.

Güvenli Gözlem Yapma İmkânı Sağlarlar: Örneğin, film projektörleri ve videolar özellikle sınıfa getirilmesi imkansız, doğrudan gözlenmesi tehlikeli ya da mümkün olmayan cisim, olgu, olay ve işlemlerin kolayca ve güvenli olarak gözlenmesini sağlar.

Farklı Zamanlarda Birbirleriyle Tutarlı İçeriğin Sunulmasını Sağlarlar: Bir öğretmen de bazen, bir dersten çıktıktan sonra üzerinde durması gereken bir konuyu işlemediğini hissederek; bir süreci anlatırken ya da gösterirken vurgulanması gereken bir noktayı unuttur; bir derste içerik ile ilgili bir noktayı mükemmel bir örnekle açıklar, fakat başka bir derste o tür bir örnek aklına gelmez veya aynı içeriğin sunulduğu başka bir sınıfta aynı örneği vermeyi unuttur.

Görsel ve işitsel gereçlerin etkili kullanımı, bu tür bellek problemleriyle başa çıkılmasına yardımcı olur; farklı sınıflardaki bütün öğrencilerin aynı öğretim içeriğini anlamalarını sağlar. Bir tepegöz saydamı öğretmenin önemli noktaları hatırlamasına yardımcı olabilir. İyi hazırlanmış bir video sunusu, unutulmuş önemli noktayı güvenilir bir şekilde vurgulayabilir. Öğretim içeriği ile ilgili bir slayt sunusu her defasında aynı örneklerin verilebilmesini sağlar.

Tekrar Tekrar Kullanılabilirler: Etkili bir materyali farklı sınıflarda tekrar kullanan bir öğretmen, aynı içeriği öğrencilerine tutarlı olarak sunmakla kalmaz, zaman ve maliyetten tasarruf eder, materyali geliştirmek için harcadığı zaman ve enerjiyi tekrarlama probleminden kurtulur. Araç – gereçlerden yararlanan bir öğretmen, zaman ve dikkatini öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının giderilmesine yönlendirir.

İçeriği Basitleştirerek Anlaşılmasını Kolaylaştırır: Bazen gerçek eşyalar, ilk anda öğrencilere çok karmaşık gelebilir. Bir eşyanın, öğrencilerin öğrenmelerine zorlaştıracak çok karmaşık unsurları olabilir. Böyle durumlarda, örneğin bir slayt

veya tepegöz saydamında kullanılacak basit çizimlerle öğrencilerin, eşyanın normalde görülmeyen iç parçalarını görmeleri sağlanabilir. Aracın farklı çalışma biçimleri; sistemin alt unsurlarının birbirleriyle olan ilişkileri farklı renk, sembol ya da tekniklerle gösterilebilir.

Aynı şekilde, iyi bir gereç, görülemeyecek kadar küçük olan bir nesneyi büyüterek öğrenilmesini kolaylaştırabilir. Filmler, gözün takip edemeyeceği hızda oluşan bir sürecin aşamalarını yavaşlatarak ya da çok yavaş oluşan bir sürecin aşamalarını hızlandırarak, sürecin izlenebilmesine imkan sağlayabilir (Yalın,2003;90).

2.6.3.Coğrafya Derslerinde Kullanılan Bazı Araç Gereçler

2.6.3. 1. Bilgisayar

Bulunduğumuz çağ bilgi çağı olduğuna göre bu çağın en önemli aracı ise bilgisayardır. Bugün bilgisayarın hem ülkemizde hem de dünyada kullanılmadığı alan yoktur. Yine bazı okullarımızda bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Bu laboratuvarları artırarak tüm okullarımıza yaymak devletimizin temel gayesi olmalıdır. Bilgisayarlardan istifade ederken iki önemli şeyi takip etmek zorundayız. Birincisi Cd-Roomlardır. Cd-roomlarda çeşitli amaçla yapılmış haritalar, şemalar, dünyada yaşanan önemli gelişmelerle ilgili yazılar, çeşitli fotoğraflar vb. bulmak mümkündür. Bir coğrafya öğretmeni bunları takip ederek anlatılan dersin amacına ve konusuna göre harita, bilgi, şekil, fotoğraf ve grafikleri kullanarak öğrenciye bunu bilgisayarlar ile anlatabilir. Öğrenci, öğretmenin ana bilgisayarından verilen bilgileri kendi bilgisayarından görecektir hem dikkati çekilecek hem de sonraki sayfada hangi grafik, şekil, harita veya fotoğrafın geleceğini merak edecektir. Öğrenci burada hem görecektir hem de bilgisayarı kullanırken yapıp yaşayacak, dolayısıyla motive olacaktır.

Takip etmemiz gereken ikinci önemli husus ise internettir. İnternet birçok bilgisayar ağını birbirine bağlayan haberleşme şebekesine verilen addır. Coğrafya öğretmenin internete girerek çeşitli araştırmalar yapıp, bulduğu bilgi, grafik, şekil, harita, uzay fotoğraflarını cd ye hazırlayarak bunları daha sonra derslerinde kullanabilir. Yine çeşitli ders kitapları ve kaynaklarda bulduğu şekil, grafik, resim ve haritaları tarayıcı

ile bilgisayar ekranına fotokopi edebilir. Tarayıcıya dijital fotokopi de diyebiliriz. Bunlar sayesinde dersin verimliliğini artırmış oluruz.

2.6.3. 2. Video – Vcd

Herhangi bir konu ile ilgili görüntü ve sesi manyetik bir bant üzerine aktaran araca video denir. Son yıllarda bu aracın yerini vcd ler almıştır.

Okullarımızda televizyon ile beraber video- vcd bulmak mümkündür. Ancak bu araçları aktif olarak derslerde kullanan öğretmen yok gibidir. Taşınması ve kullanılması kolay olan video - vcd derslerde bize oldukça yardımcı olur. Öğrencinin hem görsel hem de işitsel duyularına hitap etmesi öğrenimde verimliliği artırır. Örneğin: Ülkemizdeki volkan faaliyetlerinin ne zaman ve nasıl başladığını anlatan öğreticinin, konuya giriş yaptıktan sonra volkanizmanın yeryüzünü nasıl şekillendirdiğini ve nasıl soğuduğunu gösteren bir belgeseli sınıfta izletse ve yeri geldikçe görüntüyü durdurup konuları anlatırsa öğrencinin kafasında bu konu daha iyi yer edecektir. Çünkü izlediği faaliyetleri o an yaşıyormuşçasına canlı hafızasına yerleşecektir. Ancak video- vcd gösterimi yapılmadan önce öğrencinin dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Aksi taktirde dersin hedefinden uzaklaşabilir. Bunlar:

- 1- Öğretmenin derse hazırlık safhasında izleyeceği belgeseli önce kendisi izlemeli ve hangi noktalara değinerek bunları belirlemeli ve konuyu nasıl işlemesi gerektiğini değerlendirerek gösterimi uzatmak yerine, gösterimi sınırlı tutup değerlendirmeye zaman ayırmalıdır. Gösterimin süresi 15-20 dakikayı aşarsa konu hedefine ulaşamaz.
- 2- Ortamın video-vcd gösterimine müsait olması da önemlidir. Televizyonun sesi sınıfın her yerinden duyulmazsa öğrencinin dikkati dağılacaktır.
- 3- Gösterimi yapılan belgeselin öğrencinin seviyesini aşması da yine dikkati azaltacak ve öğrenimi düşürecektir.
- 4- Gösterimde yeri geldikçe sorular sorulmalı, dikkat çekilmesi gereken yerlere bakış yoğunlaştırılmalı, konunun gereken yerlerine değinilmelidir.

Böylece konu amaçlandığı yere ulaşacaktır. Derste bu aracın kullanılması için okul yönetiminin gerekli yerlerle diyaloga girerek öğreticinin istediği cd leri temin etmesi

önemli bir husustur. MEB bağı FRTM (Film Radyo Televizyon Eğitim Merkezi) üzerine düşen görevi yapıp çeşitli konularla ilgili cd ler hazırlayarak okullara göndermelidir.

2.6.3. 3. Tepegöz

Genellikle aydınlar kağıdı ve asetat gibi şeffaf materyallerin ışığı geçirerek ekrana istenilen boyutta ve istenirse renkli olarak olay ve özelliklerin cümle, şekil ve fotoğrafları yansıtan, sınıfın kararmasına gerek olmadan kullanılan bir araçtır.

Kullanılması ve taşınması oldukça basittir. Bu aracın özelliği, öğreticinin konu ile ilgili asetat veya aydınları önceden hazırlayıp sınıfa getirmelidir. Bu yüzden hem öğretici derse hazırlıklı gelmiş olur hem de öğrenci konuları daha kolay kavrar.

Asetat kağıdını öğretici hazırlarken isterse asetata renkli yazı yazabilir. Konu içerisindeki akışı ve şekilleri göstermede daha akıcı hale getirebilir. Ayrıca kullanılan asetatı su veya kolonyalı pamuk ile temizlemek mümkündür. Bu da öğreticinin aynı materyali tekrar kullanmasını sağlayacaktır.

Tepegöz makinesini ayrıca yazı tahtası olarak da kullanabiliriz. Boş bir asetatın üzerine yazı yazarak bir tarafından da konuyu anlatabiliriz. Bu nedenle bu araç “ışıklı yazı tahtası” olarak da bilinir. Ancak dersin akışını kesmesi, zaman kaybına sebep olması yüzünden pek tasvip görmemektedir.

Bu aracın iki önemli özelliği vardır. Bunlardan birincisi ışıktaki kullanılabilmesi yani sınıfı karartmaya gerek olmaması, ikincisi ise asetatlar hazır olduğu için öğreticinin sınıfa karşı yüzünün sürekli dönük olmasıdır. Konuları öğretirken öğretici elinde bir çubuk, kalem veya cetvel gibi malzemeyi kullanması yararlı olacaktır. Ancak bu malzemeyi yazının yansıdığı yere değil yani ekrana değil de şeffaf üzerinde kullanılırsa daha sağlıklı olur.

Aracın kullanılması ve taşınması kolay olması ile beraber sınıftan sınıfa taşınırken lambası yanmakta veya bozulabilmektedir. Bu yüzden belirli sınıflarda tepegöz aracı olması ve burada öğretici ders işlemeye geldiğinde sadece asetatlarını getirerek dersi işlemesi yerinde olur. Tepegöz ders işlenirken kullanılmayabilir. Bu durumda hem

ömrü uzayacak ve hem de üzerinde asetat bozulmayacaktır. Örneğin: Yerkabuğunun katmanları dersin konusu ise öğretici bu konu ile ilgili önce katmanları gösterir, bir şekil çizer daha sonra konunun amacına göre asetatını hazırlar ve derse geldiğinde sırasına göre konusunu işlemeye başlar. Hem öğrenci konuyu daha iyi kavrar hem de öğretici zamandan, yazı yazmayarak tasarruf etmiş olur (Güngördü,2002;121).

2.6.3. 4. Slayt (Dia)

Herhangi bir görüntünün fotoğraf makinesiyle çekilen pozitif olarak banyo edilen 35mm lik filmlerin her biri özel bir çerçeve içerisine alınmasıyla meydana gelen objeye slayt denir. Bu görüntüleri göstermek için kullanılan makinelere de dia (slayt) makinesi denir.

Coğrafya öğretiminde, özellikle yüksek öğretimde kullanılan araçlar bazı ortaöğretim okullarında da kullanılmaktadır. Coğrafya öğretimi için oldukça faydalı bir materyaldir. Öğrencilerin gezip göremeyeceği bir çok yerin ve olayların resimlerini olduğundan daha büyük göstererek inceleme fırsatı verir. Slayt ile öğretim görsel öğretime ve gösteri yöntemine hizmet etmesi bakımından büyük önem taşır. Ancak son yıllarda ilerleyen teknolojiye bağlı olarak dia makinelerinin yerini bilgisayar ve projeksiyon makineleri almaktadır.

2.6.3. 5. Opak Projeksiyon Makinesi

Şeffaf olmayan fotoğraf, harita, resim, kitap sayfası gibi materyallerin üzerindeki ekrana yansıtmaya yarayan araca denir. Ortaöğretimde kullanılması zor bir materyaldir. Çünkü hem diğer araçlardan daha büyük hem de oldukça ağırdır. Taşınması güç olduğundan az kullanılmaktadır. Makinanın kullanımı için karanlık bir ortam istemesi de diğer sorundur. Buna rağmen makinanın kullanılması halinde ders daha zevkli hale gelir. Örneğin; bir ülkenin yirmi yıllık buğday üretim miktarını tablo veya grafik halinde çizip göstermek ders öğretmeni için oldukça zaman alıcıdır. Önceden çizilen veya bir kitapta var olan tablo veya grafiği opak makinasında göstermek daha pratik ve zamandan tasarruf olacaktır. Ayrıca küçük şekil veya grafikleri olduğundan çok büyük göstermesi bazen kullanılmaya ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Slayt makinesi gibi karanlığa ihtiyacının olması sınıfın hakimiyetini

güçleştirecektir. Slayt gibi opak projeksiyon makinesini da derslerde sürekli kullanmaktansa konuların özelliklerine göre gerekli olduğu zaman içerisinde kullanmak daha doğru olacaktır. Aksi halde öğretmen dersin veriminin azalmasına ortam hazırlamış olur.

2.6.3. 6. Küre

Coğrafya konuları içerisindeki yerin şekli, hareketleri, boyutları, eksen eğikliği, enlem, boylam, paralel, meridyen gibi konulardaki soyut ifadeleri somut hale getirmek için gerekli ve önemli bir araçtır. Küre, geometrik bir şekil olarak, bütün noktaları merkezden eşit uzaklıkta bulunan bir yüzeyde sınırlandırılmış şekil olarak ifade edilmektedir. Coğrafi manada küre yer yuvarlağının çok küçültülmüş bir modelidir. Örneğin: Dünya; yarıçapı, amaca göre 15-20 cm kadar olan, aslına çok benzeyen bir şekildir. Coğrafya öğretiminde kullanılan küre sayesinde öğrenciler dünyanın kendi eksenini etrafındaki hareketi sırasında ekvatordaki dönüş hızının kutuplardan hızlı olduğunu daha kolay anlar. Yine dünyanın yıllık hareketi sırasında eksen eğikliğinin hiç değişmediğini kolaylıkla kavrar. Ayrıca meridyen, paralel kavramlarını anlatmakta yine küreden istifade edilir. Bunların dışında kara ve denizlerin dağılışını, birbirlerine uzaklıklarını ve şekillerini gerçeğe yakın olarak fakat küçültülmüş bir halde küre üzerinde görebiliriz. Küre üzerinde bu dağılışı haritadan daha iyi görme sebebimiz ise kürenin alan, açı ve uzaklığı koruyabilmesinden kaynaklanmaktadır (Eker,2004;69).

Coğrafya konularının materyalsiz olarak işlendiğinde anlaşılabilirliğinin öğrenci için ne kadar güç olacağını küre örneğinde de görmekteyiz. Eğer küre olmasa öğretmen konu ile ilgili şekilleri veya soyut kavramları, yetenekleri ölçüsünde şekille anlatmaya çalışacak ve öğrenci de bunu tahayyül ederek anlamaya gayret gösterecektir. Fakat küre sayesinde konu hem anlaşılır olacak ve hem de zaman sarfiyatını aza indirecektir.

2.6.3. 7. Maket

Maket, yeryüzündeki herhangi bir yerin veya şeklin yatay ve dikey ölçeğe bağlı kalınarak aslında uygun olarak yapılan küçük bir şekildir. Coğrafya öğretiminde

konu ile ilgili kavramları görsel hale getirmek adına kullanılması oldukça güzeldir. Maketler sayesinde dağ, tepe, vadi, ova, plato kavramlarının öğrencinin hayalinde canlandırmasından ziyade görerek öğrenmesi, bir daha o kavramlar, aklına geldiğinde hatırlamasını kolaylaştıracaktır. İç ve dış kuvvetlerin yeryüzünü şekillendirmesini bir maket üzerinde anlatmak veya izohips konusunu bir tepenin yükselti basamaklarına göre ayırıp izohipslerinin nasıl belirlendiğini bir maketle anlatabilmek mümkündür. Ancak bu aracın yapımının masraflı, zor ve uzun zaman alması ayrıca taşınmasının da zorluğu kullanımını azaltmıştır. Ancak okullarda coğrafya laboratuvarlarının olması ilgilenenlerin bu maketlerden istifade etmesi coğrafya konularını kavramalarına ve öğrenmelerine yardım eder.

2.6.3. 8. Haritalar

Coğrafi konuları işlerken en önemli, vazgeçilmez araç haritalardır. C.R. Gürsoy' a göre, “harita coğrafya ilminin özüdür” demiştir. Artık günümüzde coğrafyacılar dışında, başka bilim mensupları bile haritalardan fazlaca istifade etmeye başlamıştır. Günümüzde haritasız bir ziraat, jeoloji ve ormancılık çalışmalarına rastlanamaz. Bunların dışında günlük yazılı ve sözlü basın bile birçok haberi haritalardan sunmaktadır. O halde bu sahanın gerçek uzmanı olan coğrafyacıların haritasız ders vermesi düşünülemez. Çünkü coğrafi olayların ve özelliklerin ifadesini harita üzerinde görmek mümkündür. Haritadan en iyi şekilde faydalanabilmek için, haritanın unsurlarını bilmemiz ve bunları iyi analiz etmemiz gerekir.

Haritanın adı bize haritanın hangi amaca yönelik yapıldığını göstermesi açısından önemlidir. Çünkü haritanın amacı bize haritanın kullanılış ve hazırlanışını göstermektedir. Kullanım amacına göre farklı şekillerde hazırlanmış genel ve özel haritalar vardır.

2.6.3. 9. Coğrafya Atlasları

Coğrafya atlası çeşitli coğrafi olayları ifade eden haritaların, şekillerin ve fotoğrafların bir araya gelmesinden müteşekkildir. Kısaca atlasla, haritalar topluluğu da diyebiliriz. Atlaslar, içerisinde topladığı haritaların, şekillerin veya fotoğrafların yapılış amaçlarına göre çeşitli isimler alırlar. Bunun dışında insan anatomisini konu alanlara Tıp atlası, tarihi olayların dağılışını gösteren haritaların toplanması ile Tarih atlası, botanik konuların dağılımını yapanlara Botanik atlası, ekonomiyi konu alanlara Ekonomi atlası, meteoroloji ve jeoloji vb.. Bunların dışında en çok kullanılan ve gerçekte atlas kelimesi ile özdeşleşen, coğrafi konuları ihtiva eden haritaların meydana getirdiği Coğrafya Atlaslarıdır.

2.6.3. 10. Grafikler

Grafik, çeşitli coğrafi olaylardaki soyut olan sayısal verileri, somut hale getirmek için meydana getirilen geometrik şekiller olarak tanımlanabilir. Coğrafyada kullanılan grafikler istatistiksel grafiklerdir. Çünkü coğrafya konuları içerisindeki veriler bir sonucu ifade eden rakamlardır. Örneğin: Türkiye'nin 5'er yıllık buğday üretim değeri biriktirilip 1993-1998 yılları arası buğday üretim grafiği çizilebilir. Grafiklerin her alanda olduğu gibi coğrafya alanında da kullanımı geniş bir yer alır. Grafiklerin kullanım alanı genişliğini, fazla kelime kalabalığına ihtiyaç duyulmaması, uluslararası olması, verilen bilgiyi sade ve direkt olarak anlatması, fazla alan kaplamaması gibi nedenlere bağlayabiliriz.

Grafikler gösterilmek istenen veri ve bilgilerin özelliğine uygun olarak çizgi grafik, daire grafik, dikdörtgen grafik, sütun grafik veya kare grafikler şeklinde çizilebilir.

Coğrafya bilimi içerisinde önemli araçlardan olan grafikleri Sanayi Coğrafyası, Klimatoloji, Turizm Coğrafyası, Nüfus Coğrafyası, Yerleşme Coğrafyası, Ulaşım Coğrafyası, Tarımsal Coğrafya vb. gibi çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Örneğin: Sıcaklık, nemlilik, yağış, buğday üretimi (yıllara göre), nüfus artışı (yıllara göre), turist akımı (yıllara göre) gibi sayısal değerleri grafiklerle sergileyebiliriz. Bu da coğrafya öğretiminde öğretmen için pratiklik, öğrenci için ise anlama kolaylığı sağlar. Dolayısı ile dersin verimliliği artmış olur.

Grafikler yükseköğretimde ve ortaöğretimde coğrafya öğretiminde büyük önem arz etmektedir. Mevcut ders kitaplarının konuları arasına yeri geldikçe grafik ve diğer araç ve gereçlerin serpiştirilmesi ile son zamanda konuların öğreticilik özelliği oldukça artmıştır. Öğretmenin eldeki materyaller içerisinde olmayan grafikleri kendileri çizip sınıfa getirmeli ve dersi o şekilde anlatmalıdır. Bu şekilde, dersin verimliliği ve kalitesi yükselecektir.

2.6.3. 11. Diyagramlar

Diyagram; şekil anlamına gelir. Bunlar da bir grafik türü olarak değerlendirilir. Ancak diğer grafiklerden farkı, anlatımı daha da kuvvetli kılmak için resmedilmiş grafiklerdir. Birçok diyagram çeşidi vardır. Örneğin: Klimatik diyagram, Blok diyagramlar vb. gibi. Diyagramların bir diğer özelliği de birçok olayı birden, bir arada göstermektedir. Diyagramların coğrafya ilminde uygulama sahaları vardır. Örneğin: Rüzgar gülü diyagramlarında rüzgarların esiş yönlerini, esme sayısını ve esme büyüklüğünü bir arada görebiliriz. Klimatik diyagramlarda, sıcaklık ve yağış ortalaması gidişini bir arada gösterebiliriz.

Diyagrama bakıldığında rüzgarın esiş yönleri, esme sayısı, esme büyüklüğü ve hakim rüzgar yönünü göstermektedir. Daha önce anlattığımız gibi diyagramlar birkaç olayı bir arada gösterebilmektedir.

Diyagramlar öğrencinin mukayese yeteneğini artırdığı gibi, neden sonuç ilişkisi kurarak izah etmeyi de öğretebilir. Temelde öğretmen öğrencilere konunun özelliğini verirken, bu araçları okuma özelliğini geliştirmeyi sağlamalıdır.

2.6.3. 12. Tablolar

Belli bir sonucu ifade eden verilerin tasnif sonucu sıraya konması ve anlam ifade etmesi için oluşturulan düzenektir.

Coğrafya biliminin konuları, istatistiki verilere dayanmasından dolayı rakamlarla çok içli dışlı olmaktadır. Konu içerisinde bulunan rakamlar, çabuk unutulabilmektedir. Bu yüzden eldeki bu değerleri görselleştirmek için tablolar yapılmıştır. Ancak

tabloları grafiklerden ayrı tutmamız ise anlamsızdır. Çünkü sayısal değerleri düzenli hale getiren tablolar, bunları somutlaştıran grafiklerdir. Ders kitaplarında konuya göre çizilen grafikler bir tablo ile desteklenmezse öğrenci bu şeklin kökeninin nereye dayandığını bilemez. Bu şekilde çizilen grafikler hem amaçsız hem de örneksiz ve sistemsiz olarak bir noktada havada kalırlar. Öğrenci grafiğin hangi temele dayandığını kestiremez. Örneğin: ulaşım, tarım, turizm, madencilik, nüfus, sanayi, ekonomi, iklim gibi vb. faaliyetleri önce düzenli veriler haline getirmeli, daha sonra bunların altına grafiğini çizmeliyiz. Bir başka husus tablonun bulunduğu kaynakta bir adı, numarası, verilerin ait olduğu yıllar, verilerin birimi ve yararlanılan kaynakları belirtmemiz gerekir. Öğretmen diğer araçları okumayı, yorumlamayı öğrenciye öğrettiği gibi tabloları da aynı şekilde yorumlamayı öğretmelidir.

2.6.3. 13 Profil Ve Kesit

Profil bir olayın dış görünümüne ilişkin durumu çizgi ile ifade edilir. Profiller, topografik özellikleri gösteren çizgiler olarak ifadelendirilebilir .Örneğin: Bir ırmak yatağının enine veya boyuna profili gibi.

Ortaöğretim coğrafya öğretiminde, fazla detaya girmeden bu araçtan yardım alabiliriz. Anlatımda çok soyut kalan konuları somutlaştırabiliriz. Örneğin: Türkiye’de arazinin batıdan doğuya doğru yükseldiğini İç Anadolu Bölgesi’nde bir eşik olduğunu, daha sonra arazinin İç Batı Bölümüne doğru tekrar alçalarak, bu bölgenin bir çanak görünümünü kazandığını, buradan Doğu Anadolu Bölgesi’ne doğru tekrar yükseldiğini anlatmak ve fiziki haritada göstermek şeklin soyut olmasından dolayı güç bir hal alacaktır. Ancak bir profil örneğinin elimizde olması veya öğrenciye kendi çizdiğimiz bir profille konuyu anlatmamız daha sağlıklı olacaktır. Önemli olan tahtaya çizdiğimiz profil ölçeksiz dahi olsa öğrencinin aklına yer etmesidir. Böylece ülkesinin topografik uzanışı ve morfoloji üniteleri öğrencinin aklında kalıcı bir yer edecektir.

Profilde olduğu gibi kesit de yükseköğretimde gerçek değerini kazanmış ancak zaman zaman seviyeye uygun olarak ortaöğretimde de kullanılmış ve kullanılmaktadır. Kesit, bir topografik görünüşün iç görünümüne ilişkin durumunu gösteren çizim ve gösterim şeklidir. Kesitte de profil görünümü sergilenir. Ancak

kesit olayın iç yapısını da sergiler. Örneğin: Yer kabuğunun yüzeyden derine doğru yapısı gibi. Ortaöğretimde kesinlikle kullanmamız gereken bazı kesitler vardır. Aksi taktirde öğrenciye konuyu görselleştiremeyiz. Örneğin: Taşkürenin iki önemli bölümü SiAl ve SiMa kavramlarını barisferin dış çekirdek, iç çekirdek ve nife gibi bölümlerini kavratmamız çok zordur. Diğer ders araçlarında olduğu gibi kesitleri de öğrencinin seviyesine indirgeyerek çizip anlatmalıyız.

Yerkabuğunun yapısından bir kesit örneğini öğrencisine vermeyen öğretmen, yerin yapısını görselleştiremez ise konudan çok uzak kalacaktır. Dolayısıyla konu anlaşılmayacaktır. Bu yüzden imkan ve zamanlarımızı öğretmenler olarak zorlayarak dersleri mümkün mertebe bol araçlı şekilde, öğrenciye yönelik anlatmalıyız.

2.6.3. 14. Fotoğraflar

Yükseköğretimde olduğu kadar ortaöğretim kademesinde de fotoğrafların önemli bir yeri vardır. Öğrencinin gezip görmediği yerleri öğretmen konu geldikçe fotoğraflar üzerinde açıklayacaktır. Öğrenci anlatılanları belki zihninde canlandırır ancak anlatılanların fotoğraflarını gördüğü an zihninde kalıcılık etkisi oluşturur. Örneğin: Deniz görmeyen öğrenciye ne kadar denizi anlatırsan anlat o ancak denizi oturdukları çevredeki gölet veya baraj gölü kadar tasavvur edecektir. Bunu bir fotoğrafta uçsuz bucaksız çok geniş bir alanı kapladığını rahatlıkla gösterebiliriz. Dolayısıyla öğrencinin kafasında denizin çok küçük olmadığı fikrini uyandırırız.

Ortaöğretimde konuları soyutluktan alıp somut hale getirmek adına fotoğraflar önemli araçtır. Ancak öğretmen konu arasında fotoğraf gösterimini bir etkinlik şeklinde yapmalıdır. Aksi taktirde sınıfı kontrol edemez, ders verimliliği düşer ve dersin konusu amacına ulaşmaz. Bu yüzden öğretmen gösterimi bir ders boyunca değil kontrol altında kısa etkinlikler şeklinde yapmalıdır (Güngördü,2002;134).

2.6.3. 15. Diğer Öğretim Materyalleri

Ders Kitapları Ve Yardımcı Kitaplar: Ders kitapları MEB'nın belirlemiş olduğu Temel Eğitim Kanunu ve diğer kanunlarla ifade edilen müfredat programı çerçevesinde hazırlanmış birer kaynak niteliği taşımaktadır. Bu ders kitaplarının temel amacı öğrenciye coğrafyanın genel formasyonunu kazandırmaktır. Ancak bu

ders kitapları araştırmayı seven, coğrafya konularını araştıran öğrenci için yetersiz kalacaktır. Meraklı öğrenciler ister istemez farklı kaynaklara yönelecek ve daha detaylı bilgiler arayıp bulacaktır. Ayrıca verilen ödevleri de tam manası ile yapabilmek için de ders kitaplarının dışında kaynak kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da şu konuyu gündeme getirmektedir. Ortaöğretim veya ilköğretim öğrencilerine ders kitabı dışında bir de kaynak ders kitabı olması gerektiğidir. Kaynak kitabı normal ders kitabına göre biraz daha detaylı yazılmalı ve arzu eden , araştırmak isteyen öğrencilerin bu kaynak kitaplarına başvurmaları sağlanmalıdır.

Ders kitaplarında gerekli harita, grafik, diyagram, tablo, fotoğraf gibi öğretim materyalleri ile daha da zenginleştirilmeli ve ders kitapları konunun ehilleri tarafından yazılmalıdır.

Koleksiyonlar: Koleksiyon, aynı özelliklere sahip materyallerin bir araya toplanmış haline denir. Koleksiyon benzer konudaki kitapların, aynı yüzyıla ilişkin süs eşyalarının, veya antika değeri olan eşya, araç ve gereçlerin bir araya toplanmasından oluşabilir. Her konuda kolleksiyon meydana getirmek mümkün olduğu gibi coğrafya konularıyla ilgili koleksiyon oluşturmak mümkündür. Coğrafya konularının işlenmesinde bunlardan faydalanılır. Örneğin; kayaç koleksiyonu, dia koleksiyonu, zirai ürünler koleksiyonu, bitki türleri koleksiyonu, maden türleri koleksiyonu, harita çeşitleri koleksiyonu, fotoğraf koleksiyonu vb gibi.

Diğer ders materyalleri olarak ; pusula, termometre, barometre, anemometre, pluviyometre, higrometre, altimetre, gibi aletlerin yanında, kabartma haritaları, kum havuzu veya gazete, dergi gibi süreli yayınlar da sıralanabilir.

Ders içerisinde öğretmen yeri geldikçe pusulanın yön, barometrenin basınç, termometrenin sıcaklık, anemometrenin rüzgar hızı, altimetrenin yükseklik, higrometrenin nem ölçer araçlar olduğunu bilmeli ve kullanmalıdır (Güngördü,2002;137).

2.6.4.ABD İlk Ve Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Kullanılan Bazı Materyaller

2.6.4. 1. Eğitim Setlerinden Bazı Örnekler

Levha Tektoniği Seti: Öğrencilerin yer kabuğu, kıtalar, kıtaların hareketleri, kıtaların ilk konumları, kıtaların hareket hızları ve yönleri, deniz tabanı yayılması ve diğer levha tektoniği ile ilgili konuları bizzat kendileri yaparak öğrendikleri set. 32 öğrenciye göre olan bu set küreler, haritalar, levha formları, levha modelleme malzemeleri ve kullanım kılavuzu içermektedir.

İzohips Eğrileri Seti: Öğrenciler üç boyutlu bir dağ modeli üzerinde izohips eğrileri çizerken aynı zamanda da çeşitli topografya özelliklerini öğrenmektedirler. Bu teknik ayrıca öğrencilerin sonradan izohips eğrilerini daha iyi okumalarına da yardımcı olmaktadır. Bu sette yine öğretmen kitabı, kurşun kalem, dağ modeli, cetvel, plastik çizim yüzeyi gibi bölümleri içermektedir.

Gezegenler Seti: Öğrencilerin güneş sisteminin bir modelini yapmaları, gezegenleri meydana getiren süreçleri analiz etmeleri, dünyanın uzaydaki konumu, gözlem istasyonu, ışık ve hareket, roket, meteor ve kuyruklu yıldız gibi gök cisimlerini anlamalarına yarayan set. 10 öğrencinin uygulama yapmasına imkan tanıyan bu set ayrıca bir de videokaset içermektedir.

Su Kalite Seti: Öğrencilerin laboratuvar ve arazide su kalitesi ile ilgili araştırma yapmalarına yarayan bir settir. Bu test öğrencilerin su kalitesi ile ilgili yaklaşık 50 ayrı test yapmalarına imkan vermektedir. Bunlar pH, bulanıklık, sıcaklık, tuzluluk, nitrat, fosfat ve çözülmüş oksijen gibi özelliklerdir. Bunların nasıl yapılacağına dair bir kitap ve cd de içermektedir.

Tortul Kayalar Seti: Öğrencilerin tortul kayaları renkleri ve diğer özelliklerine göre tanımları için geliştirilmiş bir set. Kaya örnekleri ve bunların özelliklerini içeren kitapçıklar ve kayaları incelemeye yarayan büyüteç ile renk tablosu da bu setin içinde yer almaktadır.

2.6.4. 2. Harita, Poster Ve Panolardan Bazı Örnekler

Stereoskop ve Stereogram: Sahanın %60 oranında birbiri üzerine bindirilmesi şeklinde devamlı çekilen fotoğraflarıyla oluşturulan stereogramlar, stereoskoplar vasıtası ile alanın üç boyutlu görüntüsünü sunmaktadır.

Kaya Döngüsü Panosu: Kaya döngüsünü anlatan bu pano, içinde gerçek kaya örnekleri taşımaktadır. Pano içinde yerleştirilen kaya örnekleri yerleştirildikleri boşluklardan çıkarılabilmektedirler. Bu pano bu özelliği ile öğrenciler tarafından kayaların doğru yerlerine yerleştirilmesi şeklinde yapılan zevkli bir uygulamaya da imkan tanımaktadır.

Meteorlar Poster: Bu poster genel olarak meteorların ne olduklarını, nasıl meydana geldiklerini ve çeşitli özelliklerini anlatmaktadır. ABD coğrafya sınıflarında buna benzer çeşitli temel coğrafya konularının anlatıldığı pek çok posterlere rastlamak mümkündür.

2.6.4. 3. Maket ve Modellerden Bazı Örnekler

Su Havzası Eğitim Modeli: Bir su havzasının bileşenleri, akarsu, göl, okyanus ve yer altı suyu arasındaki ilişki, su havzasının kirletilmesi ve yönetimi gibi konularda çok çeşitli uygulamaların yapılabildiği bir model. Bir sprey yardımı ile sahanın üzerine yağmur yağdırılıyor ve yağmur suyunun yerleşim, rekreasyon, tarım, sanayi gibi farklı alanlardaki hareketi ve sonuçta nerelere gittiği bu model ile görülüyor. Yağmur suyunun yüzeydeki hafif malzemeleri (kakao) ve çeşitli kimyasal ilaçları (pudralı bir içecek) nasıl bünyesine aldığı ve bunları akarsu ve yer altı suyu vasıtası ile göl ve denizlere taşıdığı bu model ile gösterilmektedir. Etkin havza yönetimi konusunda da çeşitli uygulamaların yapılabildiği bu model kullanım kitapçıkları ile birlikte çok çeşitli parçalar içermektedir.

Güneş Sistemi Modeli: Bu model ile öğrenciler güneş, ay ve dünyamız arasındaki ilişkileri, dünyanın günlük ve yıllık hareketi ve sonuçları, ay ve güneş tutulması, ayın hareketleri gibi konuları bizzat görebilmektedirler.

Akarsu Akımı Aktivite Modeli: Bu model ile akarsu aşındırması, biriktirmesi ve tabakalaşma gibi konular bizzat gerçekleştirilmektedir. Ayarlanan eğime bağlı olarak akımdaki değişimler ve bunun aşındırma ve biriktirmedeki etkileri de bu modelle görülebilmektedir. Akarsuyun taşıma gücü, taşınan malzemenin şekline bağlı olarak nasıl değiştiği burada kolaylıkla görülmektedir.

Yoğunluk Akım Modeli: Bu model ile öğrenciler magma, atmosfer ve hidrosferde yoğunluk farkına bağlı olarak meydana gelen akımları ve bunların etkilerini bizzat uygulayarak görebilmektedirler. Bu model sayesinde öğrenciler hava kütleleri, cepheler, okyanus akıntıları, dalgalar gibi pek çok konuyu da anlamaktadırlar.

Akarsu Ekosistemi Modeli: Özellikle sınıflara kurulabilecek bu model ile bir akarsu ekosistemini gerçek kesiti oluşturulmuştur. Hazırlanan sistemle gerçeğe uygun arıtmaya uğrayan su ve etraftaki gerçek bitkiler su için ve etrafında akarsu ekosisteminde yer alan canlılar için uygun bir ortam oluşturmuştur. Balık ve diğer canlıların konulduğu bu model, öğrencilerin bir akarsu ekosistemini ve birirleri arasındaki ilişkilerini bizzat görerek anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Tektonik Gösterim Modeli: Kıtaların hareketleri, fay ve grabenlerin oluşumu bu model ile gösterilmektedir. Çok basit olan bu gösterimde renkli kumlar kullanılmaktadır (Demirci,2005;162).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile analizinde kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma tarama modelidir. Okul Yöneticilerinin Ve Coğrafya Öğretmenlerinin coğrafya eğitim-öğretiminde materyallerin kullanımı ve coğrafya sınıflarının gerekliliğine ilişkin düşünceleri ve demografik özelliklere bağlı olarak değişimi incelenmiştir.

Bu araştırma ile ortaöğretim coğrafya eğitiminde materyal kullanım düzeyi ve materyal seçiminde etkili olan faktörler belirlenmeye, coğrafya branş dersliklerine olan ihtiyaç açıklanmaya, araştırmada uygulanan anketler ile araştırma desteklenmeye çalışılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Tablo-1 Örneklem Okulların Anket Uygulanan Yönetici ve Öğretmen Sayıları:		
OKULLAR	Yönetici	Coğrafya Öğretmeni
Aytaç Eruz Lisesi	1	2
Mustafa Kaya Anadolu Lisesi	1	2
Anadolu Kız Meslek Lisesi	1	2
İmam Hatip Lisesi	1	2
ATL, TL ve Endüstri Meslek Lisesi	1	1
Abdurrahman Paşa Lisesi	1	2
Prof.Dr. Saime İnal Savi Lisesi	1	1
Göl Anadolu Öğretmen Lisesi	1	2
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	1	1
Fen Lisesi	1	—
Kuzeykent Lisesi	1	1
Ticaret Meslek Lisesi	1	1

Araştırmanın evrenini coğrafya öğretmenleri, okul yöneticileri, eğitim ortamı ve bunlara etki eden faktörler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Kastamonu il merkezi ortaöğretim kurumlarında görevli coğrafya öğretmenleri ve okul yöneticileri oluşturur. Bu amaçla sahadaki ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlere ve yöneticilere anket uygulanmış ve görüşme yapılmıştır.

Merkez ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinden 12 idareci ve 17 coğrafya öğretmeni araştırmamızın örneklemini oluşturmuştur.

3.3.VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan, Okul Yöneticileri soru formunda 16; Coğrafya Öğretmeni soru formunda 20 sorudan oluşan iki ayrı anket yardımıyla toplanmıştır.

Araştırmada kullanılan anketler 2008-2009 eğitim öğretim yılı içinde yapılmıştır. Okul yöneticileri ile yapılan ön görüşmelerden sonra belirlenen tarih ve saatlerde okullar ziyaret edilmiş, öğretmen ve okul idarecilerimize anket uygulanmıştır.

Anket uygulamaları yapılmadan önce okul yöneticilerine ve öğretmenlere ayrı ayrı açıklamalar yapılmıştır. Gerektiğinde öğretmenin ve okul yönetiminin de izni alınarak derslere girilmiş bazı okullarımızda kurulmaya çalışılan ve kurulmuş bulunan branş derslikleri yerinde gözlenmiştir.

Anket: Anket belirli bir konu üzerinde araştırmacının hipotezine bağlı kalarak örneklemini oluşturan kişilere sistemli olarak sorular sorma işidir.

3.4.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada verilerin toplanması için literatür taraması yapıldıktan sonra bu konu ile ilgili bilgi sahibi olan öğretim üyelerinin görüşlerinden de yararlanılarak öğretmen ve idarecilere anket formu hazırlanmıştır. Bununla birlikte üniversitelerin eğitim bilimleri dergileri, eğitimde yeni teknik ve yöntemlerle ilgili çıkan kitaplar, broşür ve afişlerden, özel okul ve dershanelerin kaynaklarından, eğitimle ilgili kurumların veri ve raporlarından faydalanılacaktır.

3.5. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 15.0 programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yanı sıra niteliksel verilerin karşılaştırılmasında Pearson Ki-kare analizi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, gruplar arası karşılaştırmalarında Bağımsız örnekler (Independent samples) t testi kullanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir.

3.6. ARAŞTIRMANIN NİTELİĞİ

Bu çalışma Türkiye'deki coğrafya eğitim anlayışını ortaya koymak, öğretimde araç-gereç, teknoloji ile materyal kullanım düzeyini ve fiziki gereksinimleri belirlemek, varılan sonuç ve üretilen önerilerle ortaöğretim coğrafya eğitimine ışık tutmak amacıyla yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

4.1. OKUL YÖNETİCİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo-2 <i>Okul Yöneticilerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı:</i>			
		N	%
Cinsiyet	Erkek	11	91,7
	Bayan	1	8,3
Yaş	22-32	2	16,7
	33-43	4	33,3
	44-54	4	33,3
	55 ve daha üstü	2	16,7
Kıdem	0-5	2	16,7
	6-10	4	33,3
	16 ve daha üstü	6	50,0

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin 11'i erkek, 1'i bayandır. 2'si 22-32 yaş grubunda; 4'ü 33-43 yaş grubunda; 4'ü 44-54 yaş grubunda; 2'si 55 ve daha üstü yaş grubundadır. 2'si 0-5 yıl kıdeme; 4'ü 6-10 yıl kıdeme; 6'sı 16 ve daha üstü kıdeme sahiptir.

Tablo-3 Okul Yöneticilerinin Yönetici Olarak Çalıştığı Okula Göre Dağılımı:					
	N	Ort	Ss	Minimum	Maksimum
Okulunuzda toplam kaç öğretmen görev yapmaktadır?	12	45	22	17	96
Okulunuzda kaç coğrafya öğretmeni var?	12	2	1	0	3
		N	%		
Yönetici olarak çalıştığınız okul türü?	Genel Lise	2	16,7		
	Anadolu Lisesi	6	50,0		
	Endüstri Meslek Lisesi	1	8,3		
	Kız Meslek Lisesi	1	8,3		
	İmam Hatip Lisesi	1	8,3		
	Diğer	1	8,3		
Yönetici bulunduğunuz okulda mevcut sorunlar içinde hangisi sizce öncelikli gelir?	Öğretmen sayısında yetersizlik	2	16,7		
	Okulun fiziki şartları	6	50,0		
	Araç-Gereç, materyal sorunları	2	16,7		
	Öğretmen Yetersizliği	2	16,7		

Araştırmaya katılan okullarda ortalama 45 öğretmen görev yapmaktadır. Ortalama 2'si coğrafya öğretmenidir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin 2'si genel lise; 6'sı Anadolu lisesi; 1'i endüstri meslek lisesi; 1'i imam hatip lisesi; 1'i diğer lise grubunda görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan okul yöneticilerini okullarındaki mevcut sorunu 2'si Öğretmen sayısında yetersizlik; 6'sı Okulun fiziki şartları; 2'si Araç-Gereç, materyal sorunları; 2'si Öğretmen Yetersizliği olarak belirtmiştir.

Tablo-4 Okul Yöneticilerinin Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Metodlara İlişkin Düşüncelere Göre Dağılımı:			
		N	%
Anlatım	Her Zaman	5	41,7
	Bazen	7	58,3
Soru- Cevap	Her Zaman	7	58,3
	Bazen	5	41,7
Gezi - gözlem	Her Zaman	4	33,3
	Bazen	7	58,3
	Hiçbir Zaman	1	8,3
Problem Çözme	Her Zaman	3	27,3
	Bazen	8	72,7
Gösteri	Her Zaman	6	54,5
	Bazen	5	45,5
Örnek olay incelemesi	Her Zaman	3	25,0
	Bazen	8	66,7
	Hiçbir Zaman	1	8,3

Tablo-5 Okul Yöneticilerinin coğrafya dersine ilişkin düşüncelere göre Dağılımı			
		N	%
Materyallerle desteklenen gösteri metodu coğrafya öğretiminde büyük önem taşır. Bu metodun okulunuzda daha sıklıkla kullanılmasını ister misiniz?	Evet	12	100,0
Okulunuzda materyallerin yeterince kullanılamamasının sebebi sizce nelerdir?	Ekonomik nedenler	1	8,3
	Fiziki yetersizlikler	4	33,3
	MEB in ortaöğretim program ve yönetmeliklerinde yeterince desteklememesi	5	41,7
	Sınıflar arasında materyallerin taşınması sonucu kullanışlılığının azalması, materyalde meydana gelen tahribat	2	16,7
Okulunuzda coğrafya branş dersliği var mı?	Evet	3	27,3
	Hayır	8	72,7
Kaç yıldır coğrafya branş dersliğiniz vardır?	0	9	75,0
	1	1	8,3
	5	1	8,3
	10	1	8,3
Materyallerle donatılmış sabit bulunan coğrafya sınıflarının öğrenci başarısına etkisinin olacağına inanıyor musunuz?	Evet	11	91,7
	Kısmen	1	8,3

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin tamamı “Materyallerle desteklenen gösteri metodu coğrafya öğretiminde büyük önem taşır.” düşüncesine katılmaktadır. Okulunuzda materyallerin yeterince kullanılamamasının sebebi olarak 1’i Ekonomik nedenler; 4’ü Fiziki yetersizlikler; 5’i MEB in ortaöğretim program ve yönetmeliklerinde yeterince desteklememesi; 2’si Sınıflar arasında materyallerin taşınıyor olması sonucu kullanışlılığının azalması, materyallerde meydana gelen tahribat olduğunu söylemiştir. 3 okulda coğrafya branş dersliği vardır. 1 okulda 1 yıldır; 1 okulda 5 yıldır, 1 okulda 10 yıldır coğrafya branş dersliği mevcuttur. 11 yönetici Materyallerle donatılmış sabit bulunan coğrafya sınıflarının öğrenci başarısına etkisinin olacağına inanmakta, 1 yönetici Materyallerle donatılmış sabit bulunan coğrafya sınıflarının öğrenci başarısına etkisinin olacağına kısmen inanmaktadır.

4.2. COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo-6 Coğrafya Öğretmenlerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı:			
		N	%
Cinsiyet	Erkek	9	52,9
	Bayan	8	47,1
Yaş	22-32	5	29,4
	33-43	10	58,8
	44-54	2	11,8
Kıdem	0-5	1	5,9
	6-10	6	35,3
	11-15	6	35,3
	16 ve daha üstü	4	23,5
Eğitim düzeyi	Lisans	15	88,2
	Yüksek Lisans	2	11,8

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin 9'u erkek, 8'i bayandır. 5'i 22-32 yaş grubund 10'u 33-43 yaş grubunda, 2'si 44-54 yaş grubundadır. 1'i 0-5 yıl kıdeme; 6'sı 6-10 yıl kıdeme; 6'sı 11-15 yıl kıdeme; 4'ü 16 ve daha üstü kıdeme sahiptir. 15'i lisans; 2'si yüksek lisans mezunudur.

Tablo-7 Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretmenliğe Branşlarına Bakış Açıklarına Göre Dağılımı:			
		N	%
Öğretmenliği seviyor musunuz?	Evet	15	88,2
	Kısmen	2	11,8
Branşınızı seviyor musunuz?	Evet	15	88,2
	Kısmen	2	11,8
Kendinizi mesleki açıdan yeterli buluyor musunuz?	Evet	12	70,6
	Hayır	1	5,9
	Kısmen	4	23,5
Ortaöğretim coğrafya müfredat programını nasıl değerlendiriyorsunuz?	İyi	7	41,2
	Orta	6	35,3
	Kötü	3	17,6
	Çok kötü	1	5,9

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin 15'i öğretmenliği ve branşını sevdiğini belirtmiştir. 12'si kendisini mesleki açıdan yeterli gördüğünü belirtmiştir. Ortaöğretim coğrafya müfredat programını 7'si iyi; 6'sı orta; 3'ü kötü; 1'i çok kötü olarak değerlendirmektedir.

Tablo-8 Coğrafya Öğretmenlerinin Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Metodlara İlişkin Düşüncelere Göre Dağılımı:			
		N	%
Anlatım	Her Zaman	13	76,5
	Bazen	4	23,5
Soru - Cevap	Her Zaman	13	76,5
	Bazen	4	23,5
Gezi - Gözlem	Her Zaman	1	6,7
	Bazen	9	60,0
	Hiçbir Zaman	5	33,3
Problem Çözme	Her Zaman	2	11,8
	Bazen	14	82,4
	Hiçbir Zaman	1	5,9
Gösteri	Her Zaman	1	6,3
	Bazen	14	87,5
	Hiçbir Zaman	1	6,3
Örnek olay incelemesi	Bazen	14	82,4
	Hiçbir Zaman	3	17,6

Tablo-9 Coğrafya Öğretmenlerinin Materyallere İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı:			
		N	%
Materyallerle desteklenmiş gösteri metodunu kullanabiliyor musunuz?	Evet	5	29,4
	Hayır	2	11,8
	Bazen	10	58,8
Materyallerin yardımıyla işlenen bir dersin öğretme ve öğrenme açısından faydasına inanıyor musunuz?	Evet	17	100,0
Materyallerin kullanımı sizce anlatımı ve anlamayı kolaylaştırır mı?	Evet	17	100,0

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin 5'i Materyallerle desteklenmiş gösteri metodunu kullanabildiğini; 2'si kullanamadığını; 10'u bazen kullanabildiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin tümü Materyallerin yardımıyla işlenen bir dersin öğretme ve öğrenme açısından faydasına inanmakta ve Materyallerin kullanımı, anlatımı ve anlamayı kolaylaştırdığına inanmaktadır.

Tablo-10 Coğrafya Öğretmenlerinin Okullarındaki Materyallerin Durumuna Göre Dağılımı:

		N	%
Bilgisayar	Var	15	88,2
	Yeterli Değil	2	11,8
Video	Var	7	43,8
	Yok	6	37,5
	Yeterli Değil	3	18,8
Haritalar	Var	16	94,1
	Yeterli Değil	1	5,9
Atlaslar	Var	11	64,7
	Yok	4	23,5
	Yeterli Değil	2	11,8
Tepegöz	Var	13	81,3
	Yok	3	18,8
Slaytlar	Var	10	62,5
	Yok	5	31,3
	Yeterli Değil	1	6,3
Projeksiyon	Var	12	70,6
	Yeterli Değil	5	29,4
Küre	Var	17	100,0
Maketler	Var	2	12,5
	Yok	12	75,0
	Yeterli Değil	2	12,5
Grafik,diagramlar	Var	4	26,7
	Yok	9	60,0
	Yeterli Değil	2	13,3
Tablolar	Var	6	35,3
	Yok	9	52,9
	Yeterli Değil	2	11,8
Profil ve Kesitler	Var	4	26,7
	Yok	10	66,7
	Yeterli Değil	1	6,7
Fotoğraflar	Var	5	33,3
	Yok	6	40,0
	Yeterli Değil	4	26,7
Ders Kitapları	Var	16	94,1
	Yeterli Değil	1	5,9
Koleksiyonlar	Var	2	12,5
	Yok	14	87,5
Diğer Materyaller	Var	2	25,0
	Yok	2	25,0
	Yeterli Değil	4	50,0

Tablo-11 Coğrafya Öğretmenlerinin Okullarındaki Materyalleri Kullanma Sıklığına Göre Dağılımı:

		N	%
Bilgisayar	Hiçbir Zaman	2	11,8
	Bazen	11	64,7
	Her Zaman	4	23,5
Video - Vcd	Hiçbir Zaman	6	40,0
	Bazen	8	53,3
	Her Zaman	1	6,7
Haritalar	Bazen	1	5,9
	Her Zaman	16	94,1
Atlaslar	Hiçbir Zaman	1	6,3
	Bazen	4	25,0
	Her Zaman	11	68,8
Tepegöz	Hiçbir Zaman	13	81,3
	Bazen	3	18,8
Slaytlar	Hiçbir Zaman	4	23,5
	Bazen	9	52,9
	Her Zaman	4	23,5
Projeksiyon	Hiçbir Zaman	3	17,6
	Bazen	10	58,8
	Her Zaman	4	23,5
Küre	Bazen	14	82,4
	Her Zaman	3	17,6
Maketler	Hiçbir Zaman	9	60,0
	Bazen	6	40,0
Grafik,diyagramlar	Hiçbir Zaman	4	25,0
	Bazen	9	56,3
	Her Zaman	3	18,8
Tablolar	Hiçbir Zaman	3	18,8
	Bazen	10	62,5
	Her Zaman	3	18,8
Profil ve Kesitler	Hiçbir Zaman	7	43,8
	Bazen	6	37,5
	Her Zaman	3	18,8
Fotoğraflar	Hiçbir Zaman	1	6,7
	Bazen	10	66,7
	Her Zaman	4	26,7
Ders Kitapları	Hiçbir Zaman	1	5,9
	Bazen	2	11,8
	Her Zaman	14	82,4
Koleksiyonlar	Hiçbir Zaman	10	71,4
	Bazen	4	28,6
Diğer Materyaller	Bazen	7	77,8
	Her Zaman	2	22,2

Tablo-12 Coğrafya Öğretmenlerinin Coğrafya Dersinde Materyallerin Kullanımına İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı:

		N	%
Kullandığınız materyallerin sınıftan sınıfa taşınıyor olması sizce materyalin kullanım ömrü üzerinde etkili midir?	Evet	16	94,1
	Kısmen	1	5,9
Kullandığınız materyallerin sınıftan sınıfa taşınıyor olması sizce materyalin kullanılabilirliği üzerinde etkili midir?	Evet	14	82,4
	Kısmen	3	17,6
Bazı materyallerin yeterince kullanılamamasının nedeni aşağıdakilerden en çok hangisidir?	Fiziki yetersizlikler	5	29,4
	Ekonomik yetersizlikler	6	35,3
	Uygulama problemleri	5	29,4
	Bilgi yetersizlikleri	1	5,9
Okullarda tam donanımlı coğrafya branş derslikleri kurulursa öğrenci başarıları üzerinde etkili olacağına inanıyor musunuz?	Evet	17	100,0
Okulunuzda coğrafya branş dersliği kurulursa mesleki açıdan verimliliğinizin artacağına inanıyor musunuz?	Evet	16	94,1
	Kısmen	1	5,9

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Ortaöğretim coğrafya eğitiminde materyal kullanımı ve coğrafya sınıflarının gerekliliği konulu bu tez çalışmasına veri oluşturması amacıyla Kastamonu il merkezi genelindeki ortaöğretim kurumlarında görevli 17 yönetici ve 12 coğrafya öğretmenine anket çalışması uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi ile bazı genel sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada okul yöneticilerinin ve coğrafya öğretmenlerinin materyal kullanımına ve branş dersliklerine yaklaşımları üzerine genel sorular sorduk. Okul yöneticilerinin ve coğrafya öğretmenlerinin anket çalışması esnasındaki ciddi tutumları bizi sevindirmiş ve materyal kullanımı ile branş derslikleri uygulamasına olan ihtiyaç, konuya gösterilen ilgi ile bir kere daha ortaya çıkmıştır.

Dördüncü bölümde ayrıntılı olarak ele alınan okul yönetici ve coğrafya öğretmenlerine yönelik anket sonuçlarına genel bir değerlendirme yapacak olursak;

Okul yöneticilerinin ancak %8'i bayandır. Kız öğrencilerin ve bayan öğretmenlerin sayısı göz önüne alınırsa bu oran oldukça düşük kalmıştır.

Okul yöneticileri ağırlıkla orta yaş (33-43) grubundadır(%33). Bu açıdan okul yöneticilerinin dinamik bir yapıya sahip oldukları söylenebilir. Aynı zamanda okul yöneticilerinin %88'i beş yıl üzerinde bulundukları görevde çalışmış olup gerekli mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmektedir.

Okul yöneticilerinin %50'si mevcut sorunlar içerisinde öncelikli olarak okulun fiziki şartlarını görmektedirler.

Okul yöneticilerinin tamamı coğrafya derslerinde anlatım, soru-cevap yöntemlerinin yanında gösteri yönteminin de kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Okul yöneticilerinin %92'si materyallerin etkin kullanılmayışına neden olarak MEB desteğinin yetersizliğini, materyallerin taşınması gereği ve fiziki yetersizlikleri ekonomik problemlerden öncelikli görmektedir.

Okul yöneticilerinin %75'i coğrafya derslerinde kullanılabilecek materyal olarak öncelikle bilgisayar ve projeksiyon makinasını görmektedir. Bu açıdan teknolojik imkanların tüm materyallerin önüne geçtiği söylenebilir.

Okulların %75'inde coğrafya branş dersliği yoktur. En az on yıldır bir branş dersliğine sahip olduğu söylenen okul sayısı ise yalnızca birdir. Diğerlerinin ise yeni kurulum aşamasında olduğu bizzat yerinde görülmüştür. Bu coğrafya branş dersliklerinde materyal eksiklikleri bir hayli fazladır. Haritaların konulduğu içinde sıraların da bulunduğu okuldaki bazı bölmeler tarafımıza branş dersliği olarak gösterilmiş ancak bunlar çalışmamızda değerlendirmeye alınmamıştır.

Okullarda genel olarak coğrafya ders materyalleri alışlageldiği üzere haritalar, ders kitapları ve küreden ibarettir. Bunların yanında bilgisayar ve projeksiyonun artarak okullarda yer aldığını görmek sevindiricidir. Ancak coğrafya dersleri için çok faydalı olacak profil ve kesitler, koleksiyonlar, maketler adeta unutulmuş gibidir.

Okul yöneticilerinin %78'i okullarda coğrafya branş dersliklerinin olmayışının nedenini fiziki yetersizlik olarak görmektedir ve bu yöneticilerin %92'si okullarda materyallerle donatılmış coğrafya sınıflarının öğrenci başarısı üzerinde etkili olacağına inanmaktadır.

Coğrafya öğretmenleri arasında ise cinsiyet durumunda dengeli bir dağılım gözlenmiştir. Öğretmenlerin %53'ü erkek, %47'si bayandır.

Coğrafya öğretmenlerinin %59'u 33-43 yaş grubundadır. Bu açıdan öğretmenlerin dinamik bir yapıya sahip oldukları söylenebilir.

Coğrafya öğretmenlerinin %94'ü beş yıl ve üzerinde mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmüştür. Bu haliyle öğretmenlerin geneli hem tecrübeli hem de dinamik yaş grupları içinde olduğu söylenebilir. Bunda Kastamonu ilinin meb tarafından teşvik kapsamındaki iller grubunda değerlendirilmesinin de etkisi vardır.

Coğrafya öğretmenlerinin %24'ü Ankara Üniversitesi Dil,Tarih-Coğrafya Fakültesi gibi köklü bir kurumdan mezun olmaları coğrafya eğitimi açısından sevindiricidir.

Doktora yapma imkanına sahip olmuş coğrafya öğretmeni bulunmamakla birlikte yüksek lisans eğitimi almış öğretmenlerin oranı ancak %12'de kalmıştır.

Coğrafya öğretmenlerinin %88'i hem mesleklerini hem de branşlarını sevdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin mesleklerini ve branşlarını severek icra etmeleri eğitim adına sevindiricidir. Bunun yanında coğrafya öğretmenlerinin %12'sinin de mesleklerini ve branşlarını kısmen sevdiklerini ifade etmiş olmaları da düşündürücüdür.

Coğrafya öğretmenlerinin %70'i kendilerini mesleki açıdan yeterli bulmaktadır.

Coğrafya öğretmenlerinin %30'u coğrafya dersi müfredat programını kötü veya çok kötü olarak değerlendirirken programı iyi veya çok iyi bulanların oranı ise ancak %41'de kalmıştır.

Coğrafya derslerinin ağırlıklı anlatım ve soru-cevap yöntemleriyle işlendiği ortaya çıkmaktadır. Derse ve konuya göre diğer yöntemlerin ara sıra kullanılabildiği anlaşılmaktadır.

Materyallerle desteklenmiş gösteri metodunu kullanabiliyorum diyebilen öğretmen oranı ancak %29 dur. Bu oranın günümüz coğrafya eğitiminde olması gerektiğinden çok aşağıda kaldığı açıktır.

Coğrafya öğretmenlerimizin tamamı materyallerin yardımıyla işlenen bir dersin öğretme ve öğrenme açısından faydasına inanmakta ve materyallerin kullanımı anlatımı ve anlamayı kolaylaştırır düşüncesindedir.

Coğrafya öğretmenleri ders materyali olarak ağırlıklı harita, atlaslar ile ders kitaplarını kullanmaktadırlar. Hiç kullanılmadığı ağırlıklı olarak ifade edilen maket, koleksiyon ve profil-kesitler gibi ders materyallerinin kullanılmayışını okullarda bu materyallerin yoksunluğuyla da ilişkilendirmek mümkündür.

Coğrafya öğretmenlerinin %94'ü kullanılan materyallerin sınıftan sınıfa taşınıyor olmasının materyallerin kullanım ömrü üzerinde etkili olacağı düşüncesindedir.

Coğrafya öğretmenlerinin %82'si taşınması gereken materyalleri kullanışlı bulmamaktadır. Bunun yanında bazı materyallerin yeterince kullanılamamasında ekonomik sorunların yanında fiziki yetersizlikler ve uygulama problemlerini de neden olarak görmektedirler. Materyal kullanımının azlığında bilgi eksikliği olarak değerlendiren öğretmenlerin oranı ise ancak %6 dır.

Coğrafya öğretmenlerinin tamamı okullarda tam donanımlı coğrafya branş derslikleri kurulursa bunun öğrenci başarıları üzerinde etkili olacağına ve bu öğretmenlerin %94'ü de mesleki açıdan verimliliklerinin de artacağına inanmaktadır.

5.2. ÖNERİLER

- ✓ Coğrafya müfredat programında eksiklikler giderilmeli, program coğrafya öğretmenlerinin de görüşleri alınarak yeniden düzenlenmelidir.
- ✓ Coğrafya dersleri için yüksek maliyetli teknolojik ürünlerin yanında çok daha düşük maliyetli materyaller geliştirilmeli ve temin edilmelidir. Bu konuda Eğitim Araçları ve Donatım Daire Başkanlıkları ile Ders Aletleri Yapım Merkezi ve Film,Radyo-Televizyon Eğitim Merkezi'ne büyük sorumluluklar düşmektedir.
- ✓ Ders kitapları zenginleştirilmelidir. Konular ile ilişkili kesit, profil, grafik, fotoğraf gibi unsurlara mutlaka yer verilmelidir. Kullanılan resimlerin görsel açıdan kalitesi önemlidir. Bunların yanında ders kitapları görsel açıdan zenginleştirilirken akademik bilgilerden de yoksun bırakılmamalıdır.
- ✓ Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı yönetmeliklerinde yapılan değişikliklerle öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapma imkanları yok edilmiştir. MEB, bilime ve topluma hizmet eden bireyler olarak öğretmenlerin yüksek lisans ve doktora eğitimleri için önünü açmalı aynı zamanda da öğretmenleri bu hususta desteklemeli ve lisans üstü eğitimi teşvik etmelidir.
- ✓ Yaptığımız çalışmalar ile coğrafya öğretmenlerinin kendilerindeki azmi, bilgi birikimini ortaya dökebilecek bir çalışma ortamı bulamadıkları ortaya çıktığından bu

ciddi insan kaynağının boşa harcanmaması adına uygun coğrafya eğitim ortamları oluşturulmalıdır.

- ✓ En kısa süre içinde çalışmalar tamamlanarak branş derslikleri uygulamasına artık geçilmelidir. Uygulama bütün ortaöğretim kurumlarına yayılmalıdır. Gerekli ders materyalleri oluşturulan coğrafya sınıflarında her zaman hazır olarak bulunmalı ve bu sınıflar ders öğretmeninin ofisi şekline dönüştürülmelidir.
- ✓ Güncelliğini kaybeden eski teknoloji materyallerin yerini alan yeni materyallerin teminine gidilmelidir. Ülkemiz okullarında pek rastlayamadığımız ancak ABD ve bazı Avrupa ülkelerinde bulunan düşük maliyetli çeşitli set ve koleksiyonlar gibi materyallerle oluşturulacak coğrafya branş derslikleri donatılmalıdır.
- ✓ Öğretmenlerin derslerde kullandıkları öğretim yöntemleri çeşitlenmelidir. Kurulacak coğrafya sınıfları ile farklı farklı tekniklerin uygulanması kolaylaşacaktır.
- ✓ Okullarda bayan yönetici sayısı artırılmalıdır. Bunun için yöneticiliği teşvik edici çalışmalar yapılmalıdır. Bu sayede bayan öğretmen ve öğrencilerin sorunlarına daha hızlı ve köklü çözümler üretilebilecektir.
- ✓ Milli Eğitim Bakanlığı coğrafya dersine yönelik yönetmelikleri tekrar gözden geçirmelidir. Özellikle temel coğrafya bilgilerinin verildiği 9.sınıf müfredatında ders konusu çok, buna karşılık ders saati yetersizdir. Dolayısıyla temel zayıf inşaa edilmektedir. Bu durum bakanlıkça gözden geçirilmelidir.
- ✓ Gazete, dergi gibi süreli yayınlar da coğrafya dersleri için güncel bilgiler taşımaktadır ve ders materyali olarak kullanılabileceği göz ardı edilmemelidir. Okullarda bu hususta süreli panolar hazırlanmalı ve bu yayınlardan derlenmelidir.
- ✓ Ortaöğretim coğrafya eğitimindeki mevcut sorunların konuşulacağı geniş bir platform oluşturulmalı öğretmenler, yöneticiler, veliler ve öğrenciler çözümlere ortak edilmelidir.

EKLER

EK-1 Branş Derslik Uygulamasına Yönelik Bakanlık Yazıları

EK – 2 İzin Yazıları

EK – 3 Okul Yönetici Anketi

EK – 4 Coğrafya Öğretmenlerine Yönelik Anket

EK-1 BRANŞ DERSLİK UYGULAMASINA YÖNELİK BAKANLIK YAZILARI

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Sayı : B.08.0.TTK.0.01.01.01
Konu : Öğretmen/Branş Dersliği Uygulaması

17.08.2006/8738

.....VALİLİĞİNE
(Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilindiği gibi, eğitim sistemimizin çağın değişen koşullarına uyarlanması, eğitim bilimlerinde son zamanlarda meydana gelen gelişmelerin öğretim programlarına, eğitim uygulamalarına, öğretmen eğitimine, ölçme-değerlendirme sistemine ve diğer uygulamalara yansıtılması ile ilgili çalışmalar titizlikle yürütülmektedir.

Bu konuda Bakanlığımızın öncelik verdiği konulardan biri de öğretim ortamlarını (Okulun bahçesi, derslikleri, koridorları, duvarları, tuvalet ve lavaboları, laboratuvarları ve diğer bölümleri) eğitsel amaçlara, sosyalleşmeye, öğrenci merkezliliğe hizmet edecek bir şekilde tasarlamak, bununla ilgili olarak ülkemizin gerçekliğine uygun, uygulanabilir çeşitli modeller geliştirmek; buna bağlı olarak okul kültürünü insan-insan, insan-mekân ilişkisi bağlamında daha yaşanabilir bir hale getirmek.

Zira yeni uygulamaya konan öğretim programlarından beklenen aktif, kalıcı ve katılımcı öğrenme hedefi de böyle bir düzenlemeyi gerekli kılmaktadır. Öğrenci merkezli ve etkinlik tabanlı bir yaklaşımla geliştirilen öğretim programlarının yaygın ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, söz konusu programların yapısına ve özelliğine uygun öğretim ortamlarının oluşturulması önem arz etmektedir. Bu nedenle ilköğretim okullarının 6- 8. sınıfları ile ortaöğretim 9-12. sınıflarında sabit derslik uygulaması yerine, şartları uygun olan okullarda her bir ders için özel düzenlenmiş **Öğretmen/Branş Dersliği** uygulamasına geçilmesinin ders araç ve gereçleri ile eğitim teknolojilerinin yaygın ve etkili kullanımını mümkün kılacağı, bu durumun öğrencinin motivasyonunu ve buna paralel olarak başarıyı artıracacağı düşünülmektedir.

Bu amaca dönük olmak üzere;

1-Okul öncesi eğitim kurumları ile birleştirilmiş sınıflı öğretim yapan ilköğretim okulları hariç olmak üzere örgün eğitim yapan bütün okullarda fiziki kapasite ve öğretmen imkânları dâhilinde **Öğretmen/Branş Dersliği** (matematik, fizik, kimya, biyoloji, felsefe, fen ve teknoloji, edebiyat, yabancı dil, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih dersliği vb.) uygulamasına geçilmesi,

2-**Öğretmen/Branş Dersliği** uygulamasına ilk defa geçecek okullarda uygulamanın bir veya iki ders ile sınırlı tutulması, ulaşılan sonuçların başarılı bulunması halinde uygulamanın yaygınlaştırılması,

3-Geçmişte bu uygulamayı başlatmış olup başarılı sonuç alan okulların bu Genelgede belirtilen sınırlılıklara bağlı kalmaksızın mevcut uygulamalarını devam ettirmesi,

4-Uygulamaya hangi ders/dersler ile başlanacağını okulun fiziki kapasitesi ve öğretmen imkânlarının dikkate alınarak, ilgili branş öğretmenlerinin görüşleri de alınmak suretiyle okul yönetimlerinde belirlenmesi,

5-Oluşturulacak **Öğretmen/Branş Dersliğinin** ilgili dersin müfredatında öngörülen amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi, dersin gerektirdiği öğretim materyalleri ile eğitim teknolojilerinin düzenlenen derslikte kullanıma hazır bir şekilde bulundurulması,

Tel : (0312) 212 65 30-(10 Hat)
Faks : (0312) 213 39 62
(0312) 213 78 36

e-posta : ttkb@meb.gov.tr
İnternet Adresi: www.meb.gov.tr/ttkb
Teknikokullar 06330 ANKARA

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

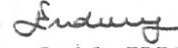
Sayı : B.08.0.TTK.0.01.01.01
Konu : Öğretmen/Branş Dersliği Uygulaması

6-Dersliğin kapısına veya kapı girişinin uygun bir yerine sınıfta öğretim yapacak öğretmen/öğretmenlerin isim ve branşlarının yazılması,

7-Gerekli görülmesi/ihtiyaç duyulması halinde bir dersliğin birbirine yakın derslerin ortak dersliği olarak hazırlanması (tarih/coğrafya; matematik/geometri; fizik/kimya/biyoloji dersliği vb.),

8-Fiziki imkânı yetersiz olup bu hususta kapasite artırma imkânı bulunmayan okullarda Öğretmen/Branş Dersliği uygulamasına geçişin daha geniş bir periyotta gerçekleştirilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN
Bakan a.
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

DAĞITIM:

Gereği:

B Planı
(Valilikler-İl Milli Eğitim Müdürlüklerine)

Bilgi:

A Planı
(Merkez Teşkilatı Birimlerine)

**EĞİTİME
%100
DESTEK**

**DANISMA
444 0 632
H A F T L İ**

Tel : (0312) 212 65 30-(10 Hat)
Faks : (0312) 213 39 62
(0312) 213 78 36

e-posta : ttkb@meh.gov.tr
İnternet Adresi: www.meh.gov.tr/ttkb
Teknikokullar 06330 ANKARA

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Taliim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.08.TTK.0.01.01.01
KONU : Öğretmen/Branş Dersliğı Uygulaması

15.02.2008*001514

DOSYA

İlgi : 17.08.2006 tarih ve 8738 sayılı yazı.

Son yıllarda eğitimde yapılan iyileştirme ve geliştirme çalışmaları eğitimin niteliğini artırmaya yönelik çabalardır. Bakanlığımızca geliştirilen öğretim programları ve öğrenci merkezli eğitim uygulama modeli ile eğitim sürecine yeni mekânlar ve zamanlar da girmiştir. Öğrenci merkezli yeni eğitim modeli; **öğretmen/branş dersliğı** gibi okul içi, **müze/tabiât ve kültür varlıkları** ve **öğretim süreçlerinde gazete kupürlerinden yararlanılması** gibi okul dışı yeni eğitim ortamları ve uygulamalarından yararlanılmasını gündeme getirmiştir.

İlk ve orta öğretim kurumlarımızda günümüzde geçerli olan ortam düzenlemesinde, öğrenciler sınıf ve şubelere ayrılmakta ve her dersin öğretmeni bu sınıf ve şubelerde ders dağıtım çizelgesine uygun olarak eğitim ve öğretimi sürdürmektedir. Yani her dersin öğretmeni ders sırası kendine geldiğinde sınıfta yerini almaktadır. Bu durumda sınıflarda (yönetmeliklere göre) masa, sıra, dolap, askı, harita, tahta vb. araç gereç standart olarak bulunmakta bunların dışında derslerin işlenişinde kullanılacak ders araç gereçleri, donatım malzemeleri sınıflarımızda yer almamaktadır.

Taliim ve Terbiye Kurulunun ilgi yazısı ile okul öncesi eğitim kurumları ile birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları hariç olmak üzere örgün eğitim yapan okullarda fizikî kapasite ve öğretmen imkânları dâhilinde **Öğretmen/Branş Dersliğı** (matematik, fizik, kimya, biyoloji, fen ve teknoloji, edebiyat, yabancı dil, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih dersliğı vb.) uygulamasına geçilmesi istenmiştir. Aynı yazıda öğretmen/branş dersliğı uygulamasına ilk defa geçecek okullarda uygulamanın bir iki ders ile sınırlı tutulması ve uygulamanın başarılı bulunması hâlinde ise yaygınlaştırılması belirtilmiştir.

İlgi yazının okul müdürlüklerine gönderilmesini müteakip sözü edilen şartları taşıyan okullar uygulamaya başlamış ve sonuçlarından Başkanlığımızı bilgilendirmişlerdir. Yapılan bilgilendirmelerin incelenmesinde aşağıdaki sonuçların alındığı görülmüştür:

1. Branş dersliklerinde öğrencilerin araç ve gereç kullanma yoluyla sistemli düşünmesi, çalışma alışkanlığının kazandırılması, hayal ve yaratıcılık gücünün artırılması sağlanmıştır. Dersliklerde o branşa ait kitap, doküman, araç gereç, televizyon ve VCD bulunduğu için öğrencilerin el becerileri ile hayal güçleri birleştirilerek çok yönlü gelişme elde edilmiştir.
2. Uygulama sayesinde öğrenci bilgiyi bekleyen değil talep eden konuma geçmiştir. Öğrenciler bu amaçla düzenlenen dersliklerde geçici bir süre bulundukları için şiddeti tetikleyecek ortam bu sayede kaybolmuştur.
3. Her sınıfa ait etkinliklerin aynı ortamda bulunması öğrencilerin yaratıcılık ve rekabet duygularını geliştirmiştir. Öğrencilerin bütün çalışmaları derslikte durduğu için yan öğrenmeler meydana gelmiştir. Üst sınıflar alt sınıflara rehberlik etmeye başlamış, alt sınıfların başarısı da üst sınıfları harekete geçirmiştir.

Tel : (0312) 212 65 30-(10 Hat)
Fax : (0312) 223 35 09

e-posta: ttkb@meb.gov.tr
İnternet adresi: http://ttkb.meb.gov.tr
Teknikokullar 06330 ANKARA

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

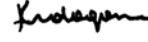
-2-

4. İngilizce sınıfında kelimeler her zaman sınıf duvarlarında asılı olduğundan her ders aynı işlemi tekrarlamayarak zaman kazanmıştır.
5. Uygulamayla birlikte bir veya birden fazla derslik boş çıktı için sınıf mevcutları azalmış ve daha uygun sınıf ortamı sağlanmıştır.
6. Yapılan sınavlarda öğrencilerin başarılarının arttığı gözlenmiştir.
7. Öğretmenlerimiz daha huzurlu ve gürültüsüz bir ortamda ders işleme imkânı yakalamıştır.
8. Velilerden olumlu tepkiler alınmıştır.

Yukarıdaki sonuçlar ışığında elde edilen başarılı eğitim ortamının bütün okullarımızda elde edilmesi ve çıktılarından tüm öğrencilerimizin yararlanması, eğitimde arzu ettiğimiz düzeyin yakalanması açısından son derece önemlidir.

İlgi yazının gönderilmesinden bugüne değin öğretmen imkânından okulun fizikî donanımına kadar uygulamayı mümkün kılacak ve kolaylaştıracak değişkenlerde olumlu gelişmeler kaydetmiş okullarımızın da uygulamaya bir an önce geçmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin teminine yönelik önemli bir mesafe olacaktır. Bu doğrultuda okul öncesi eğitim kurumları ile birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları hariç olmak üzere örgün eğitim yapan okullarda fizikî kapasite ve öğretmen imkânları dâhilinde **Öğretmen/Branş Dersliği** uygulamasına geçmek amacıyla okulun öğretmen sayısı ile fiziki şartlarının yeniden gözden geçirilmesi; şartları olgunlaşan okulların önümüzdeki öğretim yılında uygulamaya başlamaları gerekmektedir.

Konunun iliniz dâhilindeki bütün okul müdürlüklerine duyurularak iş ve işleyişin takibi konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesini rica ederim.

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı

DAĞITIM

Gereği:
B Planı

Bilgi:
İlköğretim Genel Müdürlüğü
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Tel : (0312) 212 65 30-(10 Hat)
Fax : (0312) 223 35 09

e-posta: ttkb@meb.gov.tr
İnternet adresi: <http://ttkb.meb.gov.tr>
Teknikokullar 06330 ANKARA

444 0 632

EK-2 İZİN YAZILARI

05-MAY-2009 13:45

KASTAMONU İL MİLLİ EĞİT. MD

0366 2146494 P.02

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.37.00.09.050- 7317

Konu:Anket

21 Nisan 2009

VALİLİK MAKAMINA
KASTAMONU

- İlgi:a)Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b)Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 20.03.2009 tarih 767 sayılı emirleri.
c) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 02.04.2009 tarih ve 1474 sayılı yazıları.

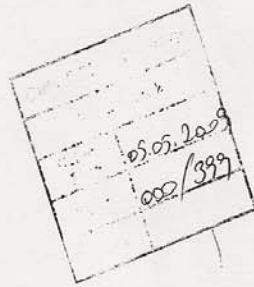
Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi (c) yazıları ile Enstitüleri Coğrafya Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi Sebahattin KURTKAYA'nın "Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Materyal Kullanımı ve Coğrafya Sınıflarının Gerekliliği" konulu tez çalışması ile ilgili ilimiz merkez ortaöğretim kurumlarında görevli yönetici ve coğrafya öğretmenlerine yönelik uygulama yapmak istediği bildirilmektedir.

Söz konusu Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi Sebahattin KURTKAYA'nın ilimiz merkez ortaöğretim kurumlarında görevli yönetici ve coğrafya öğretmenlerine yönelik "Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Materyal Kullanımı ve Coğrafya Sınıflarının Gerekliliği" konulu araştırma ile ilgili uygulama yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ayhan SELÇUK
Milli Eğitim Müdür V.

OLUR
20.04/2009
Bayram ÖZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

13/04/2009 Memur : H.ÖZDEN
17/04/2009 Md.Yrd. : M.KÖSE

İl Milli Eğitim Müdürlüğü
37100/KASTAMONU
Tel: 0366 2141517-2141001-2146494
Faks: 0366 2146494
kastamonu.mem@meb.gov.tr
http://kastamonu.meb.gov.tr

TOTAL P.02

05-MAY-2009 13:44

KASTAMONU İL MILLİ EĞİTİM

0366 2146494 F.01

KASTAMONU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.MEM.4.37.00.09.020-

7549

Konu : Anket

Fotokopi aldim
S. KURTAKAYA'ya
Kos.05.2009
ilgili öğretmenlere
tebliğ edip qregi
24 Nisan 2009

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
İSTANBUL

İlgi: 02.04.2009 tarih ve 1474 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi Sebahattin KURTAKAYA'nın "Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Materyal Kullanımı ve Coğrafya Sınıflarının Gerekliliği" konulu tez çalışması ile ilgili İlimiz merkez ortaöğretim kurumlarında görevli yönetici ve coğrafya öğretmenlerine yönelik uygulama yapmasının uygun görüldüğü ile ilgili 21 Nisan 2009 tarih ve 7317 sayılı Valilik Oluru ekte gönderilmiş olup,

Araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde müdürlüğümüze araştırmanın iki örneğinin CD'ye kayıtlı olarak vermesine ilişkin ekte gönderilen taahhütname ile okul ve kurumlarda yapılmasına izin verilen araştırma uygulanmasında olabilecek fiziki zararları karşılama taahhüdünün araştırmacı tarafından imzalanarak gönderilmesinin sağlanmasını arz ederim.

Nihat TARAKCI
Milli Eğitim Müdürü

EK:

- 1-1 ad. Valilik Onayı (1 sayfa)
- 2-1 ad. Anket Formu (5 sayfa)
- 3-2 ad. Taahhütname (2 sayfa)

22/04/2009 Memur : H.ÖZDEN

22/04/2009 Şef : S.ÇELEBİOĞLU

22/04/2009 Müd. Yrd. : M.KÖSE

İl Milli Eğitim Müdürlüğü
37100/KASTAMONU
Tel: 0366 2141517-2141801-2146494
Faks: 0366 2146494
kastamonu.meb.gov.tr
http://kastamonu.meb.gov.tr

OKUL YÖNETİCİ ANKETİ

Anketin Uygulandığı Tarih :

Anketin Uygulandığı Okul :

Sayın Yönetici;

Bu anket Kastamonu ili ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul idarecilerinin görüşlerini alarak, coğrafya eğitim-öğretiminde materyallerin kullanımı ve coğrafya sınıflarının gerekliliğini incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Anket sonuçları bu konuda bilimsel veriler elde etmek için kullanılacaktır.

Açıklamalar,

1.Fazla vaktinizi almamak için anket sorularının çoğunluğu çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır.

2. Sorulara cevap verirken sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz.

3. Lütfen anketteki bütün sorulara objektif bir şekilde cevap vererek eksiksiz doldurunuz.

Kıymetli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

Sebahattin KURTKAYA

M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı

S.1 Cinsiyetiniz

- a) Erkek
- b) Bayan

S.2 Yaşınız?

- a) 22 - 32
- b) 33 - 43
- c) 44 - 54
- d) 55 ve daha üstü

S.3 Kaç yıllık yöneticisiniz?

- a) 0-5
- b) 6-10
- c) 11-15
- d) 16 ve daha üstü

S.4 Yönetici olarak çalıştığınız okul türü?

- a) Genel Lise
- b) Anadolu Lisesi
- c) Endüstri Meslek Lisesi
- d) Kız Meslek Lisesi
- e) Çok Programlı Lise
- f) İmam Hatip Lisesi
- g) Diğer

S.5 Okulunuzda toplam kaç öğretmen görev yapmaktadır?

.....

S.6 Okulunuzda kaç coğrafya öğretmeni var?

.....

S.7 Yönetici bulunduğunuz okulda mevcut sorunlar içinde hangisi sizce öncelikli gelir?

- a) Öğretmen sayısında yetersizlik
- b) Okulun fiziki şartları
- c) Araç – Gereç, materyal sorunları
- d) Öğretmen Yetersizliği

S.8 Sizce coğrafya eğitim öğretiminde hangi metotlar ne sıklıkla kullanılmalıdır?

Metot	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Anlatım			
Soru- Cevap			
Gezi - gözlem			
Problem Çözme			
Gösteri			
Örnek olay incelemesi			

S.9 Materyallerle desteklenen gösteri metodu coğrafya öğretiminde büyük önem taşır. Bu metodun okulunuzda daha sıklıkla kullanılmasını ister misiniz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

S.10 Okulunuzda materyallerin yeterince kullanılamamasının sebebi sizce nelerdir?

- a) Ekonomik nedenler
- b) Fiziki yetersizlikler
- c) MEB in ortaöğretim program ve yönetmeliklerinde yeterince desteklememesi
- d) Sınıflar arasında materyallerin taşıyıyor olması sonucu kullanışlılığın azalması, materyalde meydana gelen tahribat

S.11 Sizce coğrafya derslerinde kullanılabilecek materyaller nelerdir?

.....

S.12 Okulunuzda coğrafya branş dersliği var mı? Cevabınız hayır ise 15. soruya geçiniz.

- a) Evet
- b) Hayır

S.13 Coğrafya branş dersliğinizde hangi materyaller vardır?

.....

S.14 Kaç yıldır coğrafya branş dersliğiniz vardır?

.....

S.15 Okulunuzda niçin coğrafya dersliği yoktur?

.....

S.16 Materyallerle donatılmış sabit bulunan coğrafya sınıflarının öğrenci başarısına etkisinin olacağına inanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

Daha başka düşünceleriniz varsa ekleyiniz:

Teşekkür Ederim
Sebahattin KURTKAYA

Değerli Meslektaşım,

Bu anket Kastamonu ili ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenlerinin ortaöğretim coğrafya eğitiminde materyal kullanımı ve coğrafya sınıflarının gerekliliği üzerine yaklaşımlarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Anket sonuçları bu konuda yapılacak bilimsel araştırmada kullanılacaktır.

Anket sorularına vereceğiniz cevaplar çalışmamı kolaylaştıracağı kadar, araştırmamın amacına ulaşması açısından büyük önem arz etmektedir.

Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür eder meslek hayatınızda başarılar dilerim.

Sebahattin KURTKAYA
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Coğrafya Anabilim Dalı

S.1 Cinsiyetiniz

- a) Erkek b) Bayan

S.2 Yaşınız?

- a) 22 - 32
b) 33 - 43
c) 44 - 54
d) 55 ve daha üstü

S.3 Kaç yıllık öğretmensiniz?

- a) 0-5
b) 6-10
c) 11-15
d) 16 ve daha üstü

S.4 Mezun olduğunuz okul?

S.5 Mezuniyet Durumunuz

- a) Ön Lisans
b) Lisans
c) Yüksek Lisans
d) Doktora

S.6 Öğretmenliği seviyor musunuz?

- a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen

S.7 Branşınızı seviyor musunuz?

- a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen

S.8 Kendinizi mesleki açıdan yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen

S.9 Ortaöğretim coğrafya müfredat programını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Çok iyi
b) İyi
c) Orta
d) Kötü
e) Çok kötü

S.10 Derslerde hangi öğretim metotlarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

Metot	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Anlatım			
Soru – Cevap			
Gezi - Gözlem			
Problem Çözme			
Gösteri			
Örnek olay incelemesi			

S.11 Materyallerle desteklenmiş gösteri metodunu kullanabiliyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

S.12 Materyallerin yardımıyla işlenen bir dersin öğretme ve öğrenme açısından faydasına inanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

S.13 Materyallerin kullanımı sizce anlatımı ve anlamayı kolaylaştırır mı?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

S.14 Okulunuzdaki materyallerin durumunu tablo üzerinde işaretleyiniz.

MATERYAL ADI	VAR	YOK	YETERLİ DEĞİL
Bilgisayar			
Video			
Haritalar			
Atlaslar			
Tepegöz			
Slaytlar			
Projeksiyon			
Küre			
Maketler			
Grafik,diyagramlar			
Tablolar			
Profil ve Kesitler			
Fotoğraflar			
Ders Kitapları			
Koleksiyonlar			
Diğer Materyaller			

S.15 Hangi materyalleri ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

MATERYAL ADI	Hiçbir Zaman	Bazen	Her Zaman
Bilgisayar			
Video - Vcd			
Haritalar			
Atlaslar			
Tepegöz			
Slaytlar			
Projeksiyon			
Küre			
Maketler			
Grafik,diyagramlar			
Tablolar			
Profil ve Kesitler			
Fotoğraflar			
Ders Kitapları			
Koleksiyonlar			
Diğer Materyaller			

S.16 Kullandığınız materyallerin sınıftan sınıfa taşınması sizce materyalin kullanım ömrü üzerinde etkili midir?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

S.17 Kullandığımız materyallerin sınıftan sınıfa taşınması sizce materyalin kullanılabilirliği üzerinde etkili midir?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

S.18 Bazı materyallerin yeterince kullanılamamasının nedeni aşağıdakilerden en çok hangisidir?

- a) Fiziki Yetersizlikler
- b) Ekonomik Yetersizlikler
- c) Uygulama problemleri
- d) Bilgi yetersizlikleri

S.19 Okullarda tam donanımlı coğrafya branş derslikleri kurulursa öğrenci başarıları üzerinde etkili olacağına inanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

S.20 Okulunuzda coğrafya branş dersliği kurulursa mesleki açıdan verimliliğinizin artacağına inanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kısmen

Teşekkür Ederim
Sebahattin KURTKAYA

KAYNAKÇA

BİLEN, M., -1996. Plandan Uygulamaya Öğretim, Ankara.

DEMİRCİ, A., -2005. ABD’de Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Aktif Yayınevi, İstanbul.

DOĞANAY, H., -2002. Coğrafya Öğretim Yöntemleri, Erzurum.

EKER, A., -2003, Ortaöğretim Coğrafya Eğitim-Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı ve Öğrenme Üzerine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, MÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

GARİPAĞAOĞLU, N.,-2001. Gezi Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi Ve Öğretimindeki Yeri, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:3, Cilt:2, s. 13-30, İstanbul.

GÜNGÖRDÜ, E., -2002. Coğrafyada Öğretim Yöntemleri, İlkeler ve Uygulamalar, Nobel Yayınları, Ankara.

İNCEKARA, S., -2006. Kanada’da Genel Eğitim Sistemi ve Coğrafya Öğretimi, Çantay Yayınları, İstanbul.

MEB, 2005, Coğrafya Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, MEB Yayınevi, Ankara.

MEB, 2009, Öğretmen/Branş Dersliği Uygulaması, <http://ttkb.meb.gov.tr/> web adresinden edinilmiştir.

SEKİN, S., ve ÜNLÜ, M., -2002. Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 5, İstanbul.

TANOĞLU, A., -1964, Coğrafya Nedir?, İÜ Coğrafya Enstitüsü Dergisi, No:14, İstanbul.

TOMAL, N., -2004, Lise Coğrafya Öğretmenlerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 162, Ankara

ÜNAL, S ve ADA , S., -2001. Öğretmenlik Mesleğine Giriş, İstanbul.

YALIN, H., -2003. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Nobel Yayınları, Ankara.